

Strateški i operativni plan razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine

Zagreb, prosinac 2023.

Naručitelj:

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije

Autori:

Dr.sc. Snježana Boranić Živoder

Dr.sc. Zoran Klarić

Dr.sc. Ivan Kožić

Dr.sc. Ivo Beroš

Vanjska suradnja:

STHS d.o.o. Sustainable Tourism and Hospitality Solutions

Sadržaj:

1. Uvod	4
2. Ciljevi i metode rada na projektu	5
3. Postojeće stanje turizma u Požeško-slavonskoj županiji	6
3.1. Prostorna-geografska obilježja, demografska obilježja i prometne veze	6
3.2. Gospodarska kretanja	10
3.3. Turistički kapaciteti i turistička kretanja	13
3.4. Relevantni dionici te razvojna i prostorno-planska dokumentacija	20
3.5. Turistički resursi i atrakcije	35
3.6. Analiza sustava turističkih zajednica i upravljanja destinacijom	43
4. Analiza tržišta	45
4.1. Kvantitativna kretanja i prognoze	45
4.2. Kvalitativna kretanja	46
4.3. Primjeri dobre prakse	48
5. SWOT analiza	57
6. Strategija razvoja turizma	60
6.1. Načela i ciljevi razvoja turizma	60
6.2. Vizija razvoja turizma	62
7. Konceptija turističkog razvoja	65
7.1. Pozicioniranje Požeško-slavonske županije	65
7.2. Turistički proizvodi Požeško-slavonske županije	67
7.3. Prostorna i programska konceptija razvoja	77
8. Operativne razvojne strategije	78
8.1. Operativne strategije povećanja kapaciteta i unapređenja kvalitete ponude smještaja i ugostiteljstva	80
8.2. Operativne strategije obogaćivanja destinacijskog lanca vrijednosti	85
8.3. Operativne strategije unapređenja destinacijskog menadžmenta	100
9. Terminski plan aktivnosti	105
10. Model upravljanja i praćenje provedbe	107

1. Uvod

U Požeško-slavonskoj županiji posljednjih su godina napravljeni značajni iskoraci u razvoju turističke ponude, posebno kad je riječ o proizvodima namijenjenim pojedinim specifičnim tržišnim nišama. Trendovi koji danas oblikuju turističko tržište govore u prilog rastu potražnje za takvim proizvodima, posebno zbog društvenih, tehnoloških, političkih, gospodarskih, klimatskih, zdravstvenih i drugih zbivanja koje oblikuju današnju potražnju. Riječ je o rastu interesa za proizvodima koji odražavaju autentična obilježja destinacija, koja imaju istaknuti doživljajnu komponentu, kroz koju se mogu dobiti jedinstvena znanja i iskustva.

Strateškim i operativnim planom razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije želi se pokrenuti novi razvojni ciklus do 2030. godine te stvoriti okvir za djelovanje svih dionika uključenih u turistički razvoj. Dokument započinje detaljnom analizom stanja u kojem se sagledavaju prostorna, geografska, demografska i gospodarska kretanja. Ona su posebno bitna kako bi se sagledale snage i slabosti, kao i prilike i ograničenja koja dolaze iz okruženja. Dalje, analiziraju se turistički kapaciteti i turistička kretanja, kao i planirani turistički kapaciteti. Potom se sagledavaju svi relevantni dionici i njihova uloga u budućem turističkom razvoju. Posebno se detaljno analizira prostorno-planska dokumentacija i to za sve općine i gradove s ciljem dobivanja uvida u planirane turističke zone i projekte u domeni infrastrukture i turizma čijom realizacijom će se znatno unaprijediti destinacijski lanac vrijednosti. Slijedi analiza tržišta koja obuhvaća kvantitativna kretanja i prognoze, kao i kvalitativne promjene koje oblikuju dinamično turističko tržište i važne su za promišljanje budućih razvojnih i operativnih pravaca djelovanja u Županiji. Potom se za vinski turizam, *outdoor* i kulturni turizam daje pregled primjera dobrih praksa iz okruženja (domaće i inozemno) kako bi se iz tih iskustava mogli dobiti vrijedni uvidi za daljnje aktivnosti na razvoju ovih proizvoda.

U SWOT analizi sažimaju se prednosti, nedostaci, prilike i prijetnje po područjima: prostor, okoliš, gospodarstvo i infrastruktura, turističke atrakcije i turistička infrastruktura, društvo, ljudski resursi i upravljanje i marketing destinacije. Temeljem pregleda analize stanja i SWOT matrice, kao i uvažavanjem strateških odrednica razvoja turizma na nacionalnoj razini izvode se načela razvoja i ciljevi razvoja turizma. Potom se obrazlaže vizija koja odražava glavne strateške prednosti Županije, ali istovremeno uzima u obzir ograničenja i realne mogućnosti koje se mogu sagledati za predstojeće razdoblje.

U koncepciji razvoja turizma iznosi se željeno pozicioniranje Županije kao odraz glavnih atributa jedinstvenosti i onoga što pokazuju glavni trendovi na strani turističke potražnje u smislu njihovih zahtjeva i očekivanja koje imaju od destinacije koje posjećuju. Turistički proizvodi opisuju se u odnosu na glavne atrakcije i aktivnosti koje je potrebno poduzimati s ciljem njihova unapređenja. Operativne razvojne strategije obrađene su prema postavljenim ciljevima i unutar njih opisani su projekti koje je potrebno realizirati do 2030. godine kako bi se željeni ciljevi i vizija turizma Požeško-slavonske županije ostvarila. Na kraju dokumenta, projekti su stavljeni u okvir terminskog plana te je opisan model upravljanja i praćenja njihove provedbe.

2. Ciljevi i metode rada na projektu

Glavni je cilj ovog dokumenta stvoriti okvir i definirati aktivnosti za djelovanje dionika uključenih u turistički razvoj, stvoriti temelj za koordinaciju javnog i privatnog sektora te podignuti kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Ciljevi strateškog i operativnog plana su i:

- ∞ Osigurati razvojni koncept i usuglašenu politiku razvoja turizma
- ∞ Definirati tržišno pozicioniranje koje će Županiji osigurati jasnu prepoznatljivost na tržištu
- ∞ Definirati razvojne projekte u domeni privatnog i javnog sektora te razvojne prioritete.

Da bi se ovi ciljevi uspješno ostvarili važno je osigurati usklađivanje stavova javnog i privatnog sektora oko budućih smjernica razvoja turizma i uvažavati načela održivosti, posebno korištenja resursa na način da se umanjuje njihova vrijednost i mogućnost korištenja budućim generacijama.

Metodologija izvođenja Strateškog i operativnog plana razvoja održivog turizma Požeško-slavonske županije do 2030. godine podrazumijevala je fazni pristup kao i intenzivnu komunikaciju s lokalnim dionicima. Konkretno, izrada studije uključivala je sljedeće:

- ∞ **Fazni pristup:** projekt je bio podijeljen u više tematskih cjelina. Prva je uključila analizu stanja i okruženja, druga strategiju turističkog razvoja i treća operativne strategije i projekte.
- ∞ **Obilazak terena:** članovi tima Instituta za turizam u više su navrata boravili u prostoru Županije s ciljem upoznavanja svih značajki prostora i upoznavanja s atrakcijama, aktualnim i planiranim projektima. Tijekom obilaska obavljani su i razgovori/intervjui s dionicima u turizmu kako bi se dobio uvid u njihove stavove i razmišljanja oko budućeg razvoja.
- ∞ **Radionice s lokalnim dionicima:** rad na projektu zahtijevao je provođenje strateških radionica s predstavnicima relevantnih dionika turističkog razvoja Županije kako bi ih se informiralo o projektu i njegovim ciljevima, ali povrh svega i kako bi se osigurala njihova uključenost u projekt. Tema radionice bila je ocjena prednosti i nedostataka kao i promišljanja o viziji Županije kao turističke destinacije. Također, prikupljene su i informacije o aktualnim i planiranim projektima.
- ∞ **'Desk' istraživanje:** tijekom rada na projektu proveden je niz kabinetskih istraživanja temeljem sekundarnih izvora informacija, uključujući bazu eVisitor, stručnu i znanstvenu literaturu, statističke izvore podataka i internetske portale, te aktualne razvojne i prostorne planove važne za planiranje budućih aktivnosti.

3. Postojeće stanje turizma u Požeško-slavonskoj županiji

- ∞ Požeško-slavonska županija podijeljena je na 5 gradova, 5 općina i 277 naselja
- ∞ Po reljefnim obilježjima u županiji prevladava brežuljkasti i gorski prostor za razliku od ostalih pretežito ravničarskih dijelova Slavonije
- ∞ Prosječna godišnja temperatura kreće se oko 12° C, a godišnja količina oborina oko 800 mm
- ∞ Prema popisu stanovništva iz 2021. godine u Županiji živi 68.084 stanovnika
- ∞ U Županiji posluje 1.069 trgovački društava i obrtnika u sustavu poreza na dobit
- ∞ Od gospodarskih aktivnosti dominiraju poljoprivreda, prerađivačka industrija te građevinarstvo
- ∞ Stopa registrirane nezaposlenosti je u kontinuiranom padu
- ∞ U razdoblju od 2018. do 2023. godine broj smještajnih kapaciteta raste, u 2023. godini u Županiji su bila na raspolaganju 1.474 ležajeva u 156 objekata
- ∞ U 2023. godini broj objekata se povećao za 31% u odnosu na prethodnu godinu, a primjetan je trend daljnjeg usitnjavanja smještaja (objekti s manjim kapacitetima)
- ∞ U 2022. godini ostvareno je ukupno 23.826 dolazaka i 64.855 noćenja
- ∞ Županija raspolaže velikim brojem turističkih atrakcija od kojih su neke međunarodne i nacionalne važnosti

3.1. Prostorna-geografska obilježja, demografska obilježja i prometne veze

Prostorno-geografska obilježja

Područje Požeško-slavonske zauzima središnji dio povijesne pokrajine Slavonije na istoku Hrvatske između Slavonske Podravine na sjeveru i Slavonske Posavine na jugu. S površinom od 1.823 četvorna kilometra zauzima petnaesto, sa 64.084 stanovnika prema Popisu stanovništva 2021. godine dvadeseto, a prema gustoći naseljenosti od 35,2 stanovnika šesnaesto mjesto od ukupno 21 hrvatske županije. Uz Bjelovarsko-bilogorsku županiju i područje Grada Zagreba, radi se o jedinoj hrvatskoj županiji koja ne izlazi na državnu granicu, a uz susjedne Virovitičko-podravsku i Bjelovarsko-bilogorsku županiju i jedinu kroz koji ne prolazi nijedna autocesta ili brza cesta.

Požeško-slavonska županija izdvaja se po svojim reljefnim obilježjima za koje su znakoviti pretežito brežuljkasti i gorski prostori, za razliku od ostalih pretežito ravničarskih dijelova Slavonije. Na sjevernom obodu Županije pružaju se gorski masivi Papuka i Krndije, na južnom Psunj, Požeška gora i Dilj, a između njih plodna Požeška kotlina u porječju rijeke Orpljave te zapadno od nje brežuljkasti prostor uz rijeku Pakru. Prije osamostaljenja Hrvatske, područje Pakraca i Lipika bilo je, zajedno s područjem Daruvara, koji povijesno također pripada Slavoniji, usmjereno u većoj mjeri na Bjelovar.

Prostor županije izduženog je oblika u smjeru zapad – istok, pri čemu zračna udaljenost između krajnjih točaka iznosi 95 kilometara, dok se širina prostora u smjeru sjever – jug kreće od trideset kilometara u središnjem dijelu do svega desetak kilometara na zapadnim i istočnim rubovima. Županija na sjeveru graniči s Bjelovarsko-bilogorskom i Virovitičko-podravskom županijom, na jugu sa Sisačko-moslavačkom i Brodsko-posavskom županijom te na istoku sa Osječko-baranjskom županijom. Najveći dio granice s Virovitičko-podravskom županijom čini gorski masiv Papuka, sa Osječko-baranjskom masiv Krndije, a s Brodsko-posavskom županijom masivi Psunja, Požeške gore i Dilja.

Glavnina teritorija Županije pruža se na visinama od 200 do 300 metara nad morem, prostori ispod 150 metara odnose se uglavnom na donje dijelove tokova glavnih rijeka Pakre, Orljave i njene pritoke Londže, a najniži dio na 100 metara nad morem na njen najjužniji dio u dolini Orljave prema Savi. Većinu ravničarskih prostora prekrivaju oranice, a znatan dio blago valovitih i pogotovo brežuljkastih prostora na obroncima gora vinorodna područja. Najpoznatije je Kutjevačko vinogorje na južnim obroncima Papuka i Krndije, a vinograda ima i u Požeško-pletetničkom vinogorju na sjevernim obroncima Psunja i Požeške gore te u Pakračkom vinogorju na zapadnim obroncima Papuka.

Iznad 400 metara nad morem nalaze se samo šumovite gore, pri čemu se Papuk ističe kao najprostraniji gorski prostor, a Psunj kao najviša gora, na koju se odnosi 984 metara visoki vrh Brezovo Polje kao najviši u Županiji i cijeloj Slavoniji. Papuk se uzdiže do 954, Krndija do 790, Požeška gora do 618, a Dilj do 461 metar nad morem.

Kroz Požeško-slavonsku županiju ne protječe nijedna od tri velike panonske rijeke Dunava, Save i Drave, tako da najdulju rijeku čini Orjava u središnjem dijelu, duga 89 kilometara. Rijeka Pakra na zapadu Županije duga je 72 kilometra, a pritoka Orljave Londža 47 kilometara. Malim dijelom na krajnjem zapadu Županije protječe i 85 kilometara duga rijeka Ilova kao tradicionalna zapadna granica Slavonije. Sve tekućice pripadaju slijevu rijeke Save, pri čemu se samo Orjava izravno ulijeva u Savu, dok se Ilova i Pakra ulijevaju u nastavak rijeke Lonje Trebež u Lonjskom polju. No, sve su ove rijeke razmjerno uske i siromašne vodom, kao i brojne manje rječice i potoci koji se slijevaju s okolnih gora.

Jedino prirodno jezero u Županiji je Sovsko jezero na sjevernim obroncima Dilja, površine svega 0,4 hektara. Ima i nekoliko manjih umjetnih jezera popularnih kao ribolovni lokaliteti, među kojima su najvažnija Raminac kod Lipika i Sovinjak nedaleko Požege. Na krajnjem zapadu Županije nalazi se i ribnjak Pakračka Poljana kao jedan od najvećih u Hrvatskoj.

Klima na području Požeško-slavonske županije je umjereno kontinentalna, odnosno umjereno topla vlažna klima. Prosječna godišnja temperatura kreće se oko 12° C, a godišnja količina oborina oko 800 mm. Broj dana sa snijegom iznosi u prosjeku oko 30 dana u godini, vedrih je dana oko 70, a oblačnih oko 100. Najtopliji mjeseci su srpanj i kolovoz s prosječnom temperaturom od 23° C, a najhladniji siječanj s temperaturom od -6° C. Oborine su uglavnom ravnomjerno raspoređene tijekom godine, iako ih najviše ima u jesenskim mjesecima, kada njihova količina zna preći 100 mm.¹ Najviši dijelovi gora su oblačniji i kišoviti te nižih prosječnih temperatura, osobito na visinama iznad 500 metara nad morem.

Demografska obilježja i upravna podjela

Za Požeško-slavonsku županiju znakovita je snažna depopulacija uzrokovana negativnim prirodnim priraštajem i još više iseljavanjem. Pad broja stanovnika odnosi se na cijelo razdoblje od 1991. godine do danas, a osobito se povećao u zadnjem popisnom razdoblju od 2011. do 2021. godine kada se stanovništvo Županije smanjilo za čak 17,8 %. To je, nakon Sisačko-moslavačke županije, najveća stopa depopulacije u Hrvatskoj, a zahvatila je sve jedinice lokalne samouprave. Najveći pad bilježe općina Kaptol (25,0 %), općina Čaglin (22,5 %) i grad Kutjevo (22,0 %), a pad veći od 15 % bilježi čak i područje grada Požege s najnižom stopom depopulacije. Ovi su podaci osobito zabrinjavajući stoga jer je u prethodnom popisnom razdoblju između 2001. i 2011. godine pad broja stanovnika Županije u cjelini iznosio svega 9 %, pri čemu ni u jednoj jedinici lokalne samouprave nije bio veći od 20 %.

---

¹ <http://www.dzs.hr>

Tablica 3.1.1. Površina i stanovništvo gradova i općina Požeško-slavonske županije 2011. i 2021. godine

GRAD / općina	površina km ²	broj stanovnika		gustoća nas. 2021.	promjena 2011-2021.
		2011.	2021.		
GRAD KUTJEVO	173,1	6.247	4.870	28,1	-22,0
GRAD LIPIK	208,6	6.170	5.127	24,6	-16,9
GRAD PAKRAC	358,8	8.460	7.086	19,7	-16,2
GRAD PLETERNICA	206,1	11.323	9.138	44,3	-19,3
GRAD POŽEGA	133,6	26.248	22.294	166,9	-15,1
Brestovac	279,6	3.726	2.980	10,7	-20,0
Čaglin	178,3	2.723	2.111	11,8	-22,5
Jakšić	43,4	4.058	3.371	77,6	-16,9
Kaptol	85,9	3.472	2.605	30,3	-25,0
Velika	154,2	5.607	4.502	29,2	-19,7
POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA	1.823,0	78.034	64.084	35,2	-17,9

Izvor: www.dzs.hr i interni podaci Instituta za turizam (GIS podaci o površinama gradova i općina)

Usprkos negativnim demografskim trendovima dobna struktura stanovništva Požeško-slavonske županije 2021. godine bila je nešto povoljnija od prosjeka Hrvatske, posebice kad je riječ o udjelu mlade populacije do 14 godina, koji je sa 16,8 % jedan od najviših u Hrvatskoj i znatno iznad hrvatskog prosjeka od 15,2 %. Ipak, udio stanovnika starijih od 64 godine od 17,9 % najviši je u Slavoniji i iznad prosjeka Hrvatske od 17,7 %. Za razliku od dobne strukture, obrazovna je struktura izrazito nepovoljna, posebice kada je riječ u udjelu stanovništva starijeg od 15 godina samo s nezavršenom osnovnom školom ili bez škole (14,3 %) i samo sa završenom osnovnom školom (28,3 %). U Hrvatskoj u cjelini udio osoba samo s osnovnom školom bio je tek 21,3 %, a manje od toga 9,7 %. I udio osoba s visokim obrazovanjem od 10 % znatno je ispod hrvatskog prosjeka od 16,4 %, a očekivano je i njegovo dodatno smanjenje uslijed iseljavanja obrazovane mlade populacije.

Požeško-slavonska županija podijeljena je na 5 gradova i 5 općina i obuhvaća ukupno 277 naselja. Prosječna veličina jedinica lokalne samouprave iznosi 182 četvorna kilometra, prosječni broj stanovnika 6.410, a prosječna veličina naselja svega 231 stanovnik, što je nakon Ličko-senjske i Karlovačke županije najmanje u Hrvatskoj. Najveće jedinice lokalne samouprave su područje grada Pakraca (359 km²) i općina Brestovac (280 km²), a najmanje općina Jakšić s površinom 43 km² i Kaptol s površinom od 86 km².

Najviše stanovnika ima područje grada Požege - 22.249, a slijede gradovi Pleternica sa 9.138, Pakrac sa 7.086 stanovnika, Lipik sa 5.127 i Kutjevo sa 4.870 stanovnika. Od općina je najmnogoljudnija Velika s 4.502 stanovnika, dok su najmanje stanovnika imale općina Čaglin (2.111) i Kaptol (2.605). Gustoću naseljenosti veću od 100 stanovnika na četvorni kilometar imalo je samo područje grada Požege (166,9), a iznad 50 stanovnika na četvorni kilometar još samo općina Jakšić (77,6) u njejoj neposrednoj blizini. Najrjeđe naseljene općine su Brestovac sa 10,7 i Čaglin sa 11,8 stanovnika, koje uključuju velike šumovite prostore na masivima Psunja, Papuka, Požeške gore i Dilja.

Među pojedinačnim naseljima najviše stanovnika ima glavni grad Županije Požega (16.867), slijede Pakrac sa 4.151 i Pleternica sa 2.895. Preostala dva gradska naselja Lipik i Kutjevo imala su nešto manje

od 2.000 stanovnika, a više od 1.000 stanovnika još samo općinska središta Velika, Jakšić i Kaptol te prigradsko naselje Požege Vidovci. Čak 166 naselja imalo je manje od 100 stanovnika, 55 naselja manje od 10 stanovnika, a 18 ih je bilo bez stanovnika. Većina izrazito malih naselja i onih bez stanovnika odnosi se na brdske predjele u podnožju Papuka i Pšunja.

Prometne veze

Prometna pozicija Požeško-slavonske županije razmjerno je nepovoljna, jer preko njenog prostora ne prolazi nijedan od glavnih tranzitnih prometnih pravaca te niti jedna autocesta ili brza cesta. Ni željezničke veze nisu osobito povoljne, a razmjerno daleko je i najbliža zračna luka u Zagrebu. Ipak, od najbližih čvorišta Lužani, Nova Gradiška, Okučani i Novska na posavskoj autocesti A-3 Bregana- Zagreb-Slavonski Brod- Bajakovo do većine gradova i općinskih središta u Županiji ima manje od pola sata vožnje, a nijedno naselje nije udaljeno više od sat vremena. Autocesti A-3, od sjedišta gradova i općina, najbliži je grad Pleternica udaljen od čvorišta Lužani 20 kilometara, a najdalji grad Kutjevo i općinska središta Velika i Kaptol, udaljeni nešto manje od 40 kilometara.

Unutarnja cestovna povezanost razmjerno je povoljna zbog uglavnom manje zahtjevnog terena i razmjerno širokih prometnica, a prometna opterećenja nisu velika. Od ukupno osam državnih cesta koje prolaze područjem Županije najveću važnost ima cesta D-5 Terezino Polje- Virovitica- Daruvar- Okučani - Stara Gradiška kao jedina prometnica koja čini dio sustava međunarodnih europskih cestovnih komunikacija. Ima oznaku E-662 i vodi od jezera Balaton u Mađarskoj preko Virovitice i Pakraca do Banja Luke i dalje preko Jajca do Sarajeva, a važna je kao alternativna veza Budimpešte s Bosnom i Hercegovinom te kao spojnica paneuropskih koridora V od Budimpešte prema Jadranu i X iz Srednje Europe preko Zagreba prema Bliskom Istoku. No, kako na njenoj trasi nisu izgrađene autoceste, nema veći međunarodni značaj, a unutar Županije važna je samo kao veza između gradova Pakraca i Lipika te od njih prema Daruvaru, Virovitici i Slavanskom Brodu.

Tablica 3.1.2. Popis državnih cesta u Požeško-slavonskoj županiji

Broj ceste	Opis ceste	Duljina u km	
		Ukupno	PSŽ
D-5	GP Terezino Polje (granica Mađarske)- Virovitica- Daruvar- Okučani- GP Stara Gradiška (granica Bosne i Hercegovine)	123,1	25,2
D-38	Pakrac (D5)- Požega- Pleternica- Đakovo (D7)	120,7	96,0
D-47	Lipik (D5)- Novska- Hrvatska Kostajnica- Dvor (D6)	94,5	11,5
D-49	Pleternica- čvorište Lužani (A3)	19,2	10,5
D-51	Gradište (D53)- Požega- čvorište Nova Gradiška (A3)	50,3	32,8
D-53	GP Donji Miholjac (granica Mađarske)- Našice- GP Slavonski Brod (granica Bosne i Hercegovine)	91,6	16,0
D-69	Slatina (D2)- Čeralije- Voćin- Zvečevo- Kamensko (D38)	53,4	17,4
D-525	Pleternica (D49)- čvorište Slavonski Brod zapad (A3)- Slavonski Brod (D53)	25,6	7,0
UKUPNO		578,4	216,4

Izvor: Narodne novine br. 94 od 31.07.2014.

Za Županiju je najvažnija cesta D-51 Nova Gradiška- Požega- Gradište i njen nastavak D-53 od Gradišta prema Našicama, jer se radi o vezi gradova Požege i Kutjeva prema Zagrebu u smjeru jugozapada i prema Osijeku u smjeru sjeveroistoka. Važna je i cesta D-38 Pakrac- Požega- Pleternica – Đakovo koja se pruža uzdužno cijelom županijom povezujući glavni grad Požegu s Pakracem i Lipikom na zapadu te Pleternicom

na jugu. Uz državne ceste postoji i mnogo županijskih i lokalnih cesta koje povezuju sva veća naselja u Županiji i uglavnom su u zadovoljavajućem stanju po pitanju širine i asfaltiranosti, ali im je često kolnik u lošem stanju.

Kroz Požeško-slavonsku županiju prolaze tri željezničke pruge po kojima se odvija promet putnika. Pruga Nova Kapela- Pleternica – Čaglin povezuje središnji i istočni dio Županije prema jugozapadu sa Zagrebom i ostatkom Hrvatske, a od nje se u Pleternici odvaja pruga koja preko Požege vodi do Velike. Nakon 2010. godine obustavljen je promet od Čaglina prema Našicama i Osijeku, tako da ova pruga ima samo lokalni značaj. Od Požege do Nove Kapele prometuje dvanaest vlakova dnevno, od Požege do Velike devet, a od Pleternice do Čaglina samo dva. Na zapadu Županije, kroz Pakrac i Lipik prolazi pruga Banova Jaruga – Daruvar - Virovitica, kojom do Daruvara vozi šest vlakova dnevno, a do Virovitice, uz povremenu supstituciju vlakova autobusima, samo dva. Zbog loših tehničkih značajki pruga i s time povezanih malih brzina, željeznički prijevoz nema veliku ulogu u prometnom povezivanju.

Za zapadni dio Požeško-slavonske županije najbliža zračna luka je ona u Zagrebu, a za istočni dio zračna luka u Osijeku. No, kako je i istočnim dijelovima Županije osječka zračna luka tek neznatno bliža, stanovnici su skoro isključivo orijentirani na zagrebačku zračnu luku sa znatno većim izborom destinacija i prometom zrakoplova. Prijevozni put od Požege i Pleternice do zračne luke Zagreb iznosi nešto manje od dva sata vožnje, a od Pakraca i Lipika oko sat i 20 minuta.

Iako je područje Županije tradicionalno vezano uz Osijek kao glavno urbano središte Slavonije, zbog povoljnijih prometnih veza cijela Županija je znatno više usmjerena izravno na Zagreb kao urbano središte višeg reda. To se osobito odnosi na područje gradova Pakraca i Lipika, odnosno bivšu veliku općinu Pakrac, koja je prije 1991. godine bila usmjerena na Bjelovar u Središnjoj Hrvatskoj. U jugoistočnom dijelu Županije osjeća se i utjecaj Slavenskog Broda kao najbližeg grada s više od 50.000 stanovnika.

3.2. Gospodarska kretanja

Sukladno izvještaju Financijske agencije FINA-e o poslovanju poduzetnika u 2022. godini², u Požeško-slavonskoj županiji je u 2022. godini poslovalo 1.069 trgovačkih društava i obrtnika u sustavu poreza na dobit koji su zajedno ostvarili ukupnu dobit od 34 milijuna eura, što je povećanje za približno 11 % u slučaju njihovog broja i 6 % u slučaju njihove ostvarene dobiti u odnosu na 2019. godinu, tj. razdoblje prije pandemije bolesti COVID-19.

Po broju poduzetnika, broju ljudi koje zapošljavaju i ukupno ostvarenim prihodima, Požeško-slavonska županija nalazi se na 20. mjestu među svim hrvatskim županijama uključujući i Grad Zagreb. Nešto je bolje rangirana (15. mjesto) sukladno prosječno isplaćenoj mjesečnoj neto plaći koja je u 2022. godini iznosila 780 eura.

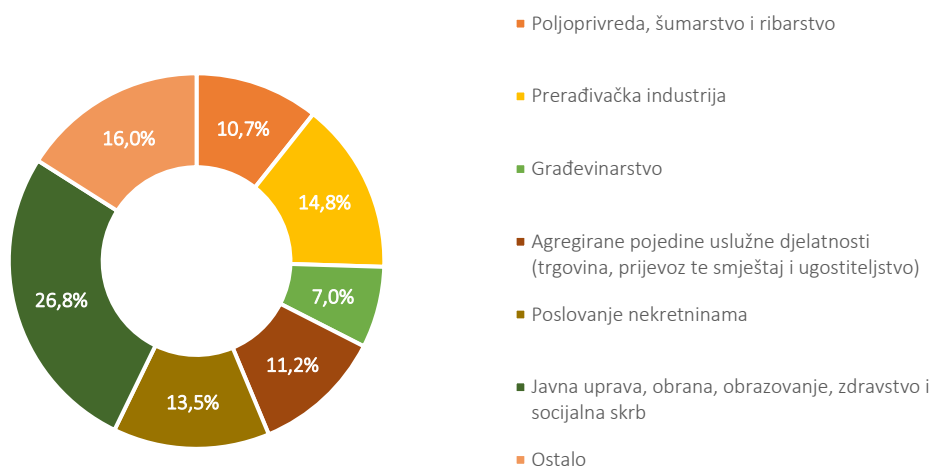
Od najznačajnijih poduzetnika valja spomenuti tvrtku AGRONOM iz Požege, koja se bavi trgovinom poljoprivrednim proizvodima, mehanizacijom i repromaterijalom, zatim tvrtku KUTJEVO iz grada Kutjeva, koja se dominantno bavi vinogradarstvom, tvrtku PLAMEN iz Požege, koja se bavi proizvodnjom lijevano-željeznih proizvoda te tvrtku PRESOFLEX iz Požege, čija je dominantna djelatnost izvođenje građevinskih radova. Temeljem prikazanih činjenica, može se zaključiti da gospodarstvom Požeško-slavonske županije dominiraju poljoprivreda, prerađivačka industrija te građevinarstvo, često u kombinaciji s djelatnosti

---

² FINA (2023) Usporedba rezultata poslovanja poduzetnika po županijama u 2022. godini. Zagreb: FINA.

poslovanja nekretninama, što potvrđuju i zadnje dostupni podaci Državnog zavoda za statistiku o ukupno ostvarenoj bruto dodanoj vrijednosti³ svih poslovnih subjekata na području Požeško-slavonske županije. Struktura ukupno ostvarene bruto dodane vrijednosti Požeško-slavonske županije prikazana je na Slici 3.2.1.

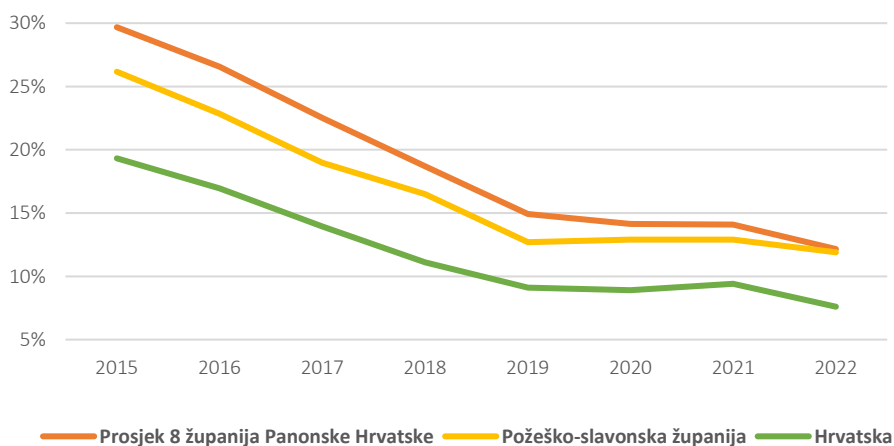
Slika 3.2.1. Struktura bruto dodane vrijednosti Požeško-slavonske županije

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada Institut za turizam, Zagreb

Sukladno podacima Državnog zavoda za statistiku, stopa registrirane nezaposlenosti u Požeško-slavonskoj županiji zadnjih je godina u kontinuiranom padu te je u 2022. godini bila također niža od prosječne stope registrirane nezaposlenosti u osam županija Panonske Hrvatske⁴ (Slika 3.2.2.). Valja međutim dodati da je s vrijednošću od 11,9 %, stopa registrirane nezaposlenosti u Požeško-slavonskoj županiji još uvijek znatno veća od stope registrirane nezaposlenosti u cijeloj Hrvatskoj koja konvergira brojcima od 7 %.

Slika 3.2.2. Kretanje stope registrirane nezaposlenosti u Požeško-slavonskoj i komparabilnim županijama te Hrvatskoj

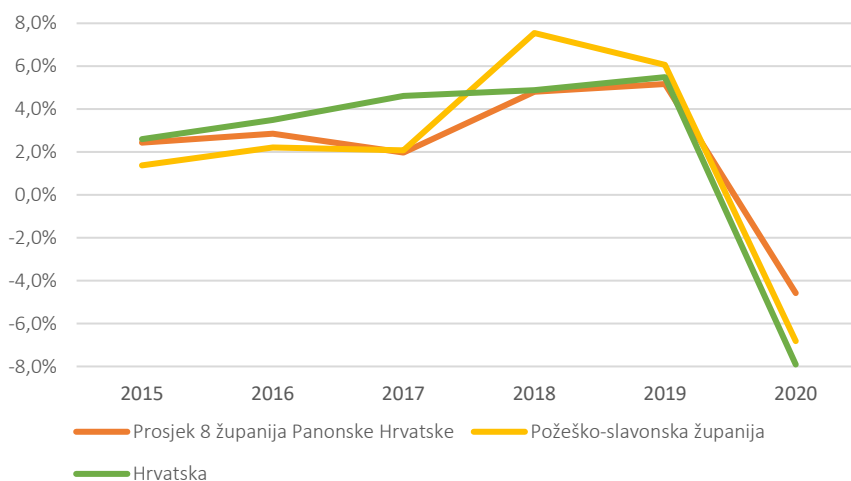
Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada Institut za turizam, Zagreb

³ Bruto dodana vrijednost pokazatelj je novonastale vrijednosti poslovanja, a predstavlja ukupnu proizvodnju umanjenu za međufaznu potrošnju.

⁴ Podrazumijeva prosjek osam županija koje službeno pripadaju administrativnoj NUTS-2 regiji „Panonska Hrvatska“.

Bruto domaći proizvod (BDP) Požeško-slavonske županije u zadnje je tri godine, prije pandemije bolesti COVID-19, rastao po većoj stopi od prosječne stope rasta BDP-a osam županija Panonske Hrvatske te je također u zadnje dvije godine prije pandemije rastao brže od nacionalnog BDP-a, odnosno BDP-a Hrvatske (Slika 3.2.3.).

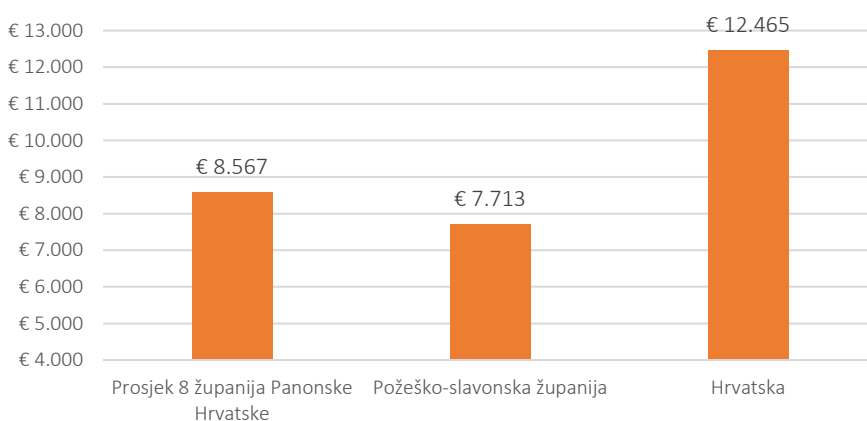
Slika 3.2.3. Kretanje stope rasta BDP-a Požeško-slavonske i komparabilnih županija te Hrvatske

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada Institut za turizam, Zagreb

Sukladno posljednjem službeno dostupnom podatku, u prvoj godini pandemije, odnosno 2020. godini, došlo je do pada BDP-a. BDP Požeško-slavonske županije smanjio se ipak nešto manje nego BDP cjelokupne Hrvatske, ali zato nešto više od prosjeka osam županija Panonske Hrvatske. Stope su to rasta, odnosno pada BDP-a koje su dovele do temeljnog pokazatelja standarda života i razvitka, odnosno BDP-a po stanovniku Požeško-slavonske županije od 7.713 eura u 2020. godini, što je znatno niže od nacionalnog BDP-a po stanovniku, ali također niže od prosjeka osam županija Panonske Hrvatske (Slika 3.2.4.).

Slika 3.2.4. BDP po stanovniku u Požeško-slavonskoj i komparabilnim županijama te Hrvatskoj

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada Institut za turizam, Zagreb

Prema pokazatelju društveno gospodarskog razvitka koji objavljuje Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije⁵, Požeško-slavonska županija se 2018. godine, odnosno u zadnjoj godini za koju su podaci službeno dostupni, nalazila na 15. mjestu među svim hrvatskim županijama uključujući i Grad

⁵ Za više detalja vidjeti: Uredba o indeksu razvijenosti, Narodne novine, 131/17.

Zagreb, što je svrstava u drugu razvojnu skupinu, odnosno u skupinu potpomognutih područja. Sukladno metodologiji tog pokazatelja, Požeško-slavonska županija nalazi se ispod prosjeka Hrvatske po prosječnom dohotku i prosječnim izvornim prihodima po stanovniku, zatim prosječnoj stopi nezaposlenosti te općem kretanju i stupnju obrazovanja stanovništva, ali iznad prosjeka po indeksu starenja.

Prema indeksu gospodarske snage županija koji objavljuje Hrvatska gospodarska komora⁶, Požeško-slavonska županija je, u vrijeme prije pandemija bolesti COVID-19, odnosno u zadnjem periodu za koji su podaci javno dostupni, zauzimala 20. mjesto među svim hrvatskim županijama uključujući i Grad Zagreb. Slabijem su rezultatu ponajviše pridonijele sastavnice indeksa koje se odnose na poslovne rezultate poduzetnika Požeško-slavonske županije, dok su nešto bolji rezultati zabilježeni u okviru socio-demografskih kategorija.

Unatoč trenutno nižem stupnju društveno-gospodarske razvijenosti od hrvatskog prosjeka, bogatstvom svojih prirodnih resursa i očuvanim okolišem, Požeško-slavonska županija svakako posjeduje dostatne predispozicije za značajan gospodarski razvoj. Investicijski portal Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja ističe tradiciju metaloprerađivačke, tekstilne, drvne i prehrambene industrije kao okosnicu razvitka Požeško-slavonske županije. Također, navodi se da bogata kulturno-povijesna baština te očuvana priroda predstavljaju potencijal za razvoj kontinentalnog turizma, dok duga tradicija uzgoja vinove loze pruža velike mogućnosti daljnjeg razvoja vinskog turizma. Sve su to elementi koji uzajamno, u budućnosti, mogu predstavljati okosnicu značajnog gospodarskog rasta i razvoja Požeško-slavonske županije.

3.3. Turistički kapaciteti i turistička kretanja

Turistički kapaciteti

Prema podacima sustava eVisitor u cijeloj Požeško-slavonskoj županiji gostima su 2022. godine bila na raspolaganju 1.208 ležajeva u 108 objekata. Promatrajući prethodno petogodišnje razdoblje, od 2018. do 2022. godine, vidljiv je kontinuiran rast smještajnih kapaciteta koji, gledajući broj kreveta, u tom petogodišnjem razdoblju narastao za 25 %. Prema vrstama smještaja, najviše je rastao broj objekata u domaćinstvu dok se lagano smanjivao broj prenoćišta. Istovremeno, broj objekata se više nego udvostručio.

Tablica 3.3.1. Smještajni kapaciteti prema vrstama smještajnih objekata

Vrsta smještaja	Ukupno kreveta					Broj objekata				
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Apartman	16	16	23	48	47	1	1	3	7	7
Hostel	100	100				1	1			
Hotel	110	110	110	110	110	3	3	3	3	3
Kamp	141	141	141	141	141	2	2	2	2	2
Kuća za odmor			4		15			1		4
Objekt na OPG-u	17	48	62	54	64	3	7	10	8	10
Objekt u domaćinstvu	101	157	222	260	281	16	25	35	47	55
Objekt za robinzonski smještaj	7	7	7	7	7	1	1	1	1	1
Planinarski dom	40	40	40	40	40	1	1	1	1	1

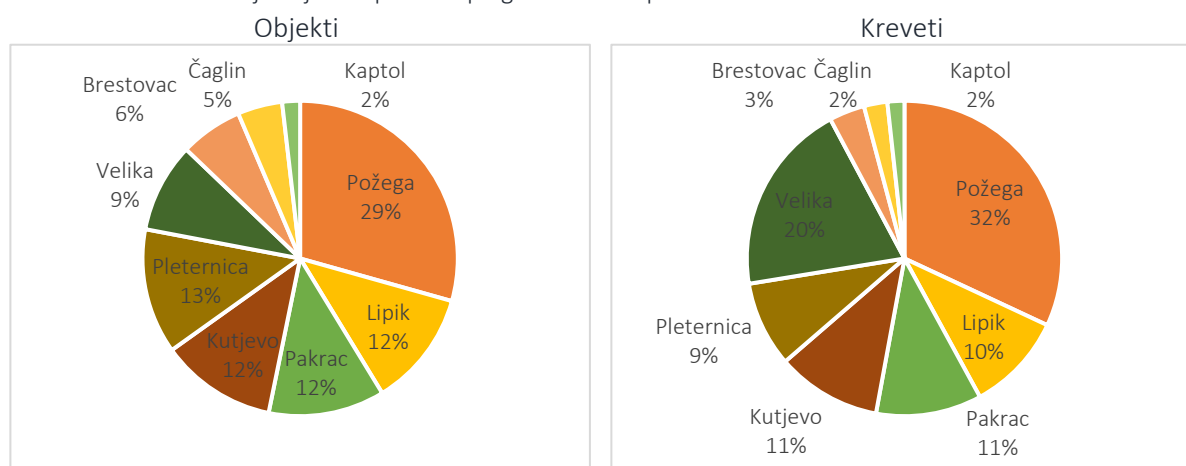
⁶ HGK (2019) HGK indeks gospodarske snage županija. Zagreb: Hrvatska gospodarska komora.

Prenoćište	387	397	397	350	288	18	19	19	18	14
Sobe za iznajmljivanje	47	65	82	202	215	3	5	6	10	11
Ukupno	966	1.081	1.088	1.212	1.208	49	65	81	97	108

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Gledajući strukturu, gotovo polovica kreveta nalazi se u prenoćistima (23,8 %) i objektima u domaćinstvu (23,3 %). Slijede sobe za iznajmljivanje (17,8 %). Sve ostale vrste smještaja u strukturi su zastupljene s manje od 10 % (9,1 % hoteli, 5,3 % objekti na OPG-u, 3,9 % apartmani, 3,3 % planinarski dom, 1,2 % kuća za odmor i 0,6 % objekti za robinzonski smještaj). Dodatno, prema podacima dobivenim od Turističke zajednice Požeško-slavonske županije u prvih deset mjeseci 2023. godine došlo je do povećanja broja objekata za 31%, tj. broj objekata u listopadu bio je 156, a kreveta 1.474. To dalje pokazuje trend usitnjavanja smještajnih objekata tj. otvaranja objekata s manjim brojem kreveta.

Slika 3.3.1. Struktura smještajnih kapaciteta po gradovima i općinama

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Nešto manje od trećine kreveta nalazi se u Požegi (32 %), slijedi Velika (20 %), potom Kutjevo i Pakrac (po 11 % u ukupnoj strukturi po jedinicama lokalnih samouprava).

Tablica 3.3.2. Struktura smještajnih kapaciteta (kreveti) prema vrstama i po JLS u 2022. godini

Vrsta smještaja	Požega	Lipik	Pakrac	Kutjevo	Pleternica	Velika	Brestovac	Čaglin	Kaptol	Ukupno
Apartman	24	16		7						47
Hostel										0
Hotel	33		19	58						110
Kamp	45					96				141
Kuća za odmor			8	7						15
Objekt na OPG-u	8			5	35	6		10		64
Objekt u domaćinstvu	73	32	51		34	22	44	4	21	281
Objekt za robinzonski smještaj				7						7
Planinarski dom			40							40
Prenoćište	116			18	24	115		15		288
Sobe za iznajmljivanje	87	74	13	28	13					215
Ukupno	386	122	131	130	106	239	44	29	21	1208

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

U Požegu, Lipiku, Pakracu i Kutjevu gostima su na raspolaganju različiti oblici smještaja, dok su u manjim mjestima (Brestovac, Čaglin, Kaptol) uglavnom objekti u domaćinstvu, OPG-ovi i prenoćišta.

Tablica 3.3.3. Struktura smještajnih kapaciteta (kreveti) prema kategoriji smještaja, 2018. – 2022. godina

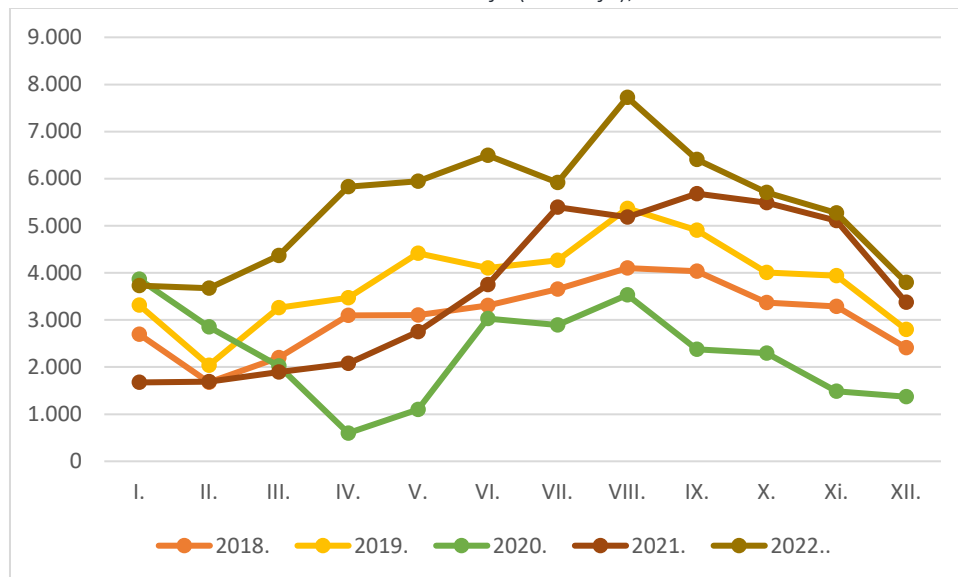
Vrsta smještaja/ kategorija	Struktura smještaja				
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Hotel					
3*	2,0%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%
Komfor	3,4%	3,1%	3,0%	2,7%	2,7%
Nema	6,0%	5,4%	5,3%	4,8%	4,8%
Kamp					
Nema	14,6%	13,0%	13,0%	11,6%	11,7%
Objekt na OPG-u					
4*	0,0%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
3*	1,8%	2,7%	3,8%	2,9%	3,7%
2*	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%
Nema	0,0%	1,1%	1,1%	1,0%	1,0%
Objekt u domaćinstvu					
5*	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%	1,4%
4*	2,1%	2,0%	2,0%	3,1%	2,6%
3*	4,6%	10,6%	14,0%	14,4%	17,9%
2*	2,7%	1,9%	3,7%	3,3%	1,3%
Nema	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Hostel					
Nema	10,4%	9,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Apartman					
4*	1,7%	1,5%	1,8%	3,1%	3,1%
3*	0,0%	0,0%	0,3%	0,8%	0,7%
Kuća za odmor					
3*	0,0%	0,0%	0,4%	0,0%	1,2%
Objekt za robinzonski smještaj					
Nema	0,7%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
Planinarski dom					
Nema	4,1%	3,7%	3,7%	3,3%	3,3%
Prenoćište					
Nema	40,1%	36,7%	36,5%	28,9%	23,8%
Sobe za iznajmljivanje					
4*	1,0%	0,9%	0,9%	2,0%	2,0%
3*	2,5%	3,1%	5,4%	13,6%	14,7%
2*	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Nema	1,3%	1,2%	1,2%	1,1%	1,1%

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Vezano uz kategorije smještaja ponuda je raznolika, iako je najviše koncentrirana u kategoriji 3*. Konkretno kod kategoriziranih objekata u grupi soba za iznajmljivanje i objekata u domaćinstvu najviši je udio upravo objekata s 3*. Višu kvalitetu smještaja (4* i 5*) ima tek 9,7 % kapaciteta u Požeško-

slavonskoj županiji. Trenutno nema niti jednog hotela u kategoriji 4* ili 5* u Županiji, što će se promijeniti realizacijom planiranih projekata vezanih uz smještajne jedinice.⁷

Slika 3.3.2. Sezonalnost turističkih kretanja (noćenja), 2018.-2022.

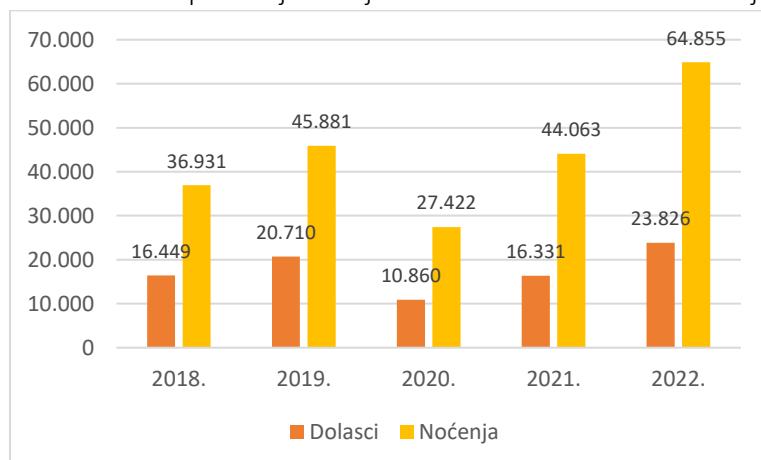
Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Gledajući turistička noćenja po mjesecima sezonalnost nije izražena, što je uobičajeno za kontinentalnu Hrvatsku. Nešto je manji turistički promet tijekom zimskih mjeseci, prosinaca i siječnja, a nešto veći tijekom jeseni.

Turistička kretanja

U Požeško-slavonskoj županiji u 2022. godini ostvareno je ukupno 23.826 dolazaka i 64.855 noćenja, u kojima je u odnosu na prethodnu, 2021. godinu, ostvaren rast od 47,1 %. Gledajući petogodišnje razdoblje od 2018. do 2022. godine vidljivo je da je rast zaustavljen 2020. godine, uslijed pandemijom COVID-19 uzrokovane krize, da bi se već sljedeće, 2021. godine nastavio trend rasta i da bi se u Županiji 2022. godine uvelike nadmašila 2019., za 41,3 % u noćenjima i 15 % u dolascima.

Slika 3.3.3. Ukupan broj noćenja i dolazaka u Požeško-slavonskoj županiji, 2018.-2022.

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

⁷ Planiraju se novi smještajni kapaciteti više kategorije u Toplicama Lipik u Lipiku, Zlatnom Lugu u Požegi i u Velikoj.

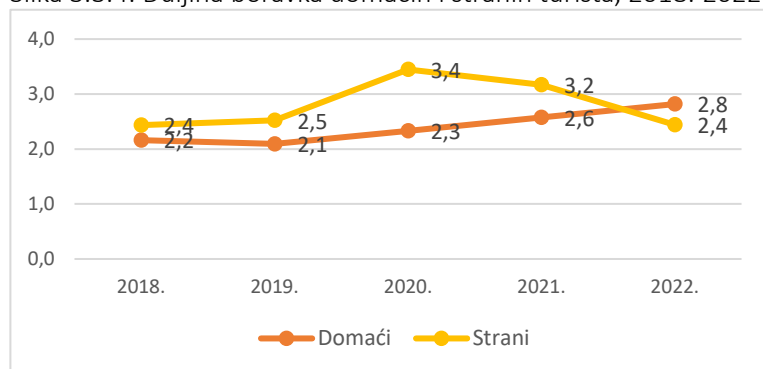
Kad je riječ o duljini boravka turista u Županiji, u prosjeku je to 2,7 dana u 2022. godini, s time da u zadnjih pet godina duljina boravka raste. Gledajući po mjestima izrazito se povećala duljina boravka u Lipiku.

Tablica 3.3.4. Duljina boravka turista po JLS, 2018.-2022.

Godina	Kutjevo	Lipik	Pakrac	Pleternica	Požega	Brestovac	Čaglin	Kaptol	Velika	Ukupno
2018.	1,6	3,7	2,0	2,3	2,1	3,1	1,0	0,0	2,6	2,2
2019.	1,6	4,1	1,9	2,2	2,0	2,8	1,9	2,3	2,5	2,2
2020.	1,6	5,3	2,1	4,1	2,5	2,7	4,7	5,5	2,5	2,5
2021.	1,7	7,5	2,9	2,2	2,1	3,0	3,4	2,1	2,4	2,7
2022.	1,6	8,9	2,5	2,1	2,0	2,9	2,1	1,6	2,1	2,7

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

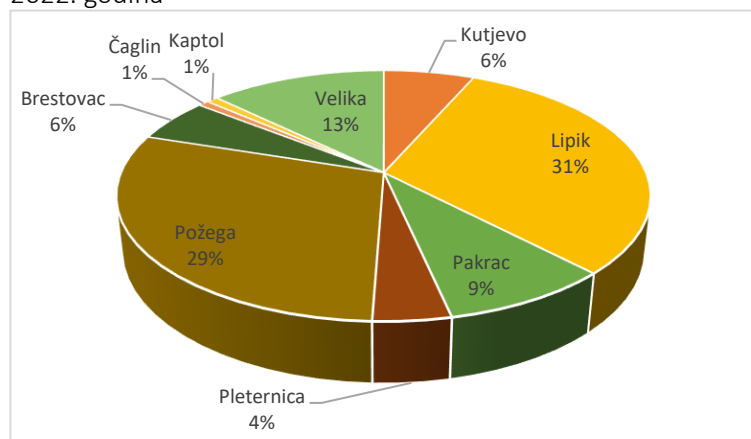
Slika 3.3.4. Duljina boravka domaćih i stranih turista, 2018.-2022.

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Zanimljivo je istaknuti kako se u posljednje tri godine, u razdoblju 2020. do 2022. godina, lagano smanjuje duljina boravka stranih gostiju (s 3,4 na 2,4 dana), a istovremeno produljuje domaćih gostiju (s 2,3 na 2,8 dana).

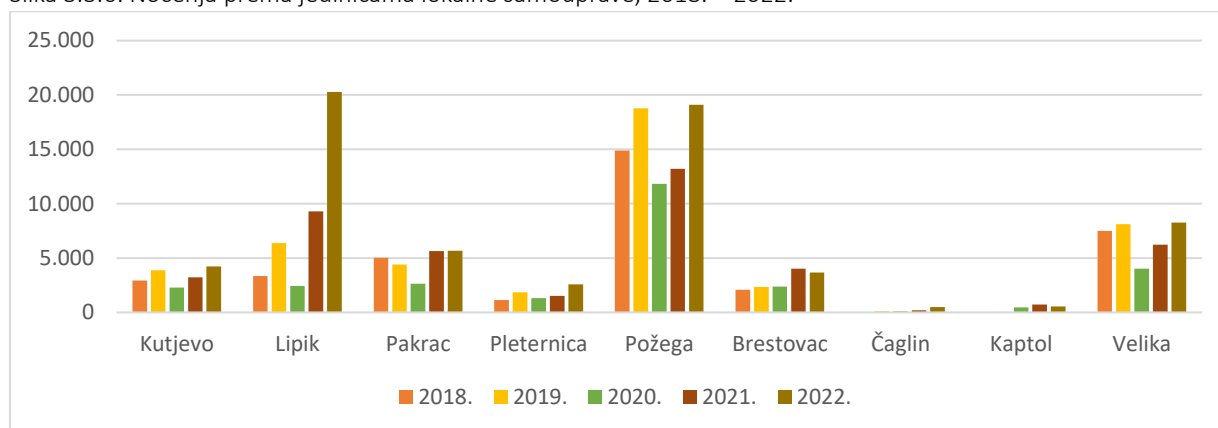
Slika 3.3.5. Udio noćenja prema jedinicama lokalnih samouprava, 2022. godina

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

U Požeško-slavonskoj županiji najveći udio noćenja ostvaruje se u Lipiku (31 %), iza kojeg slijedi Požega (29 %). U ove dvije JLS ostvaruje se polovica noćenja u Županiji.

Slika 3.3.6. Noćenja prema jedinicama lokalne samouprave, 2018. – 2022.

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Gledajući pojedinačno po gradovima i općinama u Požeško-slavonskoj županiji vidljiv je rast 2019. u odnosu na 2018., potom je uslijedio pad kao i na cijelom turističkom tržištu, da bi se 2021. i 2022. ostvarivao rast gotovo u svim JLS-ovima, osim laganog pada u općini Brestovac.

Kada je riječ o noćenjima prema vrstama smještaja, najveći udio, tj. nešto više od trećine, ostvaruje se u sobama za iznajmljivanje (u 2022. godini 36,2 %). Slijede prenoćišta (21,2 %) i objekti u domaćinstvu (21,2 %), dok se u svim ostalim vrstama smještaja ostvaruje manje od po 10 % noćenja.

Tablica 3.3.5. Udio noćenja prema vrsti smještaja

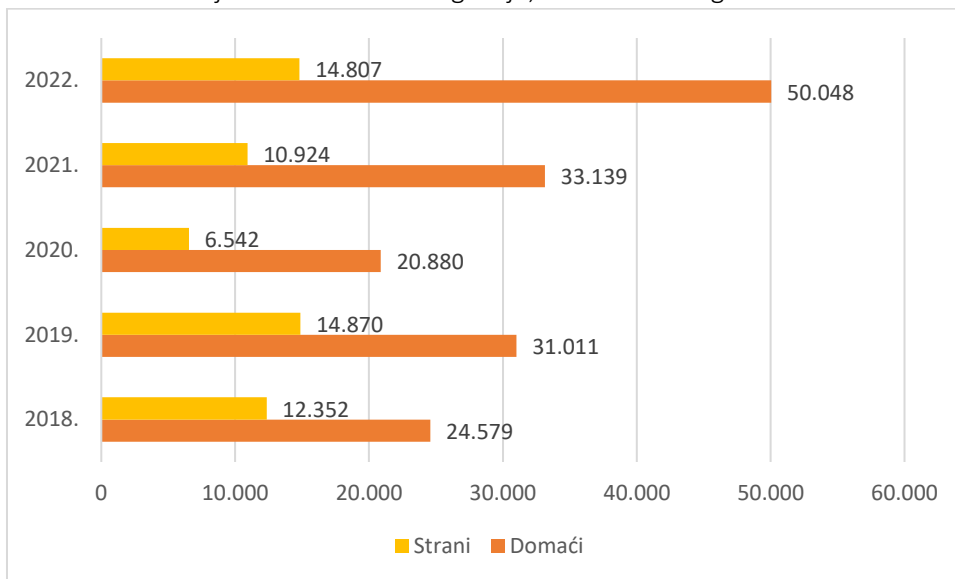
Godina	Apartment	Hostel	Hotel	Kamp	Kuća za odmor	Objekt na OPG-u	Objekt u domaćinstvu	Objekt za robinzonski smještaj	Planinarski dom	Prenoćište	Sobe za iznajmljivanje
2018.	5,4%	1,6%	15,1%	1,9%	0,0%	0,8%	14,6%	0,4%	6,0%	50,2%	4,0%
2019.	4,7%	6,9%	11,7%	2,9%	0,4%	2,4%	17,4%	0,2%	3,3%	43,9%	6,2%
2020.	5,9%	0,0%	9,8%	1,8%	0,0%	4,0%	28,8%	0,5%	3,2%	37,5%	8,5%
2021.	5,3%	0,0%	7,6%	3,1%	0,0%	4,0%	28,6%	0,6%	5,6%	24,7%	20,5%
2022.	2,5%	0,0%	7,3%	3,9%	0,2%	3,5%	21,1%	0,3%	3,8%	21,2%	36,2%

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Dodatno je zanimljivo komentirati razlike u odabiru smještaja između domaćih i stranih gostiju (2022. godina). Domaći gosti preferiraju sobe za iznajmljivanje (43,3 %), prenoćišta (19,9 %) te objekte u domaćinstvu (17,8 %) i hotele (6,1 %), dok strani gosti objekte u domaćinstvu (32,0 %), prenoćišta (25,2 %), sobe za iznajmljivanje (12,1 %) i hotele (11,4 %).

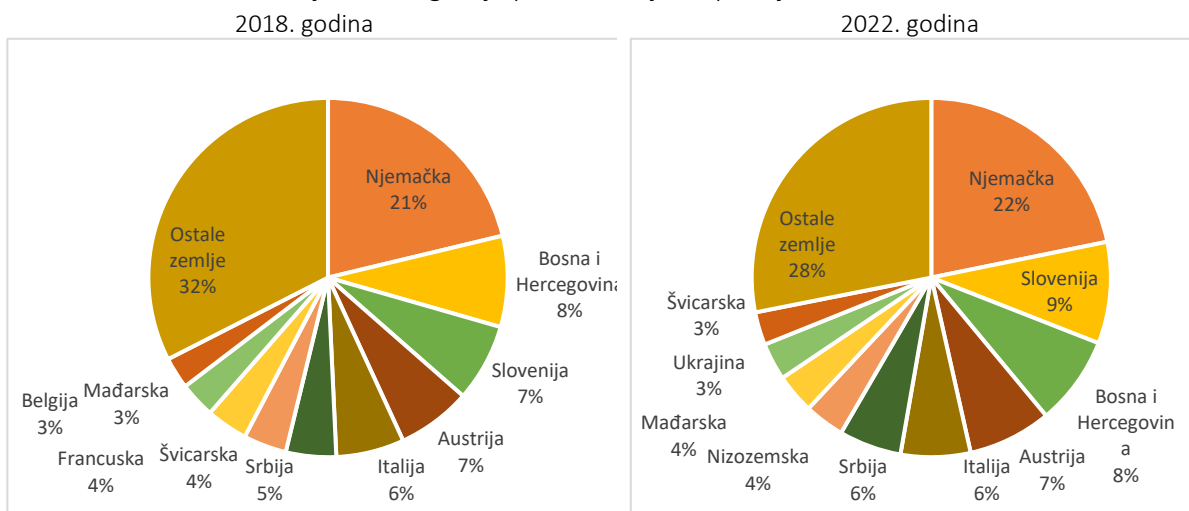
Gledajući strukturu noćenja domaćih i stranih gostiju u 2022. godini, domaći su ostvarili 77,2 %, a strani 22,8 % u ukupnom broju noćenja. Iako se tržište brzo oporavljalo nakon 2020. godine vidljivo je da se povećava udio domaćih gostiju u odnosu na strane goste, tj. da brže raste broj noćenja domaćih gostiju.

Slika 3.3.7. Noćenja domaćih i stranih gostiju, 2018. – 2022. godina

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Slika 3.3.8. Struktura noćenja stranih gostiju prema zemljama podrijetla

Izvor: baza eVisitor, obrada Institut za turizam

Struktura noćenja stranih gostiju u 2022. godini pokazuje da su najbrojniji strani gosti Nijemci (22 %), potom su u udjelu od 5 do 10 % zastupljeni gosti iz Bosne i Hercegovine, Austrije, Italije i Srbije. Ova slika nije se bitnije promijenila u proteklom petogodišnjem razdoblju.

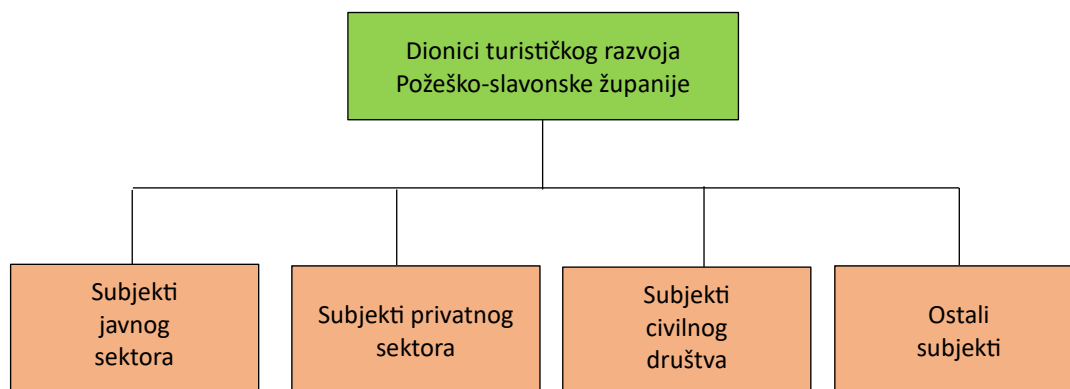
3.4. Relevantni dionici te razvojna i prostorno-planska dokumentacija

Polazeći od relevantnih dionika, odnosno pravnih i fizičkih osoba te interesnih skupina koje u svakom trenutku mogu odigrati ulogu katalizatora ili inhibitora razvoja turizma na području Požeško-slavonske županije te polazeći od relevantnih razvojnih i prostorno-planskih dokumenata na regionalnoj i lokalnoj razini, u ovom je dijelu dan pregled svojevrsnog razvojnog okvira koji uvelike determinira, ponajviše u institucionalnom smislu, razvoj turizma na području Požeško-slavonske županije.

Dionici

Dionike turističkog razvoja područja Požeško-slavonske županije predstavljaju sve pravne i fizičke osobe te sve formalno ili neformalno organizirane interesne skupine koje posjeduju mogućnost utjecaja na sadašnji ili budući razvoj turizma na njezinom području. Konceptualno ih klasificiramo u sljedeće općenite kategorije (Slika 3.4.1.):

Slika 3.4.1. Općenite kategorije dionika turističkog razvoja područja Požeško-slavonske županije

Izvor: Institut za turizam, Zagreb.

Javni sektor predstavljaju nositelji javne vlasti u čijoj je izravnoj nadležnosti donošenje i implementacija razvojnih planova i strategija. Osim nositelja javne vlasti, javni sektor predstavljaju i turističke zajednice, zatim ustanove za upravljanje i uređenje prostora, kulturne ustanove, razvojne agencije te druge javne institucije koje utječu na implementaciju razvojnih planova.

Privatni sektor predstavljaju, kako poduzetnici koji se bave turističkim djelatnostima, tako i svi ostali gospodarski subjekti koji neposredno ili posredno pridonose nesmetanom odvijanju pružanja turističkih usluga. Osim samih gospodarskih subjekata, u obzir valja uzeti i njihova strukovna udruženja putem kojih se najčešće artikulira njihov kolektivni interes.

Civilno društvo predstavljaju razne umjetničke, sportsko-rekreacijske te ostale udruge građana koje često posjeduju razmjerno velik potencijal utjecaja na turistički razvoj određenog područja. Stoga je njihovo aktivno uključivanje u donošenje i implementaciju razvojnih planova od izuzetne važnosti za konačan uspjeh samog procesa strateškog planiranja.

U ostale dionike turističkog razvoja najčešće se ubraja lokalno stanovništvo, bez čijeg se pasivnog pristanka ne može očekivati uspjeh u implementaciji razvojnih planova te turisti koji, iako nemaju izravni utjecaj na donošenje i provedbu razvojnih strategija, svakako ih posredno valoriziraju putem svojeg povećanog ili smanjenog interesa.

Sukladno navedenom konceptualnom okviru, na području Požeško-slavonske županije identificirani su sljedeći ključni dionici:

Područje djelovanja	Dionik
Upravljanje županijom gradovima i općinama	<ul style="list-style-type: none"> • Požeško-slavonska županija predstavlja jedinicu područne (regionalne) samouprave u čijoj se nadležnosti nalazi obavljanje poslova od područnog (regionalnog) značaja. Između ostalog, Županija brine i o gospodarskom razvoju. U tom kontekstu valja naglasiti da se radi o jednom od najznačajnijih dionika koji uvelike određuje i usmjerava razvoj turizma na području Požeško-slavonske županije. Organizacijsko-koordinacijski poslovi upravljanja gospodarskim i turističkim razvojem nalaze se u nadležnosti Upravnog odjela za gospodarstvo. • Gradske uprave gradova Požega, Pakrac, Pleternica, Lipik i Kutjevo upravljaju gradovima i brinu o njihovom razvoju. Predstavničko tijelo svakog grada je Gradsko vijeće, a izvršno tijelo predstavlja Gradonačelnik. Važna ustrojna tijela gradova su upravni odjeli koji neposredno izvršavaju i nadziru provođenje općih i pojedinačnih akata Gradskog vijeća. Niti jedan od gradova nema posebni upravni odjel isključivo posvećen gospodarskom (i turističkom) razvoju, ali zato Kutjevo na vlastitim mrežnim stranicama ima posebnu sekciju posvećenu turizmu na području Grada Kutjeva. • Općinske uprave općina Velika, Jakšić, Kaptol, Brestovac i Čaglin putem svojih tijela neposredno upravljaju razvojem područja u vlastitoj nadležnosti te kao takve predstavljaju značajne dionike turističkog razvoja Požeško-slavonske županije. Slično kao i Grad Kutjevo, Općina Velika na svojim mrežnim stranicama ima posebnu sekciju posvećenu turizmu.
Upravljanje destinacijom, promicanje turizma i turističkog razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • Turistička zajednica Požeško-slavonske županije najrelevantniji je akter upravljanja destinacijom, razvoja turističkih proizvoda, turističke promocije i informiranja posjetitelja. Valja istaknuti niz projekata u domeni turističkih proizvoda, komunikacijske aktivnosti prema tržištu i internoj javnosti, informiranje gostiju te poticanja razvoja brojnih turističkih sadržaja na prostoru Požeško-slavonske županije. • Turističke zajednice gradova Požega, Pakrac, Pleternica, Lipik i Kutjevo te Turistička zajednica Zlatni Papuk također predstavljaju izuzetno relevantne aktere turističke promocije i informiranja posjetitelja turističkih lokacija na području Požeško-slavonske županije. I dok na području svakog grada djeluje zasebna turistička zajednica, posvećena promociji i razvoju turizma na administrativnom području dotičnog grada, općine Velika, Kaptol, Brestovac i Jakšić formirale su zajedničku turističku zajednicu Zlatni Papuk koja brine o promociji povijesnog, kulturnog i prirodnog prostora koje te općine uzajamno baštine.
Upravljanje prostorom i njegovim razvojem	<ul style="list-style-type: none"> • Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije je javna ustanova u čijoj se nadležnosti nalazi, prije svega, vođenje registra podataka u okviru informacijskog sustava prostornog uređenja, ali i izrada te praćenje provedbe dokumenata prostornog uređenja područne, odnosno regionalne razine te izrada izvješća o stanju u prostoru Požeško-slavonske županije. • Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem Požeško-slavonske županije predstavlja instituciju u čijoj je nadležnosti zaštita, održavanje, očuvanje, promicanje i korištenje posebno zaštićenih prirodnih i kulturnih vrijednosti

	<p>Požeško-slavonske županije. Tu posebno valja izdvojiti brigu o Sovskom jezeru, kao zaštićenom prirodnom krajobrazu, zatim brigu o parkovima Trenkovo i Kutjevo te parku Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju u Lipiku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Javna ustanova Park prirode Papuk predstavlja instituciju u izravnoj nadležnosti Ministarstva gospodarstva i regionalnog razvoja koja upravlja zaštićenim područjem parka prirode Papuk. Između ostalog, njezina djelatnost uključuje zaštitu, održavanje i promicanje vrijednosti parka prirode u cilju zaštite i očuvanja njegovih bitnih značajki, zatim osiguravanje neometanog odvijanja prirodnih procesa te održivog korištenja prirodnih resursa. Također, valja istaknuti da unutar njezinog ustrojbenog okvira djeluje i poseban odjel za marketing i turizma.
Gospodarstvo	<ul style="list-style-type: none"> • Pružatelji komercijalnog smještaja su vlasnici hotela, apartmana i svih ostalih smještajnih objekata koji na području Požeško-slavonske županije pružaju uslugu smještaja na komercijalnoj bazi. • Pružatelji ugostiteljskih usluga su vlasnici restorana, kafića i svih ostalih ugostiteljskih objekata koji se na području Požeško-slavonske županije bave pripremom i usluživanjem hrane i/ili pića. • Turističke agencije predstavljaju sve gospodarske subjekte koji se na području Požeško-slavonske županije bave pružanjem usluga organizacije putovanja, odnosno turističkih paket aranžmana i drugih turističkih sadržaja. • Značajne tvrtke kojih na području Požeško-slavonske županije ima više. Od onih koje posebno valja izdvojiti, budući da spadaju u nositelje gospodarske aktivnosti na području Požeško-slavonske županije, ali i svojom tradicijom mogu značajno pridonijeti razvoju turizma, su tvrtke Kutjevo i Zvečevo. • HGK - Županijska komora Požega predstavlja jednu od dvadeset županijskih komora u sastavu Hrvatske gospodarske komore. Ustrojena kao poslovna i stručna organizacija koja zastupa i promovira interese svojih članica i cjelokupnog gospodarstva Požeško-slavonske županije. • Obrtnička komora Požeško-slavonske županije predstavlja gospodarsko interesno udruženje koje brine o pojedinačnom i kolektivnom interesu svih obrtnika koji djeluju na području Požeško-slavonske županije. • Udruženje obrtnika Požega i Udruženje obrta Pakraca i Lipika predstavljaju dva gospodarska interesna udruženja koja posebno brinu o pojedinačnom i kolektivnom interesu obrtnika koji djeluju na području velikih gradova Požeško-slavonske županije, Požege, Pakraca i Lipika.
Posredno usmjeravanje i valorizacija turističkog razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • PANORA – Regionalni koordinator razvoja Požeško-slavonske županije predstavlja ustanovu za promicanje i provedbu razvojnih aktivnosti na području Požeško-slavonske županije. U njezine temeljne aktivnosti ubraja se koordinacija regionalnih dionika vezano za generiranje i implementaciju razvojnih programa i projekata Požeško-slavonske županije. • LAG-ovi „Barun Trenk“, „Zeleni trokut“ i „Posavina“ predstavljaju lokalne akcijske grupe koje svaka u okviru svojeg rada obuhvaćaju dijelove prostora Požeško-slavonske županije. Njihovi ciljevi, između ostalog, podrazumijevaju promicanje razvoja lokalnih ruralnih područja putem povezivanja predstavnika malih i srednjih poduzeća, lokalnih samouprava, neprofitnih organizacija i drugih dionika razvoja.

- **Lokalna razvojna agencija Požega** djeluje od 2018. godine, kada ju je osnovao Grad Požega, s ciljem pružanja potpore poduzetništvu te stvaranja preduvjeta za rast gospodarstva i stvaranje novih radnih mjesta.
- **Poduzetnički inkubator Pakrac** djeluje u prostoru koji je za to namjenski izgrađen 2009. godine i predstavlja dio poslovne infrastrukture za afirmaciju poduzetništva. Inkubator pruža usluge poduzetnicima početnicima kroz korištenje poslovnog prostora putem zakupa i pružanje poslovnih usluga.
- **Poduzetnički inkubator Lipik** smješten je u Poduzetničkoj zoni Lipik II i sastoji se od poslovnih prostora dostupnih za poduzetnike koji mogu zakupiti poslovne jedinice. Riječ je o prostoru površine 1.969,99 m².
- **Lipička razvojna i turistička agencija Lira d.o.o.** osnovana je 2013. godine od strane Grada Lipika s ciljem unapređenja gospodarskog, turističkog i društvenog razvoja grada. Agencija se bavi pripremom i provedbom EU i nacionalnih projekata.
- **Centar umjetne inteligencije Lipik osnovan je 2021. godine**, a unutar njega djeluju Edukacijski centar umjetne inteligencije, Startup inkubator i akcelerator umjetne inteligencije. Centar provodi edukacije i pruža podršku tvrtkama koje se bave programiranjem i umjetnom inteligencijom.
- **Poduzetnički inkubator Donji Čaglić** djeluje u obnovljenoj zgradi bivše Osnovne škole koja je prenamijenjena u poslovne prostore.
- **Poduzetnički centar Pleternica** osnovan je 2006. godine s ciljem razvoja gospodarstva i poduzetništva. Centar se bavi izradom projekata koji se prijavljuju na nacionalne fondove, natječaje ministarstva, fondove Svjetske banke i druge međunarodne izvore financiranja.
- **Europska razvojna agencija grada Kutjeva** osnovana je 2017. godine s ciljem razvoja poduzetništva. Kroz osmišljavanje projekata i druge aktivnosti agencija stvara poticajno okruženje, potiče ruralni razvoj i promovira poduzetništvo.
- **Udruge Požeško-slavonske županije** od kojih su relevantna udruženja građana s ciljem kulturnog djelovanja ili proučavanja i zaštite prirode. Osim prirodoslovnih udruga, također su relevantna i sva kulturno umjetnička društva, zatim likovne, književne i filmske sekcije, glazbena društva, plesne skupine i druge udruge koje njeguju kulturno-umjetničku ili prirodnu baštinu Požeško-slavonske županije. Posebno treba istaknuti i udruge vinara (VINO-KAP udruga vinogradara, vinara i voćara, Udruga Kutjevački vinari, Udruga vinogradara, vinara i voćara Stjepan Koydl i dr.).
- **Lokalno stanovništvo** predstavlja relevantni subjekt turističkog razvoja područja Požeško-slavonske županije. Prilikom izrade i implementacije bilo kakvog razvojnog plana u obzir svakako valja uzeti i stavove domaćeg stanovništva.
- **Turisti** na području Požeško-slavonske županije trenutno godišnje ostvare približno 23 tisuće dolazaka i oko 61 tisuću noćenja. Njihov budući povećani, odnosno smanjeni interes za destinaciju, mjeren povećanjem, odnosno smanjenjem broja dolazaka i noćenja, predstavljat će korisnu povratnu informaciju te ih stoga svakako valja uzeti u obzir kao važnog pasivnog dionika turističkog razvoja.

Svi navedeni dionici se u nekoj od faza donošenja i implementacije strateškog dokumenta mogu naći u međusobnoj interakciji. Pri tome je izuzetno važan njihov kooperativni potencijal, odnosno mogućnost njihove međusobne suradnje u svrhu ispunjenja zajedničkog cilja – razvoja turizma na području Požeško-slavonske županije. Međusobni kooperativni potencijal pojedinih dionika turističkog razvoja može se kretati od potpunog međusobnog ignoriranja pa sve do konstruktivne suradnje. Identifikacija njihovog kooperativnog potencijala uobičajeno se vrši putem provedbe radionica, fokus grupa te putem individualnih intervjua u okviru izrade strateškog dokumenta. Usklađivanje različitih interesa dionika je zadatak koji se kasnije postavlja pred nositelje provedbe usvojene razvojne strategije.

Razvojna i prostorno-planska dokumentacija

Pregled razvojne i prostorno-planske dokumentacija Požeško-slavonske županije obuhvaća službeno usvojene i važeće strategije društveno-gospodarskog razvoja na razini županije te na razini svake od ukupno deset jedinica lokalne samouprave. Osim službeno usvojenih i važećih strategija, u ovom dijelu je dan i kratak pregled planova prostornog uređenja Županije kao i svake od ukupno deset jedinica lokalne samouprave. Valja naglasiti da je prilikom pregleda dokumentacije naglasak stavljen na dijelove koji se u bilo kojem obliku tiču turizma i turističkog razvoja područja Požeško-slavonske županije.

Plan razvoja Požeško-slavonske županije za razdoblje 2021.-2027.

Radi se o službeno važećem temeljnom razvojnom dokumentu Požeško-slavonske županije kojim se definiraju posebni ciljevi na razini Županije u svrhu provedbe strateških ciljeva iz Nacionalne razvojne strategije te sektorskih i višesektorskih strategija Republike Hrvatske. U dokumentu se također navodi da su planirani strateški projekti i aktivnosti usklađeni s dokumentima prostornog uređenja Požeško-slavonske županije, zatim s Nacionalnim planom oporavka i otpornosti te ostalim programskim dokumentima za financijsko razdoblje Europske unije 2021. – 2027.

Dokument definira sljedeću razvojnu viziju: „Požeško-slavonska županija je zelena županija s bogatom kulturnom i prirodnom baštinom, visoke kvalitete života i uravnoteženim održivim razvojem“.

Između četiri glavna područja razvojnih potencijala Požeško-slavonske županije, u dokumentu se navodi i područje gospodarstva, ruralnog razvoja i turizma. U tom se kontekstu navodi da su „bogata kulturna i povijesna baština te očuvana priroda potencijali za razvoj kontinentalnog turizma na području Požeško-slavonske županije, posebice jačanjem kulturnog turizma i kulturnih i kreativnih industrija“. Nadalje, u dokumentu se navodi da „su ovi resursi također potencijal za intenzivniji razvoj ostalih selektivnih oblika turizma kao što su lovni, ruralni i sportski turizam. Neki od primjera nedovoljno iskorištene prirodne i kulturne baštine, koji su potencijal za nove turističke ponude, brojne su vile, kurije, dvorci te Državna ergela Đakovo – Lipik“. Što se tiče potreba u svrhu daljnjeg razvoja turizma, navodi se nužnost „boljeg osmišljavanja postojeće ponude i korištenja resursa, usklađivanja i poboljšanja rada turističkih agencija i obrazovanja turističkih djelatnika te onih koji se žele baviti poslovima u turizmu“.

U okviru prioriteta javnih politika u razdoblju na koje se dokument odnosi, ciljevi vezani za turizam su sljedeći:

- Veća zastupljenost seoskog turizma, kao posebne grane kontinentalnog turizma koja je u izravnoj vezi sa seoskim načinom života i korištenjem seoskih poljoprivrednih proizvoda u turističkoj ponudi;
- Uključivanje kulturne baštine u turističku ponudu;
- Razvoj svih oblika kontinentalnog turizma putem ulaganja u javnu turističku infrastrukturu kao i brendiranje uz valorizaciju i prezentaciju kulturne i prirodne baštine te enogastronomije.

Od projekata od strateškog značaja vezanih za razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma na području Požeško-slavonske županije, u dokumentu je posebno izdvojeno sljedeće:

- Projekt „Svijet graševine“;
- Projekt „Trenkova priča“;
- Projekt „Arheološki park i kaptolski tumuli“;
- Projekt „Nova ergela Lipik“;
- Projekt „Sovsko jezero- destinacija prirodne baštine“;
- Projekt „Stari grad Kaptol“;
- Projekt „Terme Lipik- faza 2 (obnova Kursalona i Wandelbahna);
- Projekt „Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu“;
- Projekt „Obnove i rekonstrukcije Trga Svetog Trojstva u Požegi“.

Prostorni plan Požeško-slavonske županije

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu kojim se razrađuju načela prostornog uređenja i utvrđuju ciljevi prostornog razvoja, zatim organizacija, zaštita, korištenje i namjena prostora Požeško-slavonske županije. Usvojen je 2002. godine te je do sada prošao kroz tri ciklusa izmjena i dopuna, a četvrti ciklus je u tijeku.

U dokumentu je navedeno da se razvoj turizma na području Požeško-slavonske županije s gledišta prostora i planiranja sadržaja u prostoru vezuje uz dimenzioniranje i opremanje smještajnih i poslovno-hotelskih kapaciteta u gradovima na području Županije i većim općinskim središtima te se također veže uz sljedeće:

- Folklor, tradicionalne manifestacije vezane za očuvanje narodnih običaja i nacionalnog identiteta;
- Lovna područja;
- Zdravstveno-lječilišni turistički kompleksi u Lipiku i Velikoj;
- Turističko-rekreativne sadržaje na poljoprivrednim gospodarstvima na području povoljnom za oglednu proizvodnju zdrave hrane;
- Podizanje razine ugostiteljske usluge na cijelom području Županije;
- Izgradnju kampova, auto-kampova visoke kategorije na područjima zaštićenih prirodnih vrijednosti s uvažavanjem obveze zaštite okoliša i krajobraza, te autohtonosti dotičnog područja;
- Sanaciju i uređenje starih povijesnih jezgri gradova Požege, Pakraca i Lipika;
- Seoski turizam na prostoru Parka prirode Papuk, ali i prema interesu privatnih poduzetnika i na ostalim vrijednim prirodnim cjelinama s turističko rekreativnim potencijalom;
- Vinski turizam, odnosno izgradnju "vinskih cesta";
- Mogućnost razvoja vodenih sportova na postojećim i planiranim akumulacijama-retencijama, te na većim vodotocima;
- Izgradnju pratećih građevina za lovni i ribolovni turizam;
- Uređenje staza za skijanje kao i pratećih objekata za njihove potrebe;
- Uređenje golf igrališta;
- Uzletno sletne staze za jedrilice i motorne zmajeve;
- Opremanje turistički privlačnih područja sportskim građevinama za rekreaciju i natjecanje.

U dokumentu je posebno navedeno da je kod realizacije zona turističko-ugostiteljske namjene potrebno osigurati da građevine zajedno sa pratećim i drugim objektima svojim oblikom, visinom i materijalima

gradnje odgovaraju lokalnom kontekstu i ne smiju biti vizualno dominantne u okolici. Okolicu objekata i parcele potrebno je krajobrazno urediti u skladu s lokalnim kontekstom i pravilima struke.

Pregled područja, odnosno zona ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja na području Požeško-slavonske županije dan je u okviru pojedinačnih opisa prostornih planova uređenja svakog grada i općine posebno koji slijede u nastavku teksta.

Strategija razvoja urbanog područja Požega za razdoblje 2021.-2027.

Iako se ne radi o službeno usvojenom dokumentu, već tek o javno dostupnom prijedlogu, svakako valja dati pregled ovog budućeg temeljnog razvojnog dokumenta grada Požege, s obzirom da će po skorom usvojenju služiti kao multi-sektorski strateški okvir putem kojeg će se planirati razvoj urbanog područja grada Požege. Dokument će pratiti glavne ideje kohezijske politike Europske unije te će svakako biti u skladu s već postojećim razvojnim strategijama i planovima na županijskoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Strategija definira sljedeću razvojnu viziju: „Urbano područje grada Požege je područje održivog razvoja, čistog i sigurnog okoliša, dobro povezano, u kojemu se uz pomoć pametnih tehnologija i inovativnih načina upravljanja gospodarstvom ostvaruje visoka kvaliteta života svih stanovnika“.

U okviru gospodarskih razvojnih potencijala i potreba urbanog područja grada Požege, u dokumentu se konstatira da je „prirodni i kulturno-povijesni kontekst pogodan za razvijanje posebnih oblika turizma (aktivni turizam, ruralni turizam cikloturizam, gastroturizam, enoturizam)“. Također se navodi potreba iskorištavanja turističkog potencijala, a posebno kontinentalnog i ruralnog turizma te posebnih oblika turizma kao prilike koje valja razvijati i koje mogu dodatno pojačati ideju „zelene tranzicije“.

U okviru konkretnih projekata koji se u dokumentu predlažu za financiranje kroz EU sredstva, utjecaj na turistički razvoj grada Požege trebalo bi imati sljedeće:

- Izgradnja i uređenje društveno-poduzetničkog centra u Požegi
- Izgradnja i opremanje zgrade Gradskog kazališta Požega
- Izgradnja sportskog kompleksa „Slavonija“
- Izgradnja i opremanje atletskog stadiona u Požegi
- Projekt „Edukativno-interpretacijskog poligona za preciznu poljoprivredu i enogastronomiju“
- Projekt „Planinarski dom Orljavac s poučno-edukativnim stazama“
- Projekt „Kompleks Županija-Požega“
- Uređenje Trga sv. Augustina u Velikoj
- Rekonstrukcija Kulturno-interpretacijskog centra Jakšić
- Projekt „Biciklističke i pješačke staze Općine Velika“
- Projekt „Biciklističke i pješačke staze Općine Jakšić“
- Projekt „Biciklističke i pješačke staze Grada Požega“
- Projekt „Biciklističke i pješačke staze Općine Brestovac“

Prostorni plan uređenja Grada Požege

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu kojem je cilj unapređenje stanja u prostoru na području grada Požege, vodeći računa o gospodarskim i zakonskim okvirima te očuvanju kvalitete prostora i prirodnih resursi, a istovremeno omogućiti racionalno širenje i razvitak naselja. Usvojen je 2005. godine te je do sada prošao kroz tri ciklusa izmjena i dopuna.

Između ostalog, u dokumentu se navodi da, zbog bogatstva prirodnih i kulturno-povijesnih turističkih resursa, područje grada Požege ima izvrstan turistički potencijal. Kao najznačajniji turistički lokalitet istaknuta je gradska jezgra Požege s Trgom Sv. Trojstva te se također navodi da dodatne mogućnosti pružaju sačuvane graditeljske cjeline, odnosno dijelovi gradskog i seoskih naselja čija bi obnova i revitalizacija te odgovarajuća prezentacija mogle pridonijeti turističkoj ponudi grada Požege.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na širem području grada Požege:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Emovački lug 1“	3,8	40 kreveta	T1
„Emovački lug 2“	3,3	25 kreveta	T2, T5
„Emovački lug 3“	-	-	-
„Mihaljevci“	4,8	Do 10 soba	T5
„Šeovci-Turnić“	0,5	Do 10 soba	T5
„Veliki Kamen“	0,5	Do 10 soba	T5
„Sokolovac“	0,5	Do 10 soba	T5

Prostorni plan uređenja Grada Pakraca

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu kojim se razrađuju načela prostornog uređenja i utvrđuju ciljevi prostornog razvoja grada Pakraca. Usvojen je 2007. godine te je do sada prošao kroz tri ciklusa izmjena i dopuna.

Između ostalog, u dokumentu se navodi da su prirodne ljepote te kulturni i povijesni spomenici glavna obilježja grada Pakraca. Stoga se i budući turistički razvoj grada Pakraca treba oslanjati prvenstveno na mogućnosti valorizacije svojih prirodnih potencijala te značajne kulturne baštine. Elemente turističke ponude pakračkog područja čine: kulturno-povijesna obilježja centra Pakraca, zatim turističke manifestacije, raznolike mogućnosti lova i sportskog ribolova. U tom smislu ističu se i mogućnosti razvijanja različitih oblika kontinentalnog turizma u skladu s valorizacijom prirodnih i prostornih resursa Grada, i to osobito ruralnog, a zatim i rekreativnog, lovnog, kulturnog, arheološkog, istraživačkog, izletničkog, vinskog i ekološkog turizma. U svrhu turističkog razvoja potrebno je, međutim, razvijati niz dodatnih usluga, prvenstveno smještajne kapacitete te potom informativne, servisne, sportsko-rekreacijske, trgovačke, zdravstvene i druge usluge.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na širem području grada Pakraca:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Matkovac“	27,74	40 kreveta	T2, T3, T5
„Omanovac“	8,67	-	-

„Livade“	3,98	-	-
„Batinjani – Turkovača“	9,96	-	-

Plan razvoja Grada Pleternice 2021.-2027.

Radi se o službeno važećem temeljnom razvojnom dokumentu grada Pleternice kojim se određuju smjernice djelovanja jedinice lokalne samouprave u cilju rasta i neprestanog poboljšanja postojećeg društveno-gospodarskog stanja grada Pleternice. U dokumentu se navodi da su sve njegove ključne sastavnice usklađene s hijerarhijski nadređenim aktima strateškog planiranja, odnosno Nacionalnom razvojnom strategijom 2030. i Planom razvoja Požeško-slavonske županije 2021.-2027.

Planom je definirana sljedeća razvojna vizija: „Grad Pleternica je u 2027. inovativan i moderan europski grad koji kroz održivi razvoj gospodarstva, prepoznatljive turističke sadržaje, očuvanu baštinu te izgrađenu infrastrukturu čini mjesto ugodnog življenja za svoje građane“.

U okviru razvojnih potencijala i potreba grada Pleternice, u dokumentu je prepoznat i turizam te je bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština grada Pleternice istaknuta kao potencijal za daljnji razvoj turizma. Nadalje, navodi se da od ostalih turističkih sadržaja Pleternica evidentno ima potencijal za razvoj selektivnih oblika turizma u kojima prednjači vjerski, enogastro, kongresni, kamperski te cikloturizam.

Kao jedan od posebnih ciljeva, u dokumentu je istaknut razvoj inovativnog i održivog turizma, a u svrhu njegovog ostvarenja planirani su sljedeći projekti:

- Strateški projekt „Kulturno edukativni centar Kurija Kušević“
- Strateški projekt „Slavonska kuća“
- Strateški projekt „Kamp odmorište Zarilac“
- Strateški projekt „Memorijalni centar Andrija Štampar“
- Strateški projekt „Svetište Gospe od Suza u Pleternici- faza 2“
- Strateški projekt „Cesta ruža i vina“

Prostorni plan uređenja Grada Pleternice

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu grada Pleternice kojim se utvrđuje svrhovita organizacija, korištenje i namjena prostora, te mjerila i smjernice za uređenje i zaštitu prostora. Usvojen je 2006. godine te je do sada prošao kroz šest ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se, između ostalog, navodi da se turistički potencijal grada Pleternice temelji na prirodnim ljepotama, arheološkim lokalitetima te očuvanom ruralnom prostoru, a infrastrukturni koridori mogu doprinijeti naročito razvoju tranzitnog i izletničkog turizma. Također, navodi se da je, prostornim planiranjem, potrebno osigurati aktivaciju područja s vrijednim dijelovima prirodne baštine te afirmirati lovstvo i druge potencijalne oblike turističke ponude.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na širem području grada Pleternice:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Pleternica“	6,3	Do 10 soba	T5
„Smiljanka“	0,5	Do 10 soba	T5
„Buk“	1,7	25 kreveta	T2, T5
„Klašnica“	1,8	Do 10 soba	T5

Strategija razvoja Grada Lipika do 2030. godine

Radi se o službeno važećem temeljnom razvojnom dokumentu grada Lipika kojim se planira razvoj lokalne zajednice te se daju vrijedne informacije potencijalnim investitorima.

Strategijom je utvrđena vizija Lipika 2030. godine, kao razvijenog, konkurentnog i inovativnog grada koji kroz bogatu turističku ponudu, održivo gospodarstvo i brigu o okolišu nudi građanima kvalitetan i ugodan život.

U dokumentu je prepoznat turizam kao jedan od bitnih područja razvojnog potencijala grada Lipika. Navodi se, međutim, da je turizam u Lipiku još uvijek slabo razvijen te se ponuda uglavnom temelji na izletničkom i tranzitnom turizmu. Nadalje, u dokumentu se navodi da „je postojeće smještajne kapacitete nužno obnoviti, proširiti, graditi nove te omogućiti turistima i hotelski smještaj. Gradu nedostaje raznolikosti u ugostiteljstvu, posebice ugodni i ambijentalni manji restorani, s kvalitetnom ponudom jela koja su specifična za to područje. Veća suradnja restorana s poljoprivrednim gospodarstvima s područja Grada u obliku razmjene namirnica svakako bi pogodovala i razvoju poljoprivrede na ovom području što je isto jedan od bitnih razvojnih ciljeva. Također, treba nastaviti ulagati u razvoj zdravstvenog turizma“.

U okviru razvojnih ciljeva u Strategiji bitan je prioritet dan i daljnjem razvoju turizma, a u tom kontekstu definira sljedeće razvojne mjere:

- Razvoj turističkog identiteta i unapređenje turističkog sadržaja;
- Razvoj zdravstvenog turizma;
- Stvaranje poticajnog okruženja za provedbu infrastrukturnih i drugih ulaganja u turizmu;
- Turistička valorizacija i zaštita prirode i druge kulturne baštine;
- Ulaganje u edukaciju osoba koje se bave turizmom te poticanje na međusobnu suradnju.

Prostorni plan uređenja Grada Lipika

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu grada Lipika koji sadrži osnove razvitka u prostoru, ciljeve prostornog uređenja, namjenu prostora, mjerila, smjernice, mjere i uvjete

korištenja, zaštitu i uređivanje prostora grada Lipika. Usvojen je 2007. godine te je do sada prošao kroz tri ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se između ostalog navodi da značajni elementi turističke ponude Lipika čine kulturno-povijesna cjelina centra Lipika i perivoj, zatim izvori termalne vode kao potencijal za zdravstveni i rekreacijski turizam, uzgoj lijepih i cijenjenih konja lipicanaca, turističke manifestacije, raznolike mogućnost lova i sportskog ribolova, sportskog i drugih oblika turizma. U tom se smislu ističu i mogućnosti razvijanja različitih oblika kontinentalnog turizma u skladu s valorizacijom prirodnih i prostornih resursa grada Lipika.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na širem području Lipika:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Raminac“	147,3	80 kreveta/autokamp	T2, T3, T5, R
„Ergela“	55,5	Bez smještaja	T4

Prostorni plan uređenja Grada Kutjeva

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu grada Kutjeva kojim se razrađuju načela prostornog uređenja i utvrđuju ciljevi prostornog razvoja te korištenje i namjena prostora grada Kutjeva. Usvojen je 2007. godine te je do sada prošao kroz tri ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se, između ostalog, navodi da na području Kutjeva, uz vinogradarstvo, također i drugi prirodni potencijali mogu utjecati na razvoj turizma, kao npr. zaštićena priroda u okviru Parka prirode "Papuk" s uređenim šetnicama i planinarskim stazama, a tu su i kulturno-povijesne građevine poput Kutjevačkog dvorca te Spomen klijet "Vidikovac" iz 1939. godine. Svakako valja spomenuti, navodi se u dokumentu, i mogućnosti za razvoj lovnog turizma na oko 14.600 ha lovišta na području Kutjeva, Bekteža i Vetova.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na širem području grada Kutjeva:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Bektež 1“	2,45	-	T
„Bektež 2“	0,56	-	T
„Bjeliševac“	2,82	-	T
„Grabarje“	12,08	-	TI
„Gradište“	0,67	-	T
„Hrnjevac“	0,57	-	T
„Venje 1“	0,28	-	T
„Venje 2“	0,39	-	T
„Venje 3“	7,98	-	T

„Venje 4“	1,75	-	T
„Venje-Hrnjevac“	12,08	-	T
„Kutjevo 1“	0,12	-	T
„Kutjevo 2“	0,62	-	T
„Kutjevo 3“	1,02	-	Tak
„Kutjevo 4“	0,20	-	T
„Kutjevo 5“	1,47	-	T
„Kutjevo 6“	1,12	-	T
„Kutjevo 7“	0,42	-	T
„Kutjevo 8“	1,13	-	T
„Kutjevo 9“	1,80	-	T
„Mitrovac 1“	7,58	-	T
„Mitrovac 2“	0,90	-	T
„Mitrovac 3“	0,67	-	T
„Mitrovac 4“	0,32	-	T
„Lukač 1“	0,68	-	T
„Lukač 2“	0,50	-	T
„Lukač 3“	2,57	-	T
„Vetovo 1“	3,10	-	T
„Vetovo 3“	0,83	-	T
„Vetovo 4“	0,36	-	T
„Vetovo 5“	0,56	-	T
„Bektež – Brezik“	1,18	-	R
„Venje“	10,71	-	RP

Prostorni plan uređenja Općine Velika

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu općine Velika kojim se utvrđuju programske i prostorne postavke njezina razvoja. Usvojen je 2005. godine te je do sada prošao kroz četiri ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se, između ostalog, navodi da se potencijali za razvoj turizma na području općine Velika poglavito ogledaju u prirodnim resursima (izvori termalne vode te položaj na južnim, šumovitim padinama planine Papuk), ali i kulturno-povijesnoj baštini (zidine starog Veličkog grada iz 13. st., gotičko barokna crkva sv. Augustina te dvorac i perivoj u Trenkovu). Osim za kupališni, zdravstveni, izletnički te lovni turizam, u dokumentu se navodi da općina Velika ima potencijala i za planinarski te čak skijališni turizam.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na području općine Velika:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Dubočanka“	8,4	Autokamp	T3
Skijalište „Nevoljaš“	-	-	-
„Radovanci“	6,2	40 kreveta	T1, T2, T5
Golf igralište i moto cross staza „Radovanci“	87,0	Bez smještaja	R1

Plan razvoja Općine Jakšić za razdoblje 2021.-2027.

Radi se o službeno važećem temeljnom razvojnom dokumentu Općine Jakšić kojim se definiraju ciljevi i mjere u svrhu pripreme razvojnih projekata. Dokument je usklađen s Nacionalnom razvojnom strategijom 2030. te programskim razdobljem Europske Unije 2021.-2027.

Planom je definirana sljedeća razvojna vizija: „Općina Jakšić je prostor izvrsnih uvjeta za razvoj konkurentnog poduzetništva, održivog gospodarstva i turističke djelatnosti koja se pozicionira kao konkurentna i ekološki osviještena općina, u kojoj njezini stanovnici zajedno sa ostalim ključnim dionicima razvoja svojim znanjem i radom doprinose sveopćem boljitku i razvoju“.

Turizam je u dokumentu označen značajnim čimbenikom razvoja te se navodi da na području općine Jakšić postoji mogućnost razvijanja izletničkog, ribolovnog i lovnog turizma (uređena šuma Eminovački lug, uređeni ribnjaci, županijsko lovište br. XI "Jakšić" – bogato sitnom, pernatom i krupnom divljači). U dokumentu se također navodi da turističku ponudu Općine upotpunjava i smotra folklor pod nazivom "Pjesmom u jesen", a obogaćivanje turističke ponude nudi i obilazak povijesnog lokaliteta kod naselja Tekić – arheološki lokalitet Čaire kao i drugi povijesni lokaliteti na sveukupnom području općine Jakšić.

Među posebnim ciljevima razvojnog plana istaknut je i razvoj turističke djelatnosti. U okviru tog cilja definirane su sljedeće razvojne mjere:

- Razvoj i izgradnja turističke infrastrukture
- Razvoj specifičnih oblika turizma (ruralni, lovni, ribolovni, izletnički te ekoturizam)

Prostorni plan uređenja Općine Jakšić

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu općine Jakšić kojim se utvrđuju uvjeti za uređenje općinskog područja, određuje svrhovito korištenje, namjena, oblikovanje, obnova i sanacija građevinskog i drugog zemljišta, zaštita okoliša te zaštita spomenika kulture i osobito vrijednih dijelova prirode na području općine Jakšić. Usvojen je 2008. godine te je do sada prošao kroz dva ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se, između ostalog, navodi da turizam kao gospodarska grana treba biti važan faktor u razvoju općine Jakšić. U tom kontekstu potrebno je u turističku valorizaciju značajnije uključiti prirodne ljepote polja i šuma, zatim prirodne osobitosti (flora, fauna), mogućnosti različitih oblika rekreacije (šetnje, izleti) te bogatu kulturno-povijesnu baštinu.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na području općine Jakšić:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Eminovački lug“	9,4	Do 10 soba/autokamp	T3, T5

Prostorni plan uređenja Općine Kaptol

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu općine Kaptol kojim se utvrđuje organizacija i namjena prostora na području administrativnog obuhvata općine Kaptol kao i unapređenje njegovog korištenja i zaštite. Usvojen je 2008. godine te je do sada prošao kroz tri ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se, između ostalog, navodi da prostor općine Kaptol ima brojne preduvjete za aktivniju turističku valorizaciju svojih potencijala, na što ukazuje i aktivniji pristup kontinentalnom turizmu na razini Države i Županije. Za razvoj turizma na području općine Kaptol, navodi se u dokumentu, značajno mjesto zauzima postojanje Parka prirode Papuk koji obuhvaća oko 40 % njenog teritorija. Stoga je prostor općine Kaptol zanimljiv za razvoj izletničkog turizma koji se često nadopunjuje i raznim rekreacijskim aktivnostima. Valja istaknuti značajno područje uz potok Kišeljevac s tendencijom izgradnje kuća za odmor. Također, na području općine Kaptol moguće je razvijati i povezati tradiciju vinogradarstva i podrumarstva, voćarstva te pripravaka od alkohola, a sve kroz povezivanje vinskim turističkim cestama nastavljajući kontinuitet istočno od općine Kutjevo pa sve na zapad u područje općine Velika odnosno Brestovac. S obzirom na ostale prirodne predispozicije prostora općine Kaptol, svakako postoje uvjeti za razvitak lovnog i ribolovnog turizma. Turističku ponudu općine Kaptol također bi bilo korisno nadopuniti i isticanjem vrijedne kulturno-povijesne baštine (stari grad Kaptol, crkva Sv. Petra) kao i arheoloških nalazišta (Prapovijesni arheološki lokalitet Kaptol-Čemernica i Kaptol-Gradca, Bare i Glavica te arheološki lokalitet "Krivalje").⁸

Na prostoru su općine Kaptol, temeljem prostornog plana i njegovih dopuna i izmjena, planirane dvije zone u funkciji isključivo robinzonskog turizma:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Mladi Gaj“	34,9	-	-
„Staro naselje Podgorje“	3,3	-	-

Prostorni plan uređenja Općine Brestovac

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu općine Brestovac kojim se utvrđuje organizacija, korištenje i namjena prostora te smjernice za njegovo uređenje i zaštitu. Usvojen je 2008. godine te je do sada prošao kroz dva ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se, između ostalog, navodi da prostor općine Brestovac svojim položajem u prostoru Požeško-slavonske županije zauzima područja svih njezinih reljefnih cjelina, što znači i brdskog područja Papuka na sjeveru, zatim podgorja i prigorja, dijela Požeške kotline te prigorja i gorskog dijela Požeške gore na jugu. U tom kontekstu sjeveroistočni dio općine Brestovac, koji se nalazi u okviru Parka prirode Papuk, zbog očuvanosti te prirodnog bogatstva pruža mogućnosti za različite oblike rekreacijskih

⁸ Naziv arheoloških lokaliteta je promijenjen i danas nose naziv prapovijesni arheološki lokalitet Kaptol-Čemernica i Kaptol-Gradca.

aktivnost, dok na gotovo svim područjima postoje prirodni uvjeti za razvoj lovnog, izletničkog, ruralnog i ekoturizma.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na području općine Brestovac:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Novo Zvečevo“	25,0	40 kreveta	T1, T2
„Oblakovac“	1,0	Do 10 soba	T5
„Perenci“	3,0	Do 10 soba	T5
„Striježevica 1“	3,6	Do 10 soba	T5
„Eko Oblakovac“	2,7	Do 10 soba	T5
„Kamenski Vučjak“	5,9	Do 10 soba	T5
„Striježevica 2“	1,8	Do 10 soba	T5
Zona uz naselje Brestovac	5,0	Do 10 soba	T5
„Leštat“	2,6	Do 10 soba	T5
„Kuzma“	0,2	Do 10 soba	T5

Prostorni plan uređenja Općine Čaglin

Radi se o službeno važećem temeljnom prostorno-planskom dokumentu općine Čaglin kojim se predlaže cjelovit sustav prostornog uređenja administrativnog područja općine Čaglin u odnosu na prostornu i gospodarsku strukturu Požeško-slavonske županije. Usvojen je 2008. godine te je do sada prošao kroz dva ciklusa izmjena i dopuna.

U dokumentu se između ostalog navodi da na prostoru općine Čaglin postoje potencijali za specifičnu turističku ponudu koja bi bila bazirana na razvoju obiteljskih gospodarstava, ekopoljoprivredi i proizvodnji zdrave hrane. Također, ističe se potencijal razvoja izletničko-rekreacijskog turizma na području oko Sovskog jezera. Navodi se, međutim, da je istovremeno za realizaciju navedenog neophodno općini Čaglin osigurati adekvatnu komunalnu infrastrukturu.

U dokumentu su planirana sljedeća područja, odnosno zone ugostiteljske, turističke ili sportsko-rekreacijske namjene na prostoru općine Čaglin:

Planirano područje	Okvirna površina (u hektarima)	Kapacitet (okvirni broj kreveta po hektaru ili maksimalni broj soba)	Oznaka
„Ribnjaci-Čaglin“	21,18	Do 10 soba	T5
„KAMP Sovsko jezero“	1,82	-	T3

3.5. Turistički resursi i atrakcije

Požeško-slavonska županija raspolaže brojnim resursima pogodnim za turističko korištenje, ali usprkos značajnom napretku u njihovom opremanju i rastu turističkog prometa zadnjih godina, još uvijek dio njih nije primjereno uređen za prihvata turista. Među najznačajnijim atrakcijama osobito se ističe Park prirode Papuk, koji zahvaljujući statusu svjetskog geoparka pod zaštitom UNESCO-a ima međunarodni značaj, a uslijed značajnih ulaganja u uređenje i interpretaciju predstavlja i tržišno spremnu atrakciju. Usprkos neprimjernom pristupu, status međunarodne atrakcije zaslužuje i Kutjevački podrum kao jedan od najstarijih vinskih podruma u Europi i središnja točka Vinogorja Kutjevo kao jednog od najvažnijih u Hrvatskoj. Zbog, trenutno nedovoljno visokog stupnja uređenosti u skladu s europskim standardima, Vinogorje Kutjevo za sada ima tek nacionalni značaj, ali bi s predviđenim ulaganjima u interpretaciju i vrhunsko opremanje većeg broja vinskih podruma i ono moglo prerasti u međunarodnu atrakciju.

Tablica 3.5.1. Prirodne atrakcije

NAZIV ATRAKCIJE	TIP ATRAKCIJE	VAŽNOST	TRŽIŠNA SPREMNOST
Park prirode i geopark Papuk	gora	međunarodna	spremno
Vinogorje Kutjevo	kulturni krajobraz	nacionalna	uglavnom spremno
Psunj- Omanovac	gora	regionalna	spremno
Krndija	gora	regionalna	djelomično spremno
Požeška gora	gora	regionalna	djelomično spremno
Dilj gora	gora	regionalna	djelomično spremno
Područje Mališćak- Sokoline na Papuku	posebni oblik reljefa	regionalna	spremno
Rijeka Orjava	rijeka	regionalna	nespremno
Rijeka Pakra	rijeka	regionalna	nespremno
Rijeka Londža	rijeka	regionalna	nespremno
Značajni krajobraz Sovsko jezero	jezero	regionalna	uglavnom spremno
Jezero Raminac kod Lipika	jezero	regionalna	uglavnom spremno
Jezero Pjeskara kod Lipika	jezero	regionalna	uglavnom spremno
Ribnjak Poljana Pakračka	ribnjak	regionalna	nespremno
Park prirode Papuk- stanište tisa u predjelu Debeljak	zaštićeno stablo	regionalna	nespremno
Park pod Starim gradom u Požegi	park i šetalište	regionalna	spremno
Lječilišni perivoj u Lipiku	park	regionalna	djelomično spremno
Park oko dvorca u Kutjevu	park	regionalna	uglavnom spremno
Park oko dvorca u Trenkovu	park	regionalna	nespremno
Vinogorje Požega-pleternica	kulturni krajobraz	regionalna	djelomično spremno
Vinogorje Pakrac	kulturni krajobraz	regionalna	djelomično spremno

Među antropogenim atrakcijama nacionalni značaj ima i povijesna jezgra grada Požege s Trgom Svetog Trojstva kao jednim od najljepših očuvanih baroknih trgova u Hrvatskoj, na kojem se kao pojedinačni objekti dodatno ističu jedinstveni Kužni pil i crkva sv. Duha. Nacionalni značaj ima i povijesna jezgra Lipika s kupališnim kompleksom kao jedno od najvažnijih hrvatskih lječilišta Toplice Lipik, a u Lipiku se nalazi i, nakon Đakova, najvažnija ergela konja lipicanaca čiji uzgoj kao nematerijalnu baštinu štiti UNESCO. Povijesne jezgre Požege i Lipika i ergela lipicanaca također imaju međunarodni potencijal, za čije su dosizanje nužna značajnija ulaganja u uređenje i interpretacijsku, a u slučaju Požege i širenje pješačke zone na prostor Trga Svetog Trojstva.

Požeško-slavonska Županija poznata je i po brojnim događanjima, među kojima najistaknutije mjesto imaju Lipik 3x3 Challenger kao jedini službeni turnir u uličnoj košarci pod okriljem Međunarodne košarkaške federacije. No, radi se o manifestaciji koja zbog specifičnosti ne okuplja veliki broj sudionika i promatrača, tako da veći značaj ima manifestacija Zlatne žice Slavonije u Požegi kao glavna manifestacija u Hrvatskoj koja njeguje jedinstveni slavonski glazbeni izričaj. Snažna vinogradarska tradicija Kutjeva utjecala je na održavanje dviju velikih gastronomskih manifestacija, Vincelova i Festivala Graševine, dok je Velika poznata po gastronomsko-folklornoj manifestaciji „Čuvajmo običaje zavičaja“. Velika je važna i stoga što se pokraj nje u Parku prirode Papuk održava i jedno od najvećih okupljanja planinara u Hrvatskoj 'Papučki jaglaci', a u Aquaparku Shhhuma, Adventska priredba Ninina čarobna shhhuma. Također je važno istaknuti i jedinstvenu trekking utrku na području Slavonije Papuk trek & trail. U Pleternici se nalazi marijansko Svetište Gospe od suza, a Devetnica Gospe od Suza je, uz blagdan Velike Gospe u Aljmašu, najveća vjerska manifestacija u Slavoniji.

Ostale atrakcije u Županiji za sada nemaju nacionalni niti međunarodni potencijal, ali postoji niz manjih atrakcija regionalnog značaja koje bi mogle obogatiti boravak turista. To se osobito odnosi na prirodnu baštinu Požeško-slavonske županije kao najbrdovitijeg dijela Slavonije, okruženog s pet najviših i najprostranijih slavonskih gora – Papukom i Krndijom na sjeveru, a Psunjem na istoku, Požeškom gorom i Diljem na jugu. Uz najvažniji Papuk najviše se ističe Psunj s najvišim vrhom Slavonije Brezovo Polje visokim 984 metra i jednim od najljepših gorskih izletišta Omanovac iznad Pakraca. Na dijelu Papuka koji pripada Požeško-slavonskoj Županiji najprivlačnija su područja Mališćak – Sokoline s penjalištem, vršni dio Papuka s vidikovcem te stanište tisa u predjelu Debeljak.

Zahvaljujući blizini Požege i Pleternice uređenih planinarskih staza ima i na Požeškoj gori, a planinarski su zanimljivi i visoka i šumovita Krndija te nešto niži Dilj. U najvišem dijelu Dilj gore smjestilo se slikovito Sovsko jezero kao jedno od rijetkih prirodnih jezera u Slavoniji, zaštićeno kao značajni krajobraz. Iako razmjerno kratke i ne osobito bogate vodom, turistički su zanimljive i rijeke Orjava i Londža kao okosnice slikovite Požeške kotline, te rijeka Pakra u čijoj su dolini smješteni gradovi Pakrac i Lipik. Nedaleko Lipika su i dva lijepa umjetna jezera Raminac i Pjeskara, te zapadno od Lipika jedan od najvećih hrvatskih ribnjaka Poljana Pakračka. U Županiji postoji i nekoliko lijepih parkova, među kojima se ističu lječilišni perivoj u Lipiku i Park pod Starim gradom u Požegi, a status zaštićenih spomenika parkovne arhitekture imaju i parkovi oko dvoraca u Kutjevu i Trenkovu. Konačno, osim najpoznatijeg Vinogorje Kutjevo, privlačnim krajolicima i sadržajima vinskog turizma ističu se i druga dva vinogorja u Županiji, Vinogorje Pakrac i Vinogorje Požega-Pleternica.

Tablica 3.5.2. Antropogene atrakcije

NAZIV ATRAKCIJE	TIP ATRAKCIJE	VAŽNOST	TRŽIŠNA SPREMNOST
Kutjevački vinski podrum	kultura života i rada	međunarodna	uglavnom spremno
Povijesna jezgra Požege s Trgom Svetog Trojstva	povijesna urbanistička cjelina	nacionalna	djelomično spremno
Povijesna jezgra Lipika s kupališnim kompleksom	povijesna urbanistička cjelina	nacionalna	uglavnom spremno
Kužni pil – Zavjetni pil Presvetog Trojstva u Požegi	spomenik	nacionalna	uglavnom spremno
Katedrala sv. Terezije Avilske u Požegi	sakralni objekt	nacionalna	uglavnom spremno
Povijesna jezgra Pakraca	povijesna urbanistička cjelina	regionalna	djelomično spremno
Središte Kutjeva s Trgom Graševine	povijesna urbanistička cjelina	regionalna	uglavnom spremno
Arheološko nalazište Rudina	arheološki lokalitet	regionalna	nespremno
Stari grad Kaptol	tvrđava, gradina	regionalna	djelomično spremno
Utvrda Velika	tvrđava, gradina	regionalna	nespremno
Srednjovjekovna utvrda Kamengrad kod Kamenskog Vučjaka	tvrđava, gradina	regionalna	nespremno
Utvrda Stražeman	tvrđava, gradina	regionalna	nespremno
Isusovački dvorac u Kutjevu	dvorac, palača	regionalna	djelomično spremno
Vlastelinski kompleks Janković sa spahijskim podrumom u Pakracu	dvorac, palača	regionalna	djelomično spremno
Dvorac Franje Trenka u Trenkovu	dvorac, palača	regionalna	nespremno
Zgrada Biskupije u Požegi	dvorac, palača	regionalna	uglavnom spremno
Zgrada Gradskog muzeja Požega	palača i muzej	regionalna	uglavnom spremno
Crkva sv. Katarine Mučenice i Djevice u Gaju kod Lipika	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva sv. Franje Asiškog u Lipiku s vidikovcem	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Kapela sv. Andrije u Brezinama kod Lipika	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Uznesenja Bl. Djevice Marije u Pakracu	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Saborna crkva Sv. Trojice u Pakracu s episkopskim dvorom	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva sv. Pantelejmona u Tornju kod Pakraca	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva sv. Mihovila Arkandela u Stražemanu	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva sv. Augustina Biskupa u Velikoj	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva Duha Svetog s Franjevačkim samostanom u Požegi	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva sv. Lovre u Požegi	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno

Crkva sv. Petra i Pavla apostola i župni dvor u Kaptolu	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije u Kutjevu	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva sv. Nikole Biskupa u Pleternici	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva sv. Dimitrija u Brodskom Drenovcu	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Arheološko nalazište Kaptol-Čemernica	arheološko nalazište	regionalna	djelomično spremno
Arheološko nalazište Kaptol-Gradca	arheološko nalazište	regionalna	djelomično spremno
Kuća Kraljevića u Požegi	spomen kuća poznatih osoba	regionalna	djelomično spremno
Spomenik Fra Luki Ibrišimoviću u Požegi	spomenik	regionalna	uglavnom spremno
Domovinski križ s vidikovcem na Sokolovcu iznad Požege	spomenik	regionalna	spremno
Gradski muzej u Požegi s interpretacijskim centrom	muzej	regionalna	spremno
Muzej Grada Pakraca	muzej	regionalna	uglavnom spremno
Muzej vojne i ratne povijesti u Pakracu	muzej	regionalna	uglavnom spremno
Dijecezanski muzej u Požegi	muzej	regionalna	uglavnom spremno
Interpretacijski centar Muzej bećarca u Pleternici	interpretacijski centar	regionalna	spremno
Interpretacijski centar Terra Pannonica u Pleternici	interpretacijski centar	regionalna	spremno
Centar za posjetitelje – Požeška kuća	interpretacijski centar	regionalna	spremno
Interpretacijski centar Vila dobre vode*	interpretacijski centar	u okviru projekta 'Terme Lipik'	
Interpretacijski centar Narodne kupke*	interpretacijski centar	u okviru projekta 'Terme Lipik'	
Kuća Panonskog mora Parka prirode Papuk u Velikoj	interpretacijski centar	regionalna	spremno
Staza željeznog doba Podunavlja	staza	regionalna	djelomično spremno
<i>Winehouse</i> u Velikoj ⁹	Prezentacijsko-degustacijski centar	regionalna	spremno

*U okviru projekta Terme Lipik predviđena je revitalizacija kulturne baštine, odnosno, obnova Lječilišnog perivoja, Vile Zinke (Vila dobre vode) i Narodnih kupki, u kojima se planiraju interpretacijski sadržaji.

Osim urbanističke jezgre Požege i kupališnog kompleksa u Lipiku očuvanu povijesnu jezgru ima i grad Pakrac, a slikovitošću se odlikuje i središte Kutjeva s poznatim Trgom Graševine i obližnjim dvorcem, koji bi pod preduvjetom otvorenosti za posjetitelje mogao predstavljati atrakciju nacionalnog značaja. Isto vrijedi i za vlastelinski kompleks Janković sa spahijskim podrumom u Pakracu kod kojega su u tijeku radovi na uređenju te za trenutno zapušteni dvorac u Trenkovu važan zbog svog slavnog vlasnika Franje Trenka. Turistički potencijal ima i, za sada neuređeno, arheološko nalazište Rudina, kao i brojne utvrde i gradine

⁹*Winehouse* u Velikoj po svim svojim obilježjima predstavlja turističku infrastrukturu (sukladno članku 3. stavku 5. o javnoj turističkoj infrastrukturi u kojem se navodi „(5) Osim infrastrukture navedene u stavku 3. i 4. ovog članka, turističkom infrastrukturu smatra se i infrastruktura koja je važećim aktom strateškog planiranja državne, područje (regionalne) ili lokalne razine navedena kao turistička infrastruktura.“

u Županiji, u prvom redu djelomično konzerviran Stari grad Kaptol, a u manjoj mjeri i utvrde Velika, Stražeman i Kamengrad kod Kamenskog Vučjaka.

Županija raspolaže i bogatom sakralnom baštinom, a osim požeške katedrale ističu se i požeške crkve sv. Lovre i Duha Svetog s Franjevačkim samostanom, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Pakracu, sv. Franje Asiškog u Lipiku, sv. Nikole Biskupa u Pleternici, crkva Rođenja Blažene Djevice Marije u Kutjevu, sv. Augustina Biskupa u Velikoj i sv. Petra i Pavla apostola u Kaptolu, koja se ističe i atraktivnim župnim dvorom. Lijepih crkava s vrijednim inventarom ima i u manjim mjestima u Županiji, poput sv. Mihovila Arkandela u Stražemanu kod Velike, sv. Dimitrija u Brodskom Drenovcu kod Pleternice, te sv. Andrije u Brezinama i sv. Katarine Mučenice i Djevice u Gaju nedaleko Lipika. Među pravoslavnim crkvama najveću vrijednost imaju Saborna crkva sv. Trojice u Pakracu s episkopskim dvorom i obližnja crkva sv. Pantelejmona u Tornju.

Tablica 3.5.3. Manifestacije i turistička infrastruktura

NAZIV ATRAKCIJE	TIP ATRAKCIJE	VAŽNOST	TRŽIŠNA SPREMNOST
Lipik 3x3 Challenger	sportska manifestacija	nacionalna	spremno
Zlatne žice Slavonije u Požegi	zabavna manifestacija	nacionalna	spremno
Vincelovo u Kutjevu	gastronomska manifestacija	nacionalna	spremno
Festival Graševine u Kutjevu	gastronomska manifestacija	nacionalna	spremno
Svetište Gospe od Suza u Pleternici	svetište	nacionalna	spremno
„Čuvajmo običaje zavičaja“, Velika	foklorno-gastro-nomska manifestacija	nacionalna	spremno
Papučki jaglaci, Velika	sportska manifestacija	nacionalna	spremno
Toplice Lipik	toplice / lječilište	nacionalna	djelomično spremno
Ergela i konjički turizam u Lipiku	konjički turizam	nacionalna	djelomično spremno
Advent Ninina čarobna shhhuma u Velikoj	advent	regionalna	spremno
Papuk trek & trail	sportska manifestacija	regionalna	spremno
Lidas u Pleternici	folklorna manifestacija	regionalna	spremno
Grgurevo – Dan grada Požege	kulturno-povijesna manifestacija	regionalna	spremno
Slavonski banovac u Pakracu	povijesno- gastro-nomska manifestacija	regionalna	spremno
Ajvar fest u Lipiku	gastronomska manifestacija	regionalna	spremno
Sajam cvijeća u Lipiku	tematska manifestacija	regionalna	spremno
Lipanji u Lipiku	tematska manifestacija	regionalna	spremno
Dan zdravlja, rekreacije i zdrave prehrane	tematska manifestacija	regionalna	spremno
Aquapark Velika	kupalište	regionalna	spremno

Gradski bazen u Požegi	kupalište	regionalna	spremno
Gradski bazen u Lipiku	kupalište	regionalna	spremno
Lovište 'Zvečevo'	lovište	regionalna	uglavnom spremno
Adrenalinski park i kamp Velika	izletište	regionalna	spremno
Izletište Turnić kod Požege	izletište	regionalna	spremno
<i>Winehouse</i> u Velikoj ¹⁰	prezentacijsko- edukacijski centar	regionalna	spremno
Ruta Slavonija	biciklistička ruta	regionalna	djelomično spremno
Državna glavna ruta br. 8	biciklistička ruta	regionalna	djelomično spremno
Poučna staza Lapjak kod Velike	turistički put	nacionalna	djelomično spremno
Staze lipicanaca i kune Lipik	turistički put	regionalna	uglavnom spremno
Cesta ruža i vina Pleternica	turistički put	regionalna	djelomično spremno
Staza Sokola od Požege do Sokolovca	turistički put	regionalna	uglavnom spremno

U Županiji ima i više lijepih građevina, među kojima se osobito ističu zgrade Biskupije i Gradskog muzeja unutar urbane jezgre Požege. Turistički potencijal imaju i rodna kuća poznatog slikara Miroslava Kraljevića, spomenik čuvenom franjevcu i organizatoru otpora osmanlijskoj vlasti Luki Ibrišimoviću također u Požegi te Domovinski križ na brdu Sokolovac iznad grada kojeg se pružaju veličanstveni vidici na Požegu i cijelu Požešku kotlinu. Županija raspolaže i vrijednom muzejskom baštinom, u kojoj istaknuto mjesto imaju Dijecezanski muzej i Gradski muzej u Požegi te jedinstveni muzej vojne i ratne povijesti u Pakracu. Brojne posjetitelje privlače i atraktivni novouređeni interpretacijski centri Kuća Panonskog mora Parka prirode Papuk u Velikoj te Terra Pannonica i Muzej bećarca Pleternici, dodatno važan zbog uvrštavanja bećarca na listu nematerijalne baštine UNESCO-a.¹¹

Uz brojne manifestacije međunarodnog i nacionalnog značaja u županiji se održava i više manifestacija regionalnog značaja, među kojima se ističu Dan grada Požege Grgurevo sa susretom povijesnih postrojbi, Lidas u Pleternici, Dan zdravlja, rekreacije i zdrave prehrane u Lipiku, dani posvećeni Slavonskom banovcu u Pakracu te tri jedinstvene manifestacije u Lipiku – gastronomski Ajvar fest, Sajam cvijeća i Lipanj u Lipiku, namijenjen primarno planinarima. Osim u Toplicama Lipik, u Županiji je kupanje moguće i na gradskom bazenu u Požegi, u gradskim bazenima Lipik te na odlično uređenom aquaparku u Velikoj, koji bi nakon realizacije planiranih investicija u smještajne i prateće sadržaje mogao prerasti u kupališni lokalitet nacionalnog značaja. Objekt *Winehouse* u Velikoj, koji djeluje kao prezentacijsko-degustacijski prostor za sve vinarije na području Županije, jedinstven je po svojoj arhitekturi kao i funkciji jer će omogućiti gostima da se na jednom mjestu upoznaju s 'vinskom pričom' regije, jačati imidž regije i poticati goste na daljnje istraživanje vinskog turizma. Vrijedi istaknuti i atraktivni kamp s adrenalinskim

¹⁰ Riječ je o jedinstvenom objektu čija je namjena prezentacijsko-edukacijski prostor za sve vinare na području Županije. Objektom upravlja TZ Požeško-slavonske županije (vlasnik) i suvlasnici Požeško-slavonska županija i Općina Velika. Rad objekta organizirat će se u suradnji s TZ Zlatni Papuk koji u neposrednoj blizini ima ured i TIC.

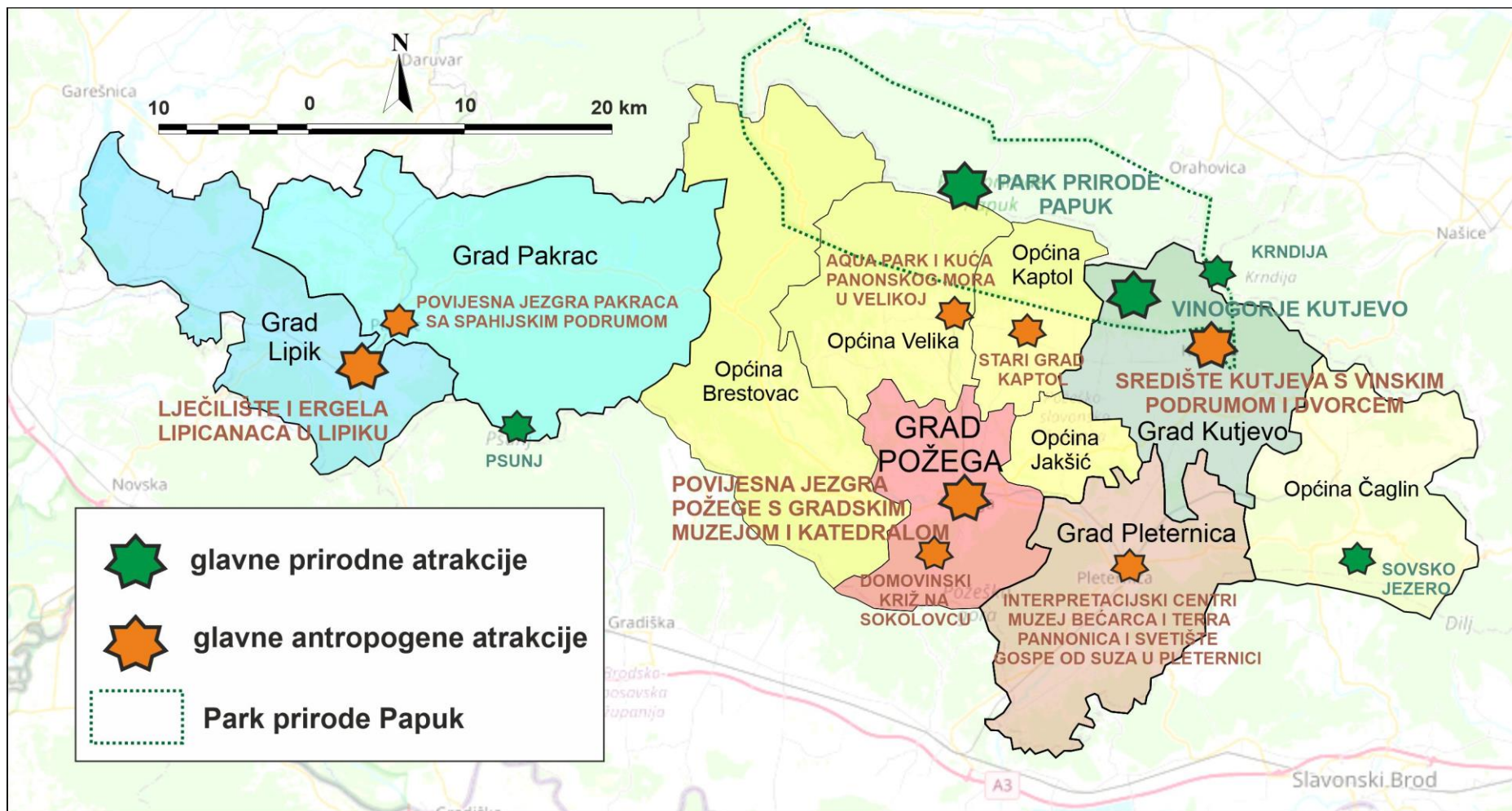
¹¹ U okviru projekta Terme Lipik realizirati će se interpretacijski centar 'Vila dobre vode' u kojem će se interpretirati termalna baština grada Lipika. Također će se obnoviti i objekt Narodne kupke u kojem će se prezentirati dodatni sadržaji o termalno-mineralnoj. Ove dvije atrakcije zajedno s obnovljenim perivojem predstavljati će objedinjeni kulturno turistički sadržaj Terma Lipik.

parkom u podnožju Papuka kod Velike i lokalitet Turnić kod Požege, koji kao i Omanovac na Psunju, raspolaže kvalitetnim sadržajima za brdske bicikliste. Među brojnim atraktivnim biciklističkim rutama za rekreativne bicikliste ističe se ruta Slavonija, koja uzdužno prolazi cijelim prostorom županije, te državna ruta br. 8 smjerom sjever – jug od mađarske granice kod Terezinog polja do granice s Bosnom i Hercegovinom kod Stare Gradiške. No, snažniji razvoj cikloturizma ograničava nepostojanje uređenih biciklističkih staza i traka na cestama s većim prometom motornih vozila i nedovoljna razvijenost pratećih cikloturističkih sadržaja.

Požeško-slavonska županija raspolaže i kapacitetima namijenjenim lovnom turizmu. Uz to, raspolaže i s više lijepih poučnih staza i turističkih putova, među kojima se ističu Poučna staza Lapjak kod Velike na Papuku, Staze lipicanaca i kune kod Lipika te slikovite Staza Sokola od Požege do Sokolovca i Cesta ruža i vina kod Pleternice kroz vinorodna područja na obroncima Požeške gore s mnoštvom lijepih vidikovaca.

Slika 3.5.1. Turistički resursi i atrakcije

3.6. Analiza sustava turističkih zajednica i upravljanja destinacijom

Prema Zakonu o turističkim zajednicama (NN 52/19 i NN 42/20) turističke zajednice djeluju po modelu destinacijskih menadžment organizacija. Zadužene su za okupljanje dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora kako bi se ostvarivali zajednički ciljevi i provodile aktivnosti koje su prema tim ciljevima usmjerene. Sustav turističkih zajednica na području Požeško-slavonske županije čini TZ Požeško-slavonske županije, turističke zajednice gradova Požega, Pakrac, Pleternica, Lipik i Kutjevo te Turistička zajednica Zlatni Papuk. Turistička zajednica krajem svake godine donosi Program rada u kojem se detaljno, prema vrstama, razrađuju i opisuju aktivnosti za naredno razdoblje. Program rada razrađuje se prema Metodologiji i obvezatnim uputama za izradu godišnjeg plana rada i izvješća o izvršenju godišnjeg programa rada koju je propisalo Ministarstvo turizma i sporta RH.

Turistička zajednica Požeško-slavonske županije za 2023. godinu raspolaže s ukupno 859.090,00 tisuća EUR-a, od čega skoro polovicu prihoda (48,2 %) čini prihod koji Turistička zajednica ostvaruje kroz sudjelovanje u provedbi projekta Svijeta graševine, financiranog iz programa Europske unije na kojem je TZ partner. Dalje, trećina prihoda (33,8 %) dolazi iz prihoda od sustava turističkih zajednica, odnosno, iz Fonda za turistički nedovoljno razvijena područja i kontinent, Fonda za izravnane te potpora, donacija, refundacija, kotizacija i sl. Ova dva izvora prihoda čine glavninu prihoda županijske TZ (82 %). Dodatno, iz proračuna Požeško-slavonske županije dolazi još 14,7 % ukupnih godišnjih prihoda za 2023., dok su izvorni i ostali prihodi u ovome trenutku još uvijek izrazito skromni (3,4 %). Kad je riječ o rashodima, najveći dio je, zbog provedbe projekta 'Svijet graševine', planiran za aktivnosti komunikacija i oglašavanja (oko 70 %) i to u dijelu oglašavanja destinacijskog brenda, turističke ponude i proizvoda i kreiranja promotivnih materijala.

Turistička zajednica grada Požega, prema Programu rada za 2023. godinu raspolaže s ukupnim prihodima od 196.500,00 eura, a najveći dio u planiranim rashodima je u kategoriji razvoja turističkih proizvoda, odnosno, podršci razvoju turističkih događanja, na koje se izdvaja nešto više od polovice sredstava (53 %). Turistička zajednica grada Pakraca, prema Programu rada za 2023. godinu, raspolaže s ukupno oko 53 tisuće eura. Najviše se izdvaja za podršku događanjima, radionice i edukacije te kreiranje promotivnih materijala. Turistička zajednica grada Pleternice u 2023. godini planira budžet od 84.400 eura. Također, najveći dio planira utrošiti na podršku razvoju turističkim događanjima (potpore manifestacijama) i to oko 40 % cjelokupnog budžeta. Turistička zajednica grada Lipika, slično kao i Pleternica, raspolaže s ukupno 84.000 eura budžeta za 2023. godinu. Najviše se planira izdvojiti za organiziranje manifestacija (28,7 %) i projekt HTZ-a Kneippova staza (16 %). Turistička zajednica grada Kutjeva za 2023. godinu planira 101.700,00 eura prihoda, od čega oko dvije trećine dolazi iz proračuna Grada. Više od polovice ukupnih sredstava (53 %) izdvaja se za podršku razvoju turističkih događanja, od čega najviše za Festival graševine. Turistička zajednica Zlatni Papuk osnovana je 2020. godine zbog boljeg korištenja resursa u turizmu na području općina Velika, Kaptol, Brestovac i Jakšić. Tijekom 2023. godine najviše planiranih sredstava (oko 113 tisuća kuna) planira izdvojiti za podršku razvoju turističkih događanja, te potom na kreiranje promocijskih materijala budući da se radi o novoosnovanoj turističkoj zajednici.

Sustav turističkih zajednica na području Požeško-slavonske županije raspolaže sa iznimno skromnim budžetima kojima može pokriti tek jedan dio zadataka propisanih Zakonom o turističkim zajednicama, a ponajviše ta sredstva usmjerava na organizaciji i/ili potporu manifestacijama i događanjima. Dodatno, zbog još uvijek malog broja turističkih dolazaka i noćenja i relativno slabe gospodarske aktivnosti, izvorni prihodi od boravišnih pristojbi i članarina su nedostatni, posebice za neka značajnija ulaganja u razvoj turističkih proizvoda ili kampanje na širem tržištu. Međutim, posebno valja istaknuti projekt Svijet graševine koji se financira iz EU sredstava koji u marketinškom smislu može donijeti značajniji iskorak Požeško-slavonskoj županiji kao turističkoj destinaciji (kampanja je trenutno u tijeku).

Isto tako, rastom ulaganja i poduzetništva na području Županije kao i potencijalno novim projektima financiranim od strane Europe Unije mogla bi se prihodovati veća sredstva kojima bi se snažnije potaknuo razvoj proizvoda (uređenje i obnova atrakcija, podizanje atraktivnosti destinacije i slično) i kojima bi se mogle realizirati značajnije promotivne kampanje šireg dosega i time bolje upoznati turističko tržište o atrakcijama i mogućnostima turističkih doživljaja u ovome kraju.

4. Analiza tržišta

- ∞ u svijetu je 2022. godine ostvareno 963 milijuna turističkih dolazaka
- ∞ u Hrvatskoj je 2022. godine ostvareno 18,6 milijuna turističkih dolazaka i 104,8 milijuna noćenja
- ∞ turističko tržište je izrazito dinamično i potrošači su iskusni i dobro informirani, sve je veći utjecaj tehnologija
- ∞ raste svijest o potrebi održivosti destinacija, izražena je potražnja za ekološki očuvanim i zelenim destinacijama, sigurnost postaje važan faktor putovanja
- ∞ turistički proizvodi razvijaju se temeljeni na destinacijskom lancu vrijednosti

4.1. Kvantitativna kretanja i prognoze

Prema podacima Svjetske turističke organizacije (UNWTO)¹² u svijetu je 2022. godini ostvareno 963 milijuna turističkih dolazaka, što je 11,2 % više u odnosu na prethodnu 2021. godinu, ali još uvijek 34,3 % manje u odnosu na 2019. U Europi, koja se uz Srednji Istok, oporavljaju brže od svih drugih svjetskih regija u 2022. godini ostvareno je 594,5 milijuna turističkih dolazaka, što je u odnosu na rekordnu 2019. godinu, kada je realizirano 743,9 milijuna turističkih dolazaka, manje za 19,9 %. Unutar Europe, najbrži oporavak bilježi Južni Mediteran u kojem se 2022. godine realiziralo 266,7 milijuna turističkih dolazaka, 12,3 % manje u odnosu na 2019. Sve druge europske regije još uvijek se sporije oporavljaju. Kad je riječ o prihodima od turizma, Europa je ostvarila najbolje rezultate u 2022. godini, dok se Afrika (75 %), Bliski istok (70 %) i Amerika (68 %) sporije oporavljaju. U Hrvatskoj je 2022. godine ostvareno 18,6 milijuna turističkih dolazaka i zabilježeno je 104,8 milijuna noćenja. U odnosu na prethodnu, 2021. godinu, broj dolazak veći je za 27 %, a noćenja 25 %. U usporedbi s predpandemijskom, 2019. godinom, dolazaka je bilo manje za 8,9 % i noćenja za 3,5 %. Ovakvi rezultati znatno su bolji u usporedbi sa svjetskim i europskim prosjekom.

Očekuje se da bi se turistički rezultati većine svjetskih turističkih odredišta 2024. godine mogli vratiti na predpandemijsku, 2019. godinu. Velika svjetska kriza uzrokovana ovom pandemijom ukazala je na potrebu promišljanja i razvoja otpornijeg i održivijeg turizma. To bi svakako uključivalo jačanje i promicanje regionalnih i lokalnih vrijednosti, poticanje inovacija u turističkoj ponudi, još veću zaštitu prirodnih i kulturnih resursa, korištenje obnovljivih izvora energije, jačanje partnerstva između sektora te generalno podizanje znanja i kompetencija ljudskih resursa.

Prema panelu stručnjaka Svjetske turističke organizacije glavni faktor oporavka turističkog tržišta bit će i dalje izazovno gospodarsko okruženje, visoka inflacija i cijene nafte koji utječu na cijene prijevoza i troškove smještaja. Zbog toga se i u predstojećem razdoblju očekuje naglasak na 'vrijednost za novac', putovanja bliže kući. Rizike predstavljaju i neizvjesnost rata u Ukrajini kao i previranja u financijskom sektoru i visoka inflacija. Potrošači, uslijed inflacije, u mnogim zemljama smanjuju potrošnju zbog viših kamata i nižih realnih prihoda.

¹² UNWTO (2023). World Tourism Barometer. Vol 21(2). <https://webunwto.s3.eu>

4.2. Kvalitativna kretanja

Turističko je tržište izrazito dinamično i kako se generalno mijenja potrošač, pod utjecajem promjena u društvu, gospodarstvu, klimi i drugim sferama života, tako se mijenja i njegov odnos prema putovanjima i odmoru. Ono što danas može pokrenuti i motivirati suvremenog gosta uvelike se razlikuje od motiva koji su bili pokretači prije deset, dvadeset ili više godina. Osim toga, može se pretpostaviti da će i skora budućnost donositi još brže promjene koje će oblikovati želje, preferencije i potrebe turista tijekom putovanja i posjeta nekoj destinaciji. Zbog toga je iznimno važno pratiti te promjene i na što bolji način ugraditi u turističku ponudu sve ono što može dobro i kvalitetno odgovoriti na kretanja na tržištu.

Za promišljanje razvoja turizma u Požeško-slavonskoj županiji važno je, među ostalim, akceptirati sljedeće trendove:

- ∞ **Rast svijesti o potrebi održivosti destinacija:** rastom obrazovanja, informiranosti i dostupnosti informacija kupci bolje razumiju potrebu održivosti i njihove uloge u tome. Odgovorno ponašanje i briga prema svemu što nas okružuje te potreba očuvanja kulturnih, prirodnih, opipljivih i neopipljivih vrijednosti nešto je o čemu se sve više govori. Suvremeni gosti pokazuju brigu i interes za čuvanje okruženja, a isto očekuje i od destinacija koje posjećuje.
- ∞ **Rast svijesti o zdravlju i zdravom načinu života:** uloga prevencija u očuvanju zdravlja i generalno veća briga o zdravlju sve više obilježava suvremeno društvo. Vežano uz to, prepoznaje se važnost rekreacije u zdravom, prirodnom i nezagađenom okruženju, konzumiranje namirnica koje dolaze iz lokalnog okruženja i koje su sezonski uzgojene te općenito poduzimanje aktivnosti koje pomažu mentalnom i fizičkom zdravlju.
- ∞ **Izražena potreba za uspostavom životne ravnoteže:** stres i užurbani život, gospodarske, političke i klimatske krize, stalne promjene, posebno one koje donosi tehnološki razvoj, jačaju potrebu za uspostavom ravnoteže i vraćanjem mira. Unutarnji nemir i napetost potiču želju za opuštanjem i 'sporijim' okruženjem. Traže se male, tzv. mikro avanture, koje se odnose na pješaćenje u prirodi, planinarenje, vožnju čamcima ili biciklima i sl. Radi se o, fizički ne previše zahtjevnim aktivnostima, koje su prilagođene ljudima različitih dobnih skupina i kondicija.
- ∞ **Sve veće iskustvo i informiranost:** ljudi generalno sve više putuju, skupljaju iskustva i time jasno prepoznaju izvorno i autentično u odnosu na standardizirano i umjetno. Traže kvalitetu u svim aspektima ponude, a posebno vrednuju izvornost, iskrenu gostoljubivost i brigu za gosta. Dodatno, informacije su dostupne na svim razinama pa gostima omogućuju da u kratkom vremenu sakupe sve što iz zanima, od konkretnih informacija do preporuka drugih i njihovih doživljaja.

Osim toga, mogu se izdvojiti još i sljedeći trendovi za koje se smatra da će utjecati na oblikovanje tržišta na svjetskoj sceni do 2040. godine:¹³

- ∞ **'Digitalni život':** tehnološki razvoj nastavlja ubrzavati i digitalizirati sve više aspekata ljudskih života, od dnevne rutine – kupnje, druženja, poslova, obrazovanja. Virtualni svijet okružuje nas

---

¹³ Euromonitor International (2023). Transform Your Innovation Strategy with Megatrends

i otvara brojne mogućnosti za nove načine funkcioniranja. Neka istraživanja pokazuju da će do 2040. godine 98 % svjetske populacije imati pametne telefone, a 87 % će koristiti Internet, što će sigurno imati i veliki utjecaj na turističke tokove. Zahvaljujući razvoju novih načina prodaje i distribucije događa se i tzv. 'pasivna potrošnja' i povezani uređaji omogućuju ljudima obavljanje više zadataka i kupnji s različitih lokacija. U budućnosti će digitalne integracije ubrzati pristupe gotovim rješenjima.

- ∞ **Holistički pristup i 'više od doživljaja'**: zahvaljujući globalizaciji, danas je potrebno voditi brigu o različitim potrebama potrošača koji dolaze iz različitih zajednica, imaju različite sustave vrijednosti, kulturno i povijesno naslijeđe i time interese, potrebe i želje. Veliki je naglasak na doživljaju jedinstvenosti i originalnosti destinacije koje posjećuju, na doživljaju nečega novog i drugačijeg. Bitno je povezivanje s domaćinima i lokalnom zajednicom i na mogućnosti osjećaja njihovog načina i stila života. Doživljaj se stvara kroz niz opipljivih i neopipljivih komponenti kroz brojne 'točke dodira' s destinacijom koja se posjećuje.
- ∞ **Rast svijesti o vrijednosti vremena**: današnji suvremeni kupci svjesni su prolaznosti i time i važnosti vremena. Iz tih razloga traže se brza, lagana i jednostavna rješenja kojima se može uštedjeti vrijeme. Vezano uz to, važno je razvijati programe lojalnosti, personalizirati usluge i provoditi ciljani marketing. Da bi se najbolje iskoristilo vrijeme, sve je veći trend, umjesto jednog ili dva duža odmora, nekoliko kraćih odmora. U porastu su tzv. „city escapes“ ili vikendi u prirodi. Očekuje se i dalje tendencija planiranja jednog dužeg godišnjeg odmora i nekoliko kraćih u obližnjim destinacijama.
- ∞ **Traganje za 'vrijednostima'**: globalne ekonomske, političke, zdravstvene i druge krize navode potrošače na oprezno trošenje i štednju za buduća neizvjesna vremena. Razvija se kritički stav prema odnosu kvalitete i cijene pa se stoga traže proizvodi i usluge kod kojih je taj omjer dobar i prihvatljiv. Cijena treba biti usklađena s kvalitetom ponude, a za atraktivnije i jedinstvene turističke proizvode gosti su spremni izdvojiti više novaca. 'Lokalna iskustva' iznimno se cijene. Komunikacija s tržištem također treba usmjeriti na način da jasno promovira vrijednost ponude.
- ∞ **Održivo življenje i prevencija zdravlja**: suvremeni kupci sve bolje razumiju koliko svaki pojedinac svojim djelovanjem može pozitivno ili negativno pridonijeti planeti i zajednici u kojoj žive ili koju posjećuju. Pažnja se pridaje etici i moralnim vrijednostima pa je naglasak na smanjenju bacanja hrane, smanjenju korištenja plastike i recikliranju i dr. Veća se pažnja posvećuje, ne samo odgovornom ponašanju tijekom boravka u destinaciji, već i na putovanje u destinaciju („low travel“), što znači da se razmišlja o odabiru onih prijevoznih sredstava koja ostavljaju nizak udio ugljika i manje zagađuju okoliš. Sve te aspekte važno je ugraditi u turističku ponudu i na pravi način 'ispričati' gostima. Osim toga, potreba za holističkim pristupom zdravlju vodi prema tome da su, osim fizičkog bitni i mentalno, duhovno i emocionalno blagostanje te se traže proizvodi i usluge koje pomažu kvaliteti spavanja i koji podižu raspoloženje. Zdravlje se danas široko definira kroz zdrav imunološki sustav, mentalno blagostanje, dobar osjećaj, zdravu težinu i odsustvo bolesti.

4.3. Primjeri dobre prakse

Za primjere dobre prakse prikazuju se primjeri za:

- ∞ Eno-gastro turizam
- ∞ Kulturnu baštinu
- ∞ *Outdoor* aktivnosti (biciklizam, planinarenje/hodanje i adrenalinske aktivnosti)

U nastavku se iznose primjeri dobre prakse odabranih modaliteta ovih proizvoda.

Eno-gastro turizam: Turizam vina – Vinske ceste

Razvoj proizvoda: Daljnji razvoj 3 vinske ceste u PSŽ

Međimurska vinska cesta (MVC)	
Obuhvat	Kompaktno područje 'gorica' u Gornjem Međimurju; Cesta vijuga na potezu od oko 30 km; Objedinjuje ponudu 30-ak vinskih podruma i kušaonica: ∞ Tipični posjet uključuje obilazak podruma, 'priču o vinu', kušanje vina (3, 5 vrsti ili prema želji), kušanje vina uz 'sitnu' hranu (npr. domaći suhomesnati proizvodi, kruh)
Dodatna ponuda	Sastavni dio vinske ceste su: ∞ Ugostiteljska ponuda – nekoliko restorana, izletišta, OPG-a; ∞ Ponuda smještaja – hotel, kuće za odmor, OPG; ∞ Atrakcije – vidikovac na Mađerkinom bregu (naplata ulaznica); ∞ Događanja – Vincekovo (siječanj), Urbanovo (svibanj), Rokovo (rujan), Martinje (studenj)
Organizacija posjećivanja vinskih podruma i kušaonica	Informacije o dostupnosti podruma/kušaonica raspoložive su putem on-line pretraživanja prema više kriterija (npr. opcije kušanja vina bez ili sa hranom; individualni ili grupni posjet); Podrumi/kušaonice uključene u vinsku cestu (prema minimalnim tehničkim uvjetima) rade prema fiksnom radnom vremenu.
Upravljačko tijelo	Vinskom cestom upravlja 'Društvo vinogradara i vinara Hortus Croatiae' Upravljačka tijela su: ∞ Savjet MVC – dodjeljuje pravo na korištenje znaka MVC; ∞ Povjerenstvo za kontrolu kvalitete MVC;
Upravljanje: Pravilnik o MVC	Pravilnikom se propisuju: ∞ Standardi kvalitete kušaonica – razine kvalitete 1-4 grozda (1-prodaja vina, 2-prodaja i kušanje, 3-vinska kuća, 4-profesionalne degustacije, ponuda dodatnih ne-vinskih sadržaja); ∞ Izgled (smeđih) putokaznih znakova – znakovi na prilaznim cestovnim pravcima prema MVC i križanjima unutar područja vinske ceste; ∞ Izgled (smeđih) ulaznih ploča dobrodošlice u naselja – ploče na ulazima vinske ceste u naselja Lopatinec, Vukanovec, Stanetinec, Štrigova, Toplice Sv. Martin, Selnica; ∞ Izgled (smeđe) oznake za obilježavanje gospodarstva člana MVC – oznaka se postavlja na/ili neposredno uz gospodarski objekt; ∞ Izgled (smeđe) oznake za obilježavanje ostale ponude na MVC – kao ostali objekti mogu se prema suglasnosti Povjerenstva obilježiti: kulturne, povijesne, prirodne znamenitosti, uređene pješačko-biciklističke staze, šetnice, vidikovci i drugi objekti koji doprinose ukupnoj turističkoj ponudi MVC

Informacije

Informacije o vinskoj cesti dostupne su na internetskim stranicama sustava turističkih zajednica i JLS-a;
 Linkovi vode na informacije o pojedinim vinskim podrumima i kušaonicama;
 Informacije su jednoobrazno prezentirane (adresa, kontakti, radno vrijeme, mogućnost posjete individualno i/ili grupno, ponuda prodaje vina, degustacija, hrana, hrana uz najavu, načini plaćanja);
 Dostupne informacije su praktične i dobro organizirane;
 Informacije se brzo učitavaju;

Moto

Moto ceste je 'Dom dobrih vina'

Izvori: https://www.visitmedimurje.com/atrakcije_aktivnosti_all.asp?id=37&m=2&mm=08&kt=Vino;
<https://www.strigova.info/vinska-cesta/>

Izvor: https://www.visitmedimurje.com/atrakcije_aktivnosti_all.asp?id=37&m=2&mm=08&kt=Vino

Izvor: <https://medimurje.info/wp/medimurska-vinska-cesta/>

Lokacije :: VINO (40)	
Poredaj po: Nazivu	1/4
BELOVIĆ VINOGRADARSTVO I PODRUMARSTVO	
BOBNJAR ALBINA I AVGUŠTIN, VINOGRADARSTVO	
CMREČNJAK VINSKA HIŽA	
DGA PJENUŠCI	
IZLETIŠTE VINSKA KUĆA HAŽIĆ	
JAKOPIĆ, VINSKA KUĆA	
KERMAN VINSKA KUĆA	
KOCIJAN, VINSKA KUĆA	
KOSI VINSKA KUĆA	
KUŠAONA VINA DVANAJŠČAK	

Izvor: https://www.visitmedimurje.com/atrakcije_aktivnosti_all.asp?id=37&m=2&mm=08&kt=Vino

Izvor: <https://www.nacional.hr/na-vidikovac-s-pogledom-na-vinske-ceste-medimurja-i-cak-cetiri-drzave-dolaze-se-popeti-tisuce-turista/>

Eno-gastro turizam: Središnja vinska mjesta – 'Destinacija vina'**Razvoj proizvoda:** Razvoj Kutjeva kao 'destinacije vina'.**Primjeri dobre prakse:****Preporuke za 'destinacije vina u Europi'** (putopisni časopis 'Afar', Tripadvisor)

Odabir i pregled:

- ∞ Beaune, Burgundija, Francuska (referentni primjeri u nastavku)
- ∞ Pinhao, dolina Duora, Portugal
- ∞ Mad, Tokaj, Mađarska
- ∞ Rust, Burgenland, Austrija
- ∞ Montepulciano, Toskana, Italija
- ∞ Haro, Rioja, Španjolska
- ∞ Oestrich-Winkel, Rheingau, Njemačka

Izvori: <https://www.afar.com/>; <https://www.tripadvisor.com/>**Sadržaji 'destinacije vina':**

Posjet vinarijama, vinskim podrumima na njihovoj lokaciji (najčešće u okolici mjesta) i posjeti kušaonicama ('ispostavi' vinarije) u središnjem dijelu mjesta.
 Kušanja vina (više različitih vina, bez i sa hranom, priča o vinu)

Vinarije, vinski podrumi, kušaonice pojedinih proizvođača Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/wine-related-activities/le-cellier-de-la-cabiotte>Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/leisure-activities/safari-tours>**Zajednička kušaonica(e) vina mjesta/regije**Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/leisure-activities/millesimes-a-la-carte>Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/leisure-activities/millesimes-a-la-carte>

Zbirke posvećene povijesti vinogorja i vinogradarstva mjesta/područja/regije; suvremenoj praksi; nagrađivanim vinarima i vinima; etnografske zbirke; itd.

Primjer: Muzej vina Burgundije

Muzej vina

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/attractions/musee-du-vin-de-bourgogne>

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/attractions/musee-du-vin-de-bourgogne>

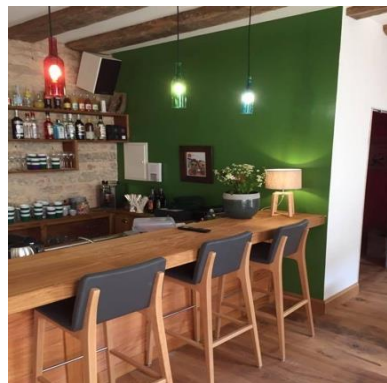
Raznolika ponuda, npr:

- ∞ Lokalna/regionalna gastronomija
- ∞ Bistroi, krčme, restorani, fine dining
- ∞ Wine barovi (uz vina, mala ponuda jednostavnih lokalnih jela, npr. sir i suhomesnati proizvodi)

Ugostiteljska ponuda

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/tasting/restaurants/le-bistrot-bourguignon>

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/tasting/wine-bars/la-parenthese>

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/tasting/restaurants/le-relais>

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/tasting/restaurants/rade-restaurant-a-demeure>

Raznolika ponuda, npr.:

- ∞ Dućani s vinima i 'svime za vino'
- ∞ Delikates dućani s lokalnim/regionalnim proizvodima (sirevi, suhomesnati proizvodi, tartufi, čokolade, džemovi, senf i sl.); moguće degustacije
- ∞ Prirodna kozmetika
- ∞ Galerije umjetnina, antiknog namještaja i predmeta

Kupovina ('shopping')

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/practical/shopping>

Izvor: <https://www.beaune-tourism.com/practical/shopping>

Obilasci i ture vinogorja	<p>Različiti oblici i teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Ture kočijom, vlakićem, terencima ∞ Aktivne ture biciklima, hodanje kroz vinograde ∞ Riječni kruzing i razgled vinogorja (npr. rijeka Duoro, Portugal) ∞ Letovi balonom iznad vinogorja ∞ 'Tura otkrivanja' - odvija se u vinogradu i u podrumu, vodi ju sam vinar, prenosi iskustvo, specifičnosti vina; uključuje i kušanje)
	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Izvor: https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/leisure-activities/oenolay-tour</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Izvor: https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/leisure-activities/active-tours-bourgogne-evasion</p> </div> </div>
	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Izvor: https://www.beaune-tourism.com/booking/visits-activities</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Izvor: https://www.beaune-tourism.com/things-to-do/leisure-activities/france-montgolfieres-beaune</p> </div> </div>
Manifestacije i druga događanja	<p>Veliki broj različitih manifestacija i događanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Vinski festivali, eno-gastro festivali ∞ Festivali muzike, filma ∞ Umjetničke manifestacije ∞ Vikendi otvorenih podruma
Obilasci i ture drugih imanja	<p>Primjeri uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Obilazak organskog imanja (vinograd, voćnjak, tartufi, povrtnjak)- degustacija organskih džemova, voća i/ili kušanje vina; prodaja ∞ Obilazak malih mljekara i sirana- kušanje i prodaja ∞ Obilazak voćara- kušanje i prodaja
Obilasci znamenitosti u gradu	<p>Različiti vođeni obilasci:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Profesionalni vodiči ∞ Razgled s volonterom ('greeter') – osobom koja živi u mjestu

Kulturna baština: Arheološki park

Razvoj proizvoda: Centar Halštatske kulture Kaptol kojim se turistički valoriziraju arheološka nalazišta u Kaptolu i okolici te se 'nadograđuje' postojeća poučna staza, sve kao dio međunarodne kulturne rute Staza željeznog doba Podunavlja.

Arheološki park - definicija	Arheološki park je istraženo, zaštićeno i prezentirano arheološko nalazište ili njegov dio koji uključuje informativno-didaktičke sastavnice prezentacije i interpretacije u cilju podizanja svijesti o važnosti arheološke baštine (Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Čl. 6, NN 69/99 , 151/03 , 157/03 , 100/04 , 87/09 , 88/10 , 61/11 , 25/12 , 136/12 , 157/13 , 152/14 , 98/15 , 44/17 , 90/18 , 32/20 , 62/20 , 117/21 , 114/22)
Dosadašnja/planirana iskustva u Hrvatskoj	U Hrvatskoj postoji više arheoloških parkova različitih veličina, razine uređenja i atraktivnosti, npr. Vižula (Medulin), Salona, Andautonija, Aqua lasae (Varaždinske Toplice). Trenutno je u realizaciji Arheološki park – Muzej vučedolske kulture u sklopu kojeg su predviđeni: rekonstrukcija naselja, planetarij, restoran, pristanište za brodove, edukativna šetnica, znanstveno-istraživački centar i drugi sadržaji.

Primjer dobre prakse: Arheološki park Bliesbruck-Reinheim

Arheološki park Bliesbruck-Reinheim međugranični je projekt Njemačke i Francuske (Gersheim-Saarland i Bliesbruck-Moselle) te obuhvaća iskopine i rekonstrukciju keltskih (željezno doba) i rimskih nalaza.

∞ Tri keltska tuluma (4. st. pr. n.e.); rekonstruirana			
Nalazi	∞ Grob keltske princeze (4. st. pr. n.e., željezno doba) – Princeza od Reinheima (rekonstruiran u jednom od tuluma)		
∞ Rimski vila (1.-4. st. AD) – jedan od najvećih primjera rimske ruralne rezidencije i imanja (7ha); većinom			

	iskopana, dio rekonstruiran		
	∞ Mali rimski gradić s termalnom kupelji (1.-5. st. AD); Oko 2000 stanovnika, uglavnom obrtnici		
		Prikazana povijest mjesta Bliesgau od kamenog doba, preko brončanog i željeznog do Rimskog doba	
	∞ Muzej, muzejski dućan		
Ostali sadržaji		Usluge Parka:	
	∞ Turistički info centar	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Otvoren 15.3. – 31.10., svaki dan, 10:00-18:00 ∞ Vođeni obilasci ∞ Igre i tečajevi za djecu: izrada fibula; arheološko kopanje, mjerenje, dokumentiranje; izrada mozaika; igranje rimskih dječjih igara; izrada keramike; ∞ Događanja: muzičke matinee; Vita Romana- Dan u životu rimskih legionara (postavljanje kampa, organizacija utrka u rimskim bojnim kolima, gladijatori predstavljaju borbene vještine u kostimima (1x godišnje, karte se prodaju unaprijed, mogu se rezervirati); Samhain festival – keltska proslava Nove godine; ∞ Traženje jaja za vrijeme Uskrsa ∞ Digitalni obilazak – istraživačko putovanje (putem aplikacije na mobitelu ili najam tableta). Pomoću proširene stvarnosti istražuje se svakodnevni život Rimljana u naselju, vodič je Lucius Toccus Flavinus. 	
Izvor: https://www-europaeischer-kulturpark-de.translate.goog//			

Outdoor: Greenways

Razvoj proizvoda: Razvoj 'zelenih putova' – greenways

Što je greenway?

Greenway – 'zeleni put' je ruta za šetače, bicikliste i drugi nemotorni prijevoz nužno potpuno odvojena od motornog prometa; često se izvode na napuštenim željezničkim koridorima.

U idealnom slučaju, kako bi bio omogućen kvalitetan jednostavni izlet u prirodu, 'greenway' bi trebao imati oko 20 km ili više (kada su dulje, potiču duži boravak, odnosno barem jedno noćenje).

Greenways Ireland definira nacionalni greenway kao rutu od najmanje 100 km, a regionalni greenway kao rutu od najmanje 20 km (preferiraju se dulje rute od 40 km ili one koje se nadovezuju na druge pravce).

Preferira se korištenje zemlje koja je u javnom vlasništvu.

Trasa bi trebala biti u lijepoj prirodi, pitoreskna, s ponudom različitih dodatnih aktivnosti.

Izvor: <https://greenwaysireland.org/>; European Greenway Association <https://www.aevv-egwa.org/>

Primjer dobre prakse: Waterford Greenway, Irska

Trasa napuštene željezničke linije Waterford-Dungarvan; Proteže se uz planinski lanac Comeragh Mountains, prelazi 11 mostova i 3 vijadukta, prolazi kroz tunel dug 400 m, uz rijeku Suir te plaže Copper Coast-a.

Trasa

Točke od interesa

Na trasi greenway-a nalaze se:

- ∞ Povijesni lokaliteti: vikinški lokaliteti; 800 godina star opasan dvorac Dungarvan; stare željezničke postaje;
- ∞ Znamenitosti: kamen iz ledenog doba za koji se vjeruje da ima mitska i misteriozna svojstva; vrtovi Mount Congreve; pitoreskno selo Kilmeaden

Usluge uz put

- ∞ Smještaj: hoteli, hosteli, Airbnb
- ∞ Ugostiteljski sadržaji
- ∞ Mjesta za piknik
- ∞ Igrališta za djecu
- ∞ Najam bicikla
- ∞ Točke s vodom (water stations)
- ∞ Parkirališta (neka besplatna)

Izvor: <https://greenwaysireland.org/>

5. SWOT analiza

Kroz SWOT analizu dolazi se do pregleda glavnih snaga i slabosti i eksternih prilika i prijetnji za razvoj turizma i pozicioniranje Požeško-slavonske županije. Taj pregled omogućuje sagledavanje okvira kao i smjerova budućeg razvoja. Do SWOT matrice dolazi se kroz detaljnu analizu stanja koja uključuje sekundarne podatke kao i pregled terena i razgovore s dionicima koji su aktivno uključeni u turistički razvoj županije.

SWOT analiza prikazana je kroz četiri područja:

- Prostor, okoliš, gospodarstvo i infrastruktura: analiza obilježja destinacije koje utječu na razvoj turizma
- Turističke atrakcije i turistička infrastruktura: atrakcije, smještaj, prijevoz, usluge, javna turistička infrastruktura i dr.
- Društvo, ljudski resursi i upravljanje: kvaliteta ljudskih resursa, sustav turističkih zajednica, jedinice lokalne samouprave i dr.
- Marketing destinacije: analiza komunikacije s tržištem, turističkih proizvoda i distribucije

SWOT analiza

Prostor, okoliš, gospodarstvo i infrastruktura	SNAGE		SLABOSTI								
	∞ Očuvani okoliš i prirodna baština	∞ Tradicija metaloprerađivačke, drvene i prehrambene industrije	∞ Niska razina opterećenosti prometne infrastrukture	∞ Nizak indeks gospodarske razvijenosti	∞ Nedostatak ključne infrastrukture u svim dijelovima županije						
	∞ Relativno niska prosječna mjesečna neto plaća u odnosu na ostatak Hrvatske	∞ Položaj izvan glavnih prometnih pravaca	∞ Teškoće u održavanju infrastrukture zbog rijetke naseljenosti i depopulacije								
	PRIJEDNE		PRIJETNJE								
∞ Povezivanje sektora	∞ Investicije u gospodarstvo kroz EU fondove na temelju statusa slabije razvijenog područja	∞ Velik broj projekta u planovima razvoja gradova i općina čija bi realizacija obogatila turističku ponudu	∞ Gospodarska kriza/inflacija	∞ Utjecaj klimatskih promjena na poljoprivredu	∞ Političke krize	∞ Negativni demografski trendovi i nedostatak radne snage	∞ Izumiranje brojnih malih naselja				
Turističke atrakcije i turistička infrastruktura	SNAGE		SLABOSTI								
	∞ Raznolikost i slikovitost krajolika (Park prirode Papuk, gorja, vinogorja)	∞ Bogato kulturno-povijesno naslijeđe (povijesna jezgra Požege, kulturno povijesna cjelina Lipika, Kutjevački podrum)	∞ Mnoštvo sakralnih utvrda i dvoraca	∞ Sakralna baština i svetišta	∞ Tradicija vinogradarstva i vinarstva (pozicija na 45,3 paraleli)	∞ Atraktivne biciklističke rute	∞ Nedostatak kvalitetnih smještajnih objekata	∞ Nedovoljna kvaliteta i prepoznatljivost gastronomske ponude	∞ Slaba prateća turistička infrastruktura	∞ Kratka prosječna duljina boravka	∞ Niska iskorištenost smještajnih kapaciteta

	∞ Lječilišna i kupališna ponuda (Toplice Lipik, Aquapark Shhuma, gradski bazeni u Lipiku i Požegi)		
	PRILIKE	PRIJETNJE	
	∞ Razvoj inovativne i jedinstvene ponude vinskog turizma i mreže vinskih cesta	∞ Nezainteresiranost za obnovu atrakcija i povezivanje u turističku ponudu	
	∞ Kreiranje jedinstvenih turističkih proizvoda	∞ Nedostatak sredstava i sporost u realizaciji projekata vezanih uz turističku infrastrukturu	
	∞ Obnova i interpretacijsko opremanje kulturne baštine		
	SNAGE	SLABOSTI	
	∞ Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi	∞ Relativno mali broj poduzetnika u turizmu/ugostiteljstvu	
	∞ Tradicija vinarstva i interes dionika za uključivanje u turističku ponudu	∞ Nedovoljan broj osposobljenih kadrova za destinacijski menadžment	
	∞ Aktivan sustav turističkih zajednica	∞ Oskudni ljudski resursi zbog snažne depopulacije	
	∞ Dobra suradnja turističkih zajednica i jedinica lokalnih samouprava		
	∞ Dobra suradnja turističkih zajednica i poduzetnika u turizmu		
	∞ Sposobnost povlačenja EU fondova (kreiranje novih kulturno-turističkih atrakcija)		
	PRILIKE	PRIJETNJE	
	∞ Očekivana nova zakonska regulativa u području upravljanja turističkim destinacijama	∞ Nastavak depopulacije	
	∞ Novi edukativni moduli	∞ Sporost u poduzetništvu	
		∞ Nedovoljna suradnja među dionicima u razvoju turističke ponude	
		∞ Nezainteresiranost za cjeloživotno obrazovanje	
	SNAGE	SLABOSTI	
	∞ Prepoznatljivost Kutjeva/tradicija graševine	∞ Nedovoljna prepoznatljivost na turističkom tržištu	
	∞ Tradicija uzgoja lipicanaca	∞ Nedovoljno razvijen destinacijski lanac vrijednosti	
	∞ Brand UNESCO-a (Geopark Papuk, Bečarac kao nematerijalna baština)	∞ Nedovoljno razvijenih, za tržište spremnih, turističkih proizvoda	
	∞ Dobro korištenje EU fondova (promocija turističkih atrakcija)		
	∞ Kvaliteta rada sustava turističkih zajednica		
	PRILIKE	PRIJETNJE	
	∞ Povezivanje sa širim okruženjem	∞ Nedovoljni promocijski budžeti	
	∞ Kontinuiran rast turističkog prometa i rast interesa za kontinentalnim turizmom	∞ Nedovoljna suradnja na razini klastera Slavonija u realizaciji promocijskih aktivnosti	
	∞ Velika segmentacija turističkog tržišta	∞ Nezainteresiranost DMC agencija za prodaju	
	∞ Rast interesa DMC agencija za područje kontinentalne Hrvatske		

Društvo, ljudski resursi i upravljanje

Marketing destinacije

Navedene strateške prednosti i nedostatke prema pojedinim područjima mogu se sažeti u strateške prednosti na kojima, u budućnosti, treba graditi poziciju Požeško-slavonske županije kao i strateške

nedostatke koje u budućnosti treba smanjivati kako ne bi bili prepreka ostvarenju željene vizije destinacije.

Strateške prednosti	Strateški nedostaci
∞ Očuvani okoliš i prirodna baština	∞ Položaj izvan glavnih prometnih pravaca
∞ Raznolikost i slikovitost krajolika	∞ Depopulacija
∞ Tradicija vinogradarstva i vinarstva (pozicija na 45,3 paraleli)	∞ Nedostatak kvalitetnih smještajnih objekata
∞ Bogato kulturno-povijesno naslijeđe	∞ Nedovoljna prepoznatljivost na turističkom tržištu
∞ Kultura života i rada (bećarac)	∞ Nedovoljno razvijenih, za tržište spremnih, turističkih proizvoda
∞ Sakralna baština i svetište	
∞ Termalna voda	
∞ Lječilišna tradicija – Toplice Lipik	
∞ Prepoznatljivost Ergele Lipik	
∞ Industrijska baština	

6. Strategija razvoja turizma

- ∞ strategija razvoja turizma temelji se na načelima okolišne, društvene i ekonomske održivosti
- ∞ glavni cilj razvoja turizma je jačanje tržišne pozicije Požeško-slavonske županije kao profilirane destinacije održivog turizma
- ∞ operativni ciljevi međusobno su povezani, a odnose se na povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja, obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti, unapređenje destinacijskog menadžmenta i podizanje tržišne prepoznatljivosti Županije kao turističke destinacije
- ∞ glavni elementi vizije Županije su: očuvana priroda, pitom i uređen krajolik s vizurama doline i brežuljaka, tradicija vinarstva i kvalitetnih vina, mala mjesta bogata duhom i očuvani i njegovani lokalni karakter života i rada koji poziva na istraživanje i druženja

6.1. Načela i ciljevi razvoja turizma

Rukovodeći se nadređenim županijskim i sektorskim dokumentima¹⁴, turistički razvoj Požeško-slavonske županije temelji se na načelima održivog razvoja. To podrazumijeva sustav međusobno povezanih i uvjetovanih načela okolišne, društvene i gospodarske održivosti (Slika 6.1.1.):

Slika 6.1.1. Sustav načela razvoja turizma Požeško-slavonske županije

Izvor: Institut za turizam

- **Načela okolišne održivosti** – temelj su afirmacije prirodnih vrijednosti Županije te usmjeravanja okolišno odgovorne prakse u turizmu, a uključuju:
  - ∞ Poštivanje nosivog kapaciteta prostora, odnosno razvoja turizma unutar granica prihvatljivih promjena kvalitete okoliša, bioraznolikosti i izgleda krajolika;
  - ∞ Primjenu 'zelene' prakse u turističkom poslovanju kroz aktivnosti upravljanja nabavom, energijom, vodom, otpadom i dekarbonizacijom.

¹⁴ (1) *Plan razvoja Požeško-slavonske županije za razdoblje 2021.-2027. godine*, <https://www.panora.hr/wp-content/uploads/2022/06/Plan-razvoja-PSZ-za-razdoblje-2021.-2027.-tekstualni-dio.pdf>; (2) *Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*, NN 2/2023, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2023_01_2_18.html

- **Načela društvene održivosti** – temelj su afirmacije identitetskih obilježja lokalne zajednice te osiguranja društveno odgovorne prakse u turizmu, a uključuju:
  - ∞ Poštivanje 'duha mjesta' (*genius loci*) u oblikovanju turističkih objekata, sadržaja i iskustava;
  - ∞ Zaštitu kvalitete života lokalne zajednice kroz poticanje lokalnog poduzetništva u turizmu i uključenost turističkog sektora u aktivnosti osiguranja visokog društvenog standarda zajednice.
- **Načela ekonomske održivosti** – temelj su stvaranja tržišno održivog turističkog sektora koji pridonosi prosperitetu Županije, a uključuju:
  - ∞ Poticanje partnerstva i koordinacije dionika u stvaranju suradničke destinacije s bogatim lancem vrijednosti u turizmu;
  - ∞ Osiguranje visoke kvalitete i inovativnosti turističke ponude prilagođene tržišnim trendovima kao ključnih pokretača konkurentnosti.

Valorizirajući suvremenu turističku praksu te poštivajući prirodno i kulturno nasljeđe, postavljena razvojna načela imaju snagu usmjeriti razvoj održivog turizma Požeško-slavonske županije u narednom srednjoročnom razdoblju.

Ciljevi razvoja turizma

Polazeći od analize postojećeg stanja i rezultata SWOT analize te od željene vizije Požeško-slavonske županije kao turističke destinacije, glavni cilj razvoja turizma u vremenskom horizontu ove Strategije do 2030. godine je:

Glavni cilj

Jačanje tržišne pozicije Požeško-slavonske županije kao profilirane destinacije održivog turizma.

Ostvarivanje postavljenog glavnog cilja podrazumijeva provedbu sljedećih međusobno povezanih operativnih ciljeva:

- **Povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja:** Postavljeni cilj podrazumijeva investicije u dodatne smještajne kapacitete viših kategorija te podizanje kvalitete postojeće ponude objekata u domaćinstvu i na OPG-ovima, a iskazuje se mjerljivim ciljevima:
  - Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta za 25 %;
  - Promjena strukture smještajnih kapaciteta na način da hoteli i slični objekti čine 35 %, objekti u domaćinstvu, kuće za odmor i OPG-ovi 45 % i ostali objekti 20 % ukupnog kapaciteta kreveta;
  - Uključivanje godišnje minimalno 5 do 10 objekata iz skupine objekti u domaćinstvu, kuće za odmor i objekti na OPG-ovima u županijsku/regionalnu/neku drugu marku kvalitete.
- **Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti:** Postavljeni cilj podrazumijeva unapređenje raznolikosti i kvalitete ponude ugostiteljstva, vinskog, *outdoor*, zdravstvenog i kulturnog turizma, a iskazuje se mjerljivim ciljevima:
  - Provođenje godišnje najmanje jednog ciklusa edukacijskih radionica za vlasnike i osoblje objekata posluživanja hrane i pića (uključujući vinare i OPG-ove), tematski usmjerenih

- na okolišno/'zelene' i tržišno relevantne standarde i inovacije, sa sudjelovanjem 50 % + ugostiteljskih objekata;
  - Realizacija najmanje četiri projekta u domeni vinskog turizma relevantna za tržišno pozicioniranje Županije, od čega najmanje tri na području Vinogorja Kutjevo, odnosno Kutjeva;
  - Realizacija najmanje dva projekta u domeni *outdoor* turizma relevantna za tržišno pozicioniranje Županije;
  - Realizacija najmanje dva projekta u domeni kulturnog turizma relevantna za tržišno pozicioniranje Županije;
  - Realizacija najmanje dva projekta iz domene zdravstvenog turizma i podizanje kvalitete zdravstveno-turističke ponude.
- **Unapređenje destinacijskog menadžmenta:** Postavljeni cilj podrazumijeva uspostavljanje sljedećih mehanizama upravljanja turističkom destinacijom:
    - Sustav praćenja održivosti turizma u Županiji u skladu s međunarodnim standardima;
    - Koordinacija za uređenje i ambijentalnost prostora.
  - **Podizanje tržišne prepoznatljivosti Županije kao turističke destinacije:** Postavljeni cilj podrazumijeva izradu marketing plana s razradom pozicioniranja, imidž koncepta i promotivnih aktivnosti.

6.2. Vizija razvoja turizma

Vizija razvoja turizma Požeško-slavonske županije opisuje željenu sliku budućnosti pri čemu akceptira strateške prednosti i nedostatke kao i prilike i prijetnje koje dolaze iz okruženja. Vizija je rezultat provedenih analiza stanja turizma u destinaciji, primjera iz okruženja te radionica koje su provedene s dionicima kako bi se dobio uvid u njihovo poimanje daljnjeg razvoja turizma destinacije u kojoj žive i rade.

Vizija također polazi od okvira koji je zadan u nacionalnoj strategiji turizma Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine koja glasi: „Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet regija, stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.“ Vizija je usuglašena s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine i podržava realizaciju nacionalnih klimatskih i energetskih ciljeva. Također je usklađena s temeljenim politikama Europske unije te trendovima i prognozama Svjetske turističke organizacije (UNWTO).¹⁵

Dodatno, važno je istaknuti nužnost uklapanja vizije u suvremena zbivanja na turističkom tržištu i poruke koje su proizašle iz recentne svjetske zdravstvene krize uzrokovane pandemijom COVID-19 koja je dodatno potaknula potrebu za turizmom uravnoteženog rasta, više dodane vrijednosti, čuvanja identiteta i u interesu svih dionika. Dodano, klimatske promjene kojima svjedočimo upućuju na odgovornost i potrebu zajedničkih aktivnosti jer turizam podrazumijeva povezivanje različitih sektora i ovisan je o njima.¹⁶ U tom smislu turizam treba promatrati kao širi sustav koji je uvelike ovisan o prirodnom i kulturnom naslijeđu i atrakcijama u svom prostoru, ali i o svim drugim područjima suvremenog ljudskog djelovanja i generalno razvoja.

¹⁵ Narodne novine 2/2023 (4. 1. 2023.). Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine.

¹⁶ Sektor poljoprivrede, zaštite okoliša, gospodarstva i dr.

Vizija razvoja turizma Požeško-slavonske županije uzima u obzir sljedeće:

- ∞ Daljnji rad na održivom razvoju turizma kao osnovnu odrednicu svjetskih politika
- ∞ Usmjerenost na kvalitetu ponude i povezivanje kao uvjet pozicioniranja i opstanka na turističkom tržištu
- ∞ Očuvanje prirodnih, kulturnih i antropogenih atrakcija zbog ostavštine budućim generacijama
- ∞ Njegovanje kulture života i rada i izvornosti s ciljem čuvanja jedinstvenih destinacijskih obilježja.

Nadalje, u viziji razvoja želi se posebno naglasiti važnost vinske tradicije i vinskog turizma, slikovitost krajolika i jedinstvenost kulturnih i povijesnih vrijednosti koji se prožimaju kroz različite opipljive i neopipljive komponente prostora.

Sljedeći glavni elementi vizije predstavljaju Požeško-slavonsku županiju kao turističku destinaciju:

OČUVANA PRIRODA	Nestalo Panonsko more ostavilo je tragove u prirodi koju gosti mogu istraživati kroz poučne staze, interpretacijske centre ili samo boravkom u zelenom šumovitom okruženju.
PITOM I UREĐEN BLAGO BRDOVIT KRAJLIK	Putovanje kroz Požeško-slavonsku županiju 'ugodno je oku' zbog pitomog i uređenog krajolika vinograda i polja, sela i gradića, puteva koji se isprepliću, dojam pitomosti ugodan oku i duši, koji poziva na istraživanje.
TRADICIJA ZDRAVOG ŽIVLJENJA I LIJEČENJA	Destinacija bogata geotermalnim izvorima i tradicija lječilišta s bogatom ponudom <i>outdoor</i> aktivnosti čine ovu županiju dugoročno zanimljivom za liječenje kao i očuvanje i njegovanje zdravlja.
PODRUČJE TRADICIJE VINARSTVA I KVALITETNIH VINA	Tradicija vinogradarstva na prostorima Požeško-slavonske županije, seže u daleku povijest dugu više stoljeća. Poznata vina visoke kvalitete dobila su brojne medalje i priznanja diljem svijeta. Imidž vinske regije stvaran je stoljećima od Kutjeva s podrumima starim gotovo 800 godina do današnjih suvremenih vinarija.
MALA MJESTA BOGATA DUHOM	Požega s lijepim i impozantnim trgovima crkvama koji nose duh prošlih vremena, lijepe vile i perivoj u Lipiku, ergela u Lipiku, uređen Pakrac, uređeno Kutjevo s dvorcem, podrumom i zelenim okruženjem, Pleternica s jedinstvenim 'novim' trgom, gostoljubivi domaćini – u svim tim mjestima se može osjetiti njihov 'duh'.
OČUVAN I NJEGOVAN LOKALNI KARAKTER ŽIVOTA I RADA KOJI POZIVA NA ISTRAŽIVANJE I DRUŽENJA	Lokalni karakter života i rada može se istraživati kroz posjet muzejima, sakralnim objektima ili interpretacijskim centrima koji na inovativan način pričaju priče o banovcu, bećarcu, Panonskom moru, dalekoj povijesti do bliže industrijske baštine novijeg doba ¹⁷ , kroz druženja u vinarijama i vinogradima ili oko stolova prepunim gastronomskim specijalitetima.

Požeško-slavonska županija može se opisati na sljedeći način:

Požeško-slavonska županija je prostor za trenutke druženja i istraživanja brojnih, dobro povezanih, sadržaja stoljećima stvaranih od prirode i ljudi. S jedne strane lijepe i pitome vizure brežuljaka i doline, s druge strane mala mjesta uređenih trgova, ulica i perivoja. Sve zajedno povezuje i spaja očuvani lokalni karakter življenja i rada - kroz gostoljubivost, tradiciju vinarstva, kulturnu baštinu, tragove plemstva do suvremene industrijske baštine. Kvaliteta doživljaja počiva na održivom turizmu koji se razvija u krajoliku blagih valova punih zelenila, šuma i livada začinjenom vinogradima i 'malim', 'pitomim' gradovima.

Sukladno tome, vizija Požeško-slavonske županije glasi:

Održivim upravljanjem prirodnim i kulturnim naslijeđem i razvojem vinske, gastro, *outdoor* i zdravstvene ponude, Požeško-slavonska županija biti će prepoznata kao cjelogodišnja destinacija tematskih druženja.

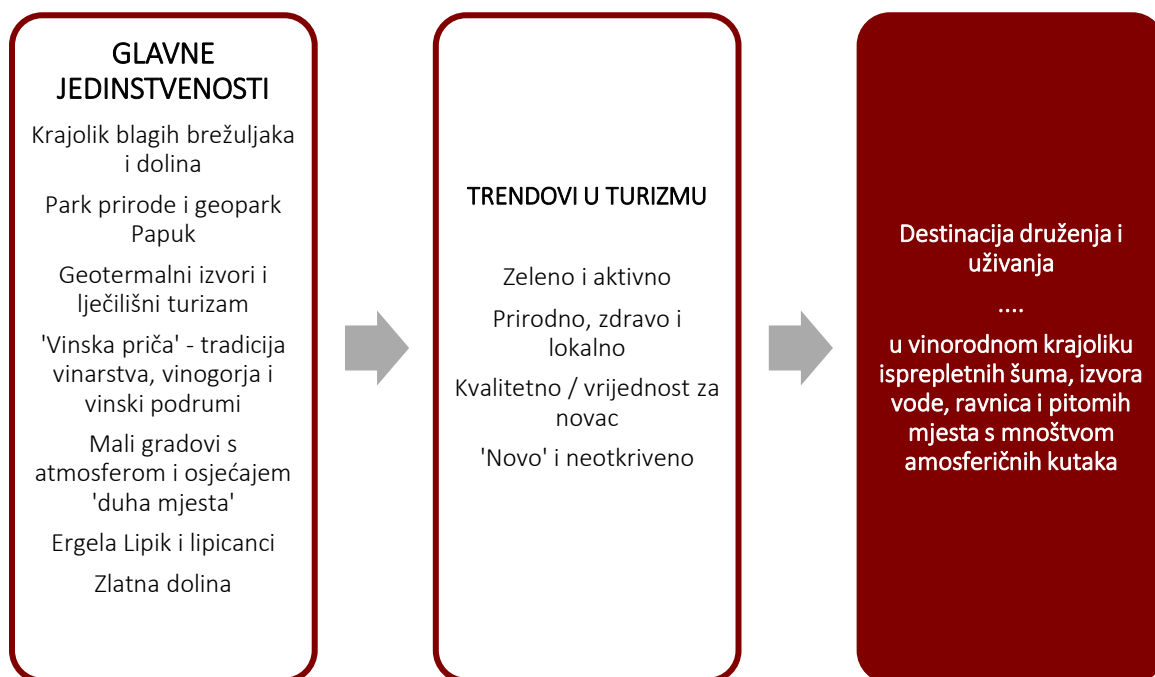

7. Konceptija turističkog razvoja

Temeljem načela i ciljeva razvoja turizma Požeško-slavonske županije koji su proizašli iz analize resursno-atraktivne osnove i trendova na strani turističke potražnje u nastavku se opisuje željeno pozicioniranje Požeško-slavonske županije u budućnosti, razrađuju se turistički proizvodi te prostorno-programska konceptija razvoja.

7.1. Pozicioniranje Požeško-slavonske županije

Pozicioniranje Požeško-slavonske županije rezultat je presjeka njenih glavnih atrakcija i onoga što danas tržište traži. Naime, s jedne strane pozicioniranje treba odgovoriti na suvremene trendove na strani turističke potražnje, a s druge strane ta željena pozicija treba isticati specifičnosti obilježja u odnosu na okruženje i destinacije koje nude slične turističke proizvode i usmjeravaju se prema istim tržištima.

Požeško-slavonska županija od sličnih destinacija razlikuje se po nekoliko ključnih atributa:

- ∞ **Krajolik blagih brežuljaka i dolina:** za razliku od drugih slavonskih županija i destinacija u okruženju, krajolik Požeško-slavonske županije je 'pitom'. Doline su okružene blagim, ne previsokim, 'okruglim' brežuljcima koje krasi šume i zelenilo i na čijim se padinama protežu vinogradi. Sve zajedno stvara lijepe vizure koje se neprekidno izmjenjuju kako se putuje kroz Županiju, ali zadržavaju osjećaj pitomog i uređenog krajolika.
- ∞ **Termalna voda i Lipik s tradicijom zdravstvenog turizma:** grad Lipik s Toplicama Lipik, perivojem, impozantnim zgradama te vilama u okruženju svjedoči o dugačkoj tradiciji zdravstvenog turizma, koji se ujedno uklapa u suvremene trendove potražnje i smjerove održivosti razvoja turizma.

- ∞ **Park prirode i geopark Papuk:** PP Pauk i geopark 'pečat' su zelenilu i ekološkoj očuvanosti Požeško-slavonske županije. Sadržaji koji se unutar njega nude gostima omogućuju im da upiju znanje o davnim vremenima, ali i da samo uživaju svježini ovog prostora.
- ∞ **Svijet graševine:** velika vinska priča koja se 'uvezuje' kroz projekt Svijet graševine jedna je od glavnih specifičnosti ovog prostora koja se stvarala stoljećima. Realizacija infrastrukture koja se ovim projektom planira (Kuće graševine, uređenje parka u Kutjevu, završetak obnove Spahijskog podruma) kao i svega onoga neopipljivog što gosti mogu doživjeti kroz priču o vinskom turizmu i, posebno, graševini i tradiciji, uvelike će pridonijeti imidžu Požeško-slavonske županije kao poželjne regije kvalitetnih turističkih doživljaja.
- ∞ **Mali 'pitomi' gradići:** 'mali' i 'pitomi' gradići imaju posebnu atmosferu jer se u njima može iskusiti sve ono što je lokalno – od povijesnog razvoja do ritma života lokalnog stanovništva. Očuvani 'duh' mjesta važan je turističkom tržištu, posebno kad, što je slučaj ove Županije, nije 'kulisa' za turiste. Dodano, ti su gradovi blizu i lijepo se mogu povezivati u zanimljive tematske ture sa svim drugim sadržajima u destinaciji.
- ∞ **Ergela Lipik i lipicanci:** Požeško-slavonski kraj poznat je po ergeli i lipicancima. Lipicanci i Lipik sa svojim zaštićenim objektima i perivojem čine jedinstvenu cjelinu koja govori o jednom razdoblju povijesti o kojem se mogu ispričati posebne priče.
- ∞ **Zlatna dolina:** naziv Vallis Aurea ili Zlatna dolina potiče još od Rimljana koji su plodnu ravnicu tako nazvali zbog plodova koje je davala i danas daje. Iako se cijela Slavonija veže uz ravnicu, upravo po ovoj dolini je poznata Požeško-slavonska županija, a zlatna boja govori o graševini i bogatstvu.

Ove izdvojene glavne jedinstvenosti Požeško-slavonske županije odgovaraju na sve ono što današnje suvremeno tržište želi, a to je sažeto:

- ∞ **'Zeleno i aktivno':** suvremeni gosti danas žele vratiti ravnotežu kroz boravak u zelenom i čistom prostoru sa širokom paletom mogućnosti za odmor i opuštanje. Cijeli prostor županije idealan je za boravak na otvorenom. Isprepleten je mrežom biciklističkih i pješačkih staza čija je posebitost u vizurama lijepog krajolika i nizu dodatnih sadržaja koji su jednostavno 'dohvatljivi' na tim aktivnostima jer su blizu i dostupni – od posjeta vinariji, nekog adrenalinskog iskustva, edukacije u interpretacijskim centrima ili samo uživanja u pijanju atmosfere malih gradova.
- ∞ **'Prirodno, zdravo i lokalno':** globalizacija i razvoj tržišta donijele su sa sobom unificiranost i standarde i sve se teže pronalaze prirodne, svježe i lokalno uzgojene namirnice. Destinacije zbog toga moraju pronalaziti načine da očuvaju lokalne proizvode, tradiciju njihove pripreme i na tome graditi svoju prepoznatljivost. Požeško-slavonska županija takve namirnice i proizvode ima i kroz turizam im može na održiv način sačuvati i prezentirati. Zdravom načinu života uvelike pridonosi i voda s ljekovitim svojstvima čiji se izvori nalaze u ovoj Županiji.
- ∞ **Geotermalni izvori:** prirodno ljekovito područje grada Lipika s geotermalnih izvorima tradiciju liječenja njegovalo je stoljećima. Potencijali geotermalnih izvora su veliki. Uz korištenje u svrhu liječenja mogu se koristiti i u svrhu izvora energije te u brojnim područjima gospodarskog razvoja.

- ∞ **Kvalitetno:** kvaliteta je ključna riječ uspjeha i zadržavanja na tržištu, ali istovremeno ta kvaliteta mora odgovarati 'vrijednosti za novac'. Suvremeni su gostiiskusni putnici koji dobro prepoznaju vrijednost onoga što mogu doživjeti i iskusiti i to staviti u odnos sa kvalitetom.
- ∞ **'Novo' i neotkriveno:** nepoznate destinacije koje mogu ponuditi neka nova iskustva traže se na tržištu i žele se otkrivati. Posebno je to važno s obzirom na nove trendove, a to je potreba da se ne bude u gužvama, da se posjećuju mirnija, manja mjesta ili mjesta s dovoljno prostora i zelenila za uživanje.

Vezano uz sve navedeno, Požeško-slavonska županija ima sve pretpostavke da se pozicionira kao destinacija za 'uživanje i druženje' jer ima cijeli niz onoga što za to može ponuditi - blage, pitome, zelene brežuljke na čijim se padinama prostiru vinogradi, mjesta prepuna 'atmosferičnih' kutaka za skrivanje od svakodnevnog stresa i užurbanosti života, bećarac za zabavu i prirodu za aktivno odmaranje. Vizure se izmjenjuju, ali u cijelom prostoru s 'lijepoga na lijepo' sve 'začinjeno' sadržajima za uživanje i druženje.

7.2. Turistički proizvodi Požeško-slavonske županije

Turistički proizvodi koji će se razvijati i nuditi na prostoru Požeško-slavonske županije proizlaze iz resursne i atrakcije osnove kao i trendova i kretanja potražnje na turističkim tržištima. Riječ je o široj paleti turističkih proizvoda namijenjeni različitim ciljnim skupinama turista i posjetitelja, a naglasak je na specifičnostima svakog proizvoda koji može ponuditi u odnosu na sličnu ponudu destinacija u okruženju.

Slika 7.2.1. Portfelj turističkih proizvoda Požeško-slavonske županije

PODRUČJE		MODALITETI TURISTIČKIH PROIZVODA		
KULTURA	Turizam baštine	Događanja i manifestacije	Vjerski turizam	
ENOLOGIJA I GASTRONOMIJA	Vinski turizam	Gastronomski turizam		
OUTDOOR	Cikloturizam	Planinarenje/pješačenje	Konjički turizam	Adrenalinski sportovi
ZDRAVLJE	Lječilišni	Wellness		
POSEBNI PROIZVODI	Ekoturizam	Memorijalni turizam	MICE*	

*(eng. meetings, incentive, convention, exhibition)

Skupina proizvoda u području kulture i enologije dobrim dijelom imaju razvijenu infrastrukturu, kako kroz muzeje i nove interpretacijske centre tako i kroz vinarije i njihovu ponudu. Dodatno je važno istaknuti kako se niz aktivnosti ulaže u vinski turizam kroz projekt „Svijet graševine“ čijom bi se realizacijom u velikoj mjeri podignula kvaliteta ponuda različitih sadržaja u ovom području te generalno imidž Požeško-slavonske županije kao vinske regije. Vinski turizam usko je povezan i s kulturnom baštinom koja se kvalitetno interpretira kroz muzeje i suvremene interpretacijske centre i povezuje s kulturnom života i rada. Dodatno, u Županiji se odvija cijeli niz manifestacija s dugom tradicijom.

Kad je riječ o *outdoor* aktivnostima, na cijelom prostoru Turističkog klastera Slavonije stavljen je naglasak na *outdoor* aktivnosti te je, posebno za svaku županiju, donesen plan za operativne aktivnosti do 2027. godine, čijom će se provedbom unaprijediti i ponuda za sve koji preferiraju i žele boraviti na otvorenom, za što tržište pokazuje pojačani interes.

Turistički proizvodi koji će privlačiti potražnju razlikuju se s obzirom na segmente i tržišta koji se mogu očekivati, što je opet povezano s unapređenjem kvalitete i brojnosti smještajnih kapaciteta. Dio potražnje svakako će generirati izletnička potražnja ili jednodnevni posjetitelji iz bližeg okruženja, a dio potražnje stacionirani gosti. Kulturni turizam i posebno vinski uz jačanje gastronomskog i gradnju imidža, imat će veliku snagu privlačiti izletničku potražnju. S druge strane, *outdoor* aktivnosti, lječilišni/zdravstveni i MICE, privlačit će stacionarne goste. Također, važno je istaknuti kako proizvodi Požeško-slavonske županije čine skup međusobno komplementarnih proizvoda koji predstavljaju cjelinu, međusobno se nadopunjuju i time otvaraju mogućnost za stvaranje sadržajima bogatog iskustva za sve goste, bez obzir na primarni motiv dolaska.

Turistički proizvodi danas su na različitoj razini razvijenosti, manje ili više tržišno spremni, iako njihov razvoj uvijek zahtjeva prilagođavanje novih tržišnim trendovima odnosno očekivanjima gostiju. Trendove je stalno potrebno pratiti i inovirati proizvode, dodavati im nove komponente, posebno doživljajne s naglaskom na jedinstvena obilježja tih proizvoda koja se mogu doživjeti samo u Požeško-slavonskoj županiji.

Pozicioniranje	Požeško-slavonska županija poznata je po kvalitetnoj i zabavnoj prezentaciji kulturne baštine – bečarca, grofova, lipicanaca, kulture života i rada.
Ciljni segmenti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Zrela dob (55-65) ∞ Treća dob (65+) ∞ Obitelji s djecom ∞ Đačke grupe
Glavne atrakcije i sadržaji	<p>Baština:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Muzeji, galerije, knjižnice, podrumi: Gradski muzej Požege, Muzej grada Pakraca, Muzej ratne i vojne povijesti, Spahijski podrum¹⁸, Dijecezanski muzej u Požegi, Kutjevački podrum ∞ Dvorci: Dvorac Kutjevo s parkom, Kompleks Janković u Pakracu, kurija baruna Trenka u Trenkovu ∞ Tvrđave: utvrda Stari grad Kaptol, utvrda Velika, utvrda Kamengrad kod Kamenskog Vučjaka, ∞ Povijesne jezgre/trgovi: povijesna jezgra Požege, povijesna jezgra Pakraca, povijesna jezgra Lipika s perivojem ∞ Sakralni objekti: katedrala sv. Terezije Avilske u Požegi, crkva sv. Katarine Mučenice i Djevice u Gaju kod Lipika, crkva sv. Franje Asiškog u Lipiku, kapela sv. Andrije u Brezinama, crkva Uznesenja bl. Djevice Marije u Pakracu, Saborna crkva sv. Trojice u Pakracu, crkva Sv. Pantelejmona u Tornju kod Pakraca, crkva Sv. Mihovila Arkandela u Stražemanu, crkva sv. Augustina Biskupa u Velikoj, crkva sv. Duha i franjevački samostan u Požegi, crkva sv. Lovre u Požegi (freske 14. st.), crkva Sv. Petra i Pavla apostola u Kaptolu, crkva Rođenja Blažene Djevice Marije u Kutjevu, crkva Sv. Nikole Biskupa u Pleternici, crkva Sv. Dimitrija u Brodskom Drenovcu i svi drugi sakralni objekti u Požeško-slavonskoj županiji ∞ Interpretacijski centri: Muzej bečarca u Pleternici, Požeška kuća, Vila dobre vode i Narodne kupke¹⁹ u Lipiku <p>Događanja i manifestacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Zlatne žice Slavonije u Požegi, Vincelovo u Kutjevu, Festival graševine Kutjevo, Grgurevo – Dan grada Požege, Slavonski banovac u Pakracu, Advent Ninina čarobna Shhhuma, Lidas u Pleternici, Lipanj u Lipiku <p>Vjerski turizam:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Svetište gospe od suza u Pleternici ∞ Dijecezanski muzej u Požegi ∞ Stari grad Kaptol (obnova)
Razvoj proizvoda	∞ Daljnja revitalizacija i obnova kulturne baštine

¹⁸ Projekt obnove u tijeku.

¹⁹ Interpretacijski centri Vila dobre vode i Narodne kupke biti će realizirani u okviru projekta Terme Lipik.

-
- ∞ Uređenje okoliša i prilaza
  - ∞ Kontinuirano unapređenje i održavanje turističke signalizacije i interpretacije
  - ∞ Prilagođavanje radnog vremena institucija u kulturi
  - ∞ Izgradnja infrastrukture kod Svetišta gospe u suza u Pleternici
  - ∞ Kontinuirano unapređenje promocijskih aktivnosti i korištenje suvremenih tehnologija
  - ∞ Osmišljavanje 'mini' kulturnih tura – povezivanje ključnih kulturnih atrakcija u gradovima županije (za različite ciljne grupe gostiju i sa zvučnim nazivima tura)
  - ∞ Osmišljavanje kulturnih tura i povezivanje s okolicom (Klaster Slavonija)
-

<p>VINSKI TURIZAM I GASTRONOMIJA</p>			
Pozicioniranje	Svijet graševine		
Ciljni segmenti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Zrela dob (55-65) ∞ Mladi parovi (26-35) ∞ Treća dob (65+) ∞ Obitelji s djecom ∞ Ljubitelji vina i <i>foodies</i> 		
Glavne atrakcije i sadržaji	<p>Vinski turizam:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Graševina kao sorta vina ∞ Županijski brend 'Svijet graševine' ∞ Kutjevački podrum ∞ Vinarije: Galić, Krauthaker, Sontacchi, Jakobović, Jogun, Časić i dr. ∞ <i>Winehouse</i> Velika ∞ Tri vinske ceste ∞ Prodavaonica vina Sveučilišta u Požegi ∞ Vinske manifestacije: Vincelovo u Kutjevu, Martinje, Festival graševine u Kutjevu, 'Ideš i piješ' ∞ Interpretacijski centri: IC Muzej bećarca, Spahijski podrum, Kuća graševine²⁰, Požeška kuća <p>Gastronomija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Tradicija i brend „Zvečevo“ ∞ Restorani 'Okusi Zlatne Slavonije' ∞ Med Zlatne Slavonije ∞ Trgovina „Zvečevo“ ∞ Pivovare: Pivovara Slavonica, Felix Machina Brewery, 7 Bridges Brewery ∞ Kušaonica lokalnih proizvoda (Luks Poklon Shop) ∞ Proizvodi lokalnih OPG-ova ∞ Manifestacije: Ajvar fest u Lipiku 		
Razvoj proizvoda	<p>Vinski turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Unapređenje vinskih cesta ∞ Daljnji razvoj <i>Winehouse</i> koncepta ∞ Usmjeravanje i poticanje razvoja Kutjeva kao 'destinacije vina' ∞ Daljnja provedba edukativnih programa namijenjenih lokalnim vinarima <p>Gastronomija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Nastavak projekta 'Restorani Okusa Zlatne Slavonije' (labelling) ∞ Daljnja provedba edukativnih programa 		

²⁰ Projekt u fazi pripreme.

Pozicioniranje	Destinacija za outdoor aktivnosti u pitomom, uređenom i slikovitom krajoliku isprepletenim mrežom bogate kulturne i enogastronomske ponude.
Ciljni segmenti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Mladi (18-25) ∞ Mladi parovi (26-35) ∞ Obitelji s djecom ∞ Zrela dob (55-65) ∞ Sportska društva
Glavne atrakcije i sadržaji	<p>Cikloturizam</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Ruta 'Slavonija' (130 km u Županiji) ∞ Državna ruta br. 8 (57 km u Županiji) ∞ Lokalne rute (32 rute- označene i neoznačene) ∞ Staza lipicanca i kune <p>Planinarenje/pješaćenje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Park prirode i UNESCO geopark Papuk (osobito Velika, Psunj) ∞ Slikovita vinogorja – Vinogorje Kutjevo, Vinogorje Pakrac, Vinogorje Požega-Pleternica ∞ Okolica Lipika s jezerima Raminac i Pjeskara ∞ Manifestacija 'Ideš i piješ' <p>Konjički turizam:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Lipicanci ∞ Ergela Lipik ∞ Ponuda u okviru PP Papuka i Ergele Lipik ∞ Kasački klub Diamant <p>Adrenalinski sportovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Adrenalinski park 'Duboka' (Javna ustanova PP Papuk) ∞ Aquapark 'Shhhuma' ∞ Paraglajding na Papuku ∞ Slobodno penjanje ∞ Paintball poligon (Eminovci i Prekopakra) ∞ Offroad Zlatni lug ∞ Motocross staza Villare ∞ Auto-motodrom Glavica ∞ Motocross staza Matkovac
Razvoj proizvoda	<p>Cikloturizam</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Izgradnja posebnih biciklističkih staza ili traka uz glavne ceste na dionicima preopterećenim automobilskim prometom (relacija Požega-Pleternica, gradovi Pakrac i Lipik) ∞ Uređenje i tematizacija lokalnih ruta

-
- ∞ Razvoj sadržaja – bike punioce, info table, servisi, specijalizirane prodavaonice, specijalizacija smještaja i ugostiteljskih objekata, atrakcija, TIC-eva (bike&bed)
  - ∞ Edukacija bike vodiča
  - ∞ Promocija proizvoda

Planinarenje/pješačenje:

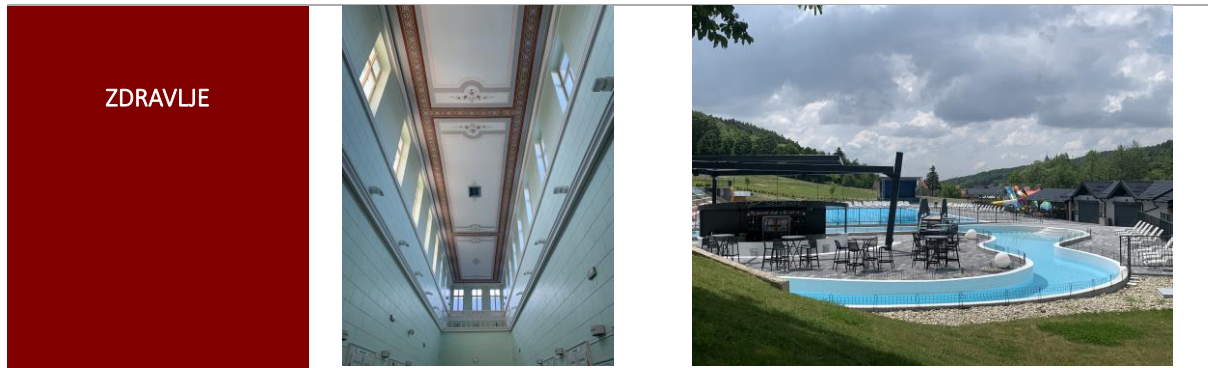
- ∞ Uređenje i atraktivno obilježavanje glavnih planinarskih i pješačkih putova
- ∞ Edukacija za poduzetnike i vodiče
- ∞ Izrada kvalitetnih informativnih/promocijskih materijala (GPS tehnologija)
- ∞ Uređenje planinarskih domova i skloništa

Konjički turizam:

- ∞ Realizacija projekta nove Ergele Lipik s dodatnim sadržajima
- ∞ Daljnje uređenje staza i tematizacija; povezivanje sa ostalim sadržajima i u destinaciji
- ∞ Unapređenje ciljane promocije
- ∞ Razvoj programa i unapređenje prodaje putem turističkih agencija

Adrenalinski sportovi:

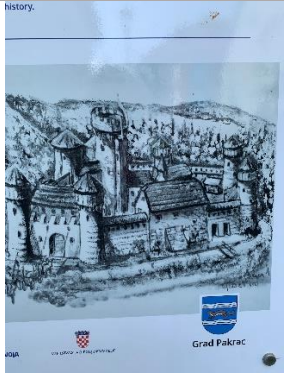
- ∞ Povezivanje adrenalinskih sadržaja
  - ∞ Intenziviranje promocije
-

Pozicioniranje	Zdravlje i wellness u destinaciji s bogatstvom sadržaja za boravak na otvorenom i u domaćem gostoljubivom okruženju.
Ciljni segmenti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Zrela dob (55-65) ∞ Mladi parovi (26-35) ∞ Srednja dob (35-45) ∞ Treća dob (65+) ∞ Sportska društva i klubovi
Glavne atrakcije i sadržaji	<p>Lječilišni:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Toplice Lipik – Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju ∞ Termalna voda – prirodni ljekoviti činitelj ∞ Grofovo vrelo ∞ Ergela Lipik ∞ Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu (trenutno u fazi planiranog projekta) <p>Wellness:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Wellness sadržaji u smještajnim objektima ∞ Bazeni u Lipiku i Požegi
Razvoj proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Kontinuirano inoviranje sadržaja i paketa ∞ Unapređenje wellness usluga kroz elemente lokalne kulture ∞ Unapređenje promocije i prodaje ∞ Povezivanje sadržaja između subjekta

POSEBNI PROIZVODI EKOTURIZAM	
	
Pozicioniranje	Destinacija pitome i lijepe prirode s mnoštvom sadržaja za istraživanje ekoturista.
Ciljni segmenti	∞ Individualci zainteresirani za boravak u prirodi integriran s eno i gastro ponudom područja
Glavne atrakcije i sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> ∞ PP i geopark Papuk ∞ Kuća panonskog mora u Velikoj ∞ Interpretacijski centar Terra Panonica u Pleternici ∞ Interpretacijski centar Vila dobre vode²¹ u Lipiku ∞ Izvori Lipika ∞ Kneippova staza ∞ Bio park Raminac ∞ Kuća Panonskog mora ∞ Geopoučna točka Zvečevo ∞ Kamp odmorište Duboka ∞ Psunj-Omanovac ∞ Krndija ∞ Požeška gora ∞ Dilj gora ∞ Rijeka Orjava ∞ Lječilišni perivoj u Lipiku ∞ Značajni krajobraz Sovsko Jezero ∞ Ergela i konjički turizam u Lipiku ∞ Staza sokola od Požege do Sokolovca
Razvoj proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Intenziviranje promocije ekoturizma ∞ Uređenje nekoliko vidikovaca i foto spotova s najljepšim pogledima i informacijama o krajobrazu ∞ Povezivanje ekoturizma sa ostalom komplementarnom ponudom destinacije (posebno konjički turizam)

²¹ Interpretacijski centar dio je projekta Terme Lipik.

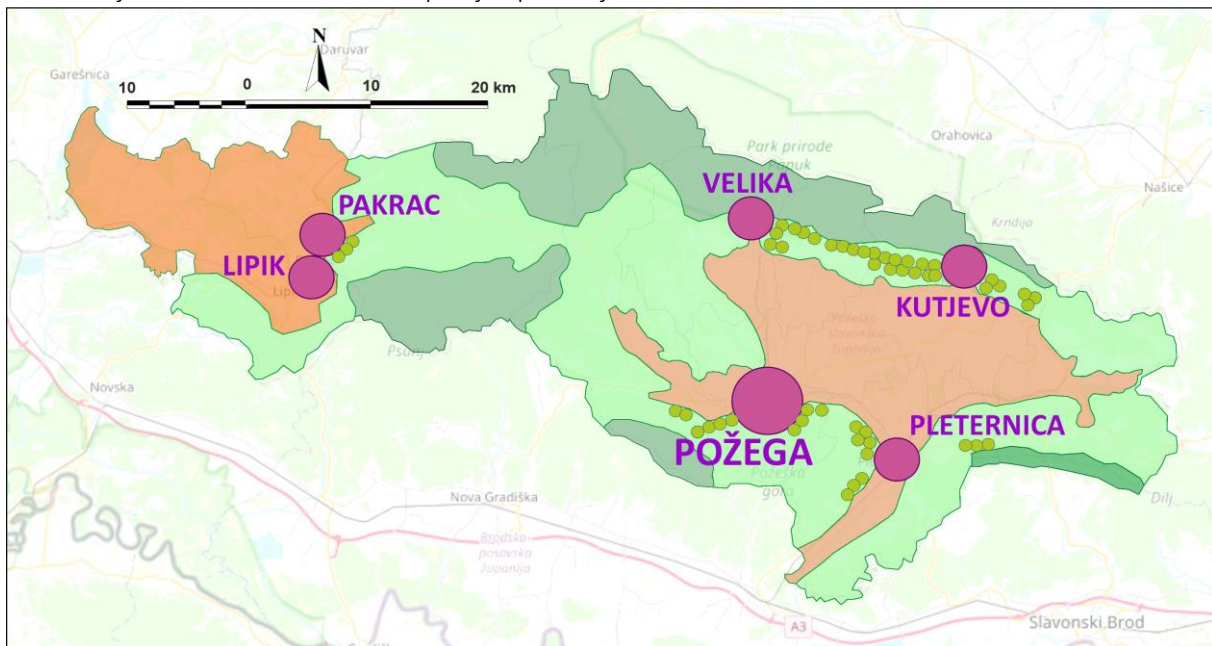
<p>POSEBNI PROIZVODI</p> <p>MEMORIJALNI TURIZAM</p>		
	<p>Izvor: https://www.tzzps.hr/</p>	
Ciljni segmenti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Svi potencijalno zainteresirani za ovu temu s motivima edukacije, empatije ili domoljublja ∞ Školska djeca koja dolaze u okviru obrazovnih programa 	
Glavne atrakcije i sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Muzej vojne i ratne povijesti u Pakracu ∞ Domovinski križ s vidikovcem na Sokolovcu iznad Požege ∞ Spomen park Domovinskog rata u Lipiku 	
Razvoj proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Povezivanje u ture memorijalnog turizma sa širim područjem ∞ Kontinuirano unapređenje interpretacije i prilagođavanje dobim skupinama ∞ Integriranje atrakcija memorijalnog turizma s atrakcijama u okruženju 	

<p>POSEBNI PROIZVODI</p> <p>MICE</p>		
	<p>Pozicioniranje</p> <p>Destinacija za MICE turizam s bogatom ponudom vinskih i gastronomskih sadržaja – za manja događanja i <i>teambuildinge</i>.</p>	
Ciljni segmenti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Manje organizacije i tvrtke 	
Glavne atrakcije i sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Kapaciteti gradske knjižnice u Požegi ∞ Centar umjetne inteligencije u Lipiku ∞ Kongresni sadržaji u objektu Zlatni Lug ∞ Dvorane u gradovima 	
Razvoj proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Povezivanje manjih kongresnih sadržaja s destinacijskom ponudom ∞ Izrada programa za team-buildinge i manje skupove s dodatnim sadržajima 	

7.3. Prostorna i programska koncepcija razvoja

Sagledavajući prostor, razmještaj resursa i atrakcija u njemu kao i planirane aktivnosti u Požeško-slavonskoj županiji može se izdvojiti nekoliko karakterističnih tematskih područja, međusobno različitih, ali kompatibilnih. Dodatno, važno je istaknuti da se radi o područjima koja se nadovezuju i koja nisu međusobno udaljena da bi to predstavljalo prepreku za istraživanje cijelog prostora Županije.

7.2.1. Krajolici Požeško-slavonske županije i područja turističkih aktivnosti

Izvor: Institut za turizam, autor: Zoran Klarić

Prostorno i tematski područja se mogu promatrati kroz sljedeće cjeline:

- **Nizinski prostor:** Zlatna dolina na istoku Županije i nizinski prostori na krajnjem zapadu. Zlatna dolina sa sjeverne je strane okružena slikovitim vizurama blagih padina Papuka i Krndije te Požeške gore i Dilja na Jugu. Visoke ambijentalne vrijednosti, cijeli prostor nudi uživanje kroz lagane rekreativne aktivnosti do zanimljivih kulturnih doživljaja.
- **Brežuljkasti i planinski prostor:** u prostoru planina, a posebno brežuljaka kojima obiluje cijeli prostor Požeško-slavonske županije, mreža je mogućnosti za boravak na otvorenom s bogatom ponudom enogastronomskih doživljaja, koji se mogu kombinirati na brojne načine za različite ciljne segmente gostiju. Prostor je zanimljiv i ekološki orijentiranim turistima jednako kao i avanturistima koji žele više adrenalina u doživljajima.
- **Gradovi i mjesta:** Požega, Pleternica, Kutjevo, Velika, Lipik i Pakrac – sva mjesta imaju svoja specifična središta i ulice s mnoštvom kutaka za uživanje. S jedne strane, Požega s glavnim gradskim trgom trokutastog oblika i zelenom kulisom iza njega, Kutjevo s dvorcem, perivojem i vinarijama, Velika s gotsko-baroknom crkvom i starim gradom, Pleternica s Muzejom bećarca i novim jedinstvenim modernim trgom za druženja i događanja. S druge strane, otvoreno središte Pakraca s kompleksom Janković i Spahijskim podrumom u zelenom okruženju i Lipik s atraktivnom arhitekturom povijesnog lječilišta, perivoja i vila.

8. Operativne razvojne strategije

Operativne razvojne strategije usmjerene su na ostvarenje glavnog ciljeva i operativnih ciljeva razvoja turizma u Požeško-slavonskoj županiji do 2030. godine. Aktivnosti koje se odnose na cilj podizanja tržišne prepoznatljivosti razradit će se kroz marketinški plan. U nastavku se opisuju operativne razvojne strategije i projekti/mjere koje je potrebno provesti u sljedećem sedmogodišnjem razdoblju. Većina projekata uključuje veći broj dionika što znači da je njihova realizacija uvjetovana dobrom suradnjom i koordinacijom više subjekata iz privatnog i javnog sektora. Predviđeni projekti rezultat su analize stanja, posebno obilazaka terena i razgovora s dionicima. Njihovom implementacijom Požeško-slavonska županija osigurala bi kvalitetne pretpostavke za snažniju poziciju na globalnom turističkom tržištu.

GLAVNI CILJ			
Jačanje tržišne pozicije Požeško-slavonske županije kao profilirane destinacije održivog turizma			
OPERATIVNE RAZVOJNE STRATEGIJE	Povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja i ugostiteljstva	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti	Unapređenje destinacijskog menadžmenta
		<p>Povećanje broja i kvalitete smještajnih jedinica</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Uvođenje marke/brenda za kuće za odmor i OPG ∞ Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta <p>Unapređenje enogastronomske ponude</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Provedba edukativnih programa za vinare ∞ Daljnji razvoj <i>Winehouse</i> koncepta ∞ Tematizacija i opremanje ugostiteljskih objekata ∞ Kontinuirana edukacija ugostitelja ∞ Nastavak provedbe projekta Svijet graševine 	<p>Unapređenje infrastrukture</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Uređenje izletišta na Sovskom jezeru* ∞ Pretvaranje Trga Svetog Trojstva u Požegi u pješačku zonu* ∞ Ambijentalno uređenje gradskih središta ∞ Izgradnja biciklističkih staza i pješačkih šetnica između Požege i Pleternice te između Pakraca i Lipika ∞ Uređenje informativnih sadržaja na odmorištima uz glavne državne ceste i na drugim prometno značajnim lokacijama ∞ Uređenje prioriternih cikloturističkih ruta u četverokutu Požega-Velika-Kutjevo-Pleternica ∞ Interpretacijsko opremanje turističkih atrakcija ∞ Projekt 'Memorijalni centar Andrije Štampar'* ∞ Infrastrukturno opremanje Svetišta Gospe od Suza* ∞ Projekt Terme Lipik* i obnova kulturne baštine Lipika ∞ Rekreativna zona Raminac s novom ergelom Lipik* ∞ Akumulacija Kamenska*

Razvoj proizvoda

- ∞ Usmjeravanje i poticanje razvoja Kutjeva kao 'destinacije vina'
- ∞ Daljnji razvoj *outdoor* aktivnosti
- ∞ Centar halštatske kulture*
- ∞ Stari grad Kaptol*
- ∞ Trenkova priča*
- ∞ Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu*
- ∞ Uspostava ruta za obilazak Županije

Napomena: projekti su planirani i u Planu razvoja Požeško-slavonske županije 2021.-2027.

8.1. Operativne strategije povećanja kapaciteta i unapređenja kvalitete ponude smještaja i ugostiteljstva

STRATEGIJE	PROJEKTI
Povećanje broja i kvalitete smještajnih jedinica	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uvođenje marke/brenda za kuće za odmor i objekte na OPG ∞ Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta
Unapređenje enogastronomske ponude	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Provedba edukativnih programa za vinare ∞ Daljnji razvoj <i>Winehouse</i> koncepta ∞ Tematizacija i opremanje ugostiteljskih objekata ∞ Kontinuirana edukacija ugostitelja ∞ Nastavak provedbe projekta 'Svijet graševine'

Projekt	Uvođenje marke kvalitete za smještajne objekte u domaćinstvu, kuće za odmor i objekte na OPG
Cilj	Povećanje kvalitete smještajnih kapaciteta
Opis	<p>Smještajni kapaciteti u objektima u domaćinstvu, u kućama za odmor i u objektima na OPG-ovima čine najveći udio smještajne ponude Požeško-slavonske županije. To je ujedno i skupina objekata gdje su poželjni značajni iskoraci u kvaliteti, ne samo kako bi se 'uhvatio korak' sa suvremenom praksom, već i kako bi se, valorizirajući domaću atmosferu, ulogu domaćina ili i prirodno ruralno okruženje, oni pretvorili u visoko poželjan oblik smještaja. Projektom se pokreće uvođenje marke sa standardima kvalitete, primjerice u domenama uređenja interijera i okućnice, 'zelene prakse', odnosa domaćina i gosta, koji bi povrh propisane kategorizacije osigurali kvalitativan iskorak. Uvođenje marke u pojedine objekte podrazumijeva stručne savjetodavne usluge. Marka kvalitete može biti novo-osmišljena na razini Županije, ali i regije (primjerice na razini Slavonije), kao i već postojeća, preuzeta od drugdje (npr. franšiza).</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava ekspertnog tima za realizaciju projekta; ∞ Istraživanje primjera 'dobre prakse', evaluacija pristupanja nekoj postojećoj marki kvalitete, a ukoliko to nije moguće, nastavak provođenja aktivnosti; ∞ Osmišljavanje naziva marke i vizualnog identiteta; ∞ Konceptualizacija sustava standarda, odvojeno za objekte u domaćinstvu, kuće za odmor, objekte na OPG-u; ∞ Konceptualizacija postupka certificiranja objekata (npr. proces uvođenja marke, savjetovanja, provjere i re-certificiranja, naknade); ∞ Konceptualizacija dodatnih usluga/koristi za nositelje marke (npr. zajednička promocija, edukacija, savjetodavna podrška); ∞ Formiranje upravljačkog tijela (npr. pri postojećem javnom subjektu, samostalan entitet); ∞ Upoznavanje smještajnih objekata s novom markom kvalitete i poziv na priključivanje
Nositelj	TZ Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Županijske turističke zajednice na području Slavonije ∞ HTZ

Izvori financiranja	∞ Sredstva TZ Požeško-slavonske županije, drugih županijskih turističkih zajednica ukoliko se uključe, proračun HTZ, MINTS
Vremenski horizont	∞ 2024. i nadalje

Projekt Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta	
Cilj	Obogaćivanje smještajne ponude.
Opis	<p>Manjak smještajnih kapaciteta prepoznat je kao jedna od slabosti trenutne ponude Požeško-slavonske županije, posebno u smislu očekivanja planiranog razvoja i željenih ciljnih tržišta.</p> <p>Cilj je ovog projekta potaknuti izgradnju većeg broja malih tematiziranih smještajnih kapaciteta u gradskim središtima, odnosno <i>bed & breakfast</i> pansiona, malih obiteljskih hotela i sličnih objekta u ruralnom okruženju. Svojim oblikom, izborom materijala, uređenjem interijera, temama i drugim elementima trebali bi se uklopiti u autohtoni ambijent.</p> <p>Obiteljski vođeni smještajni objekti sadržajno bi obogatili postojeću smještajnu ponudu i potaknuli interes različitih segmenata gostiju tijekom godine, posebno tržišta posebnih interesa kojima turistički proizvodi Županije mogu biti posebno privlačni gotovo tijekom cijele godine.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava grupe eksperata za realizaciju projekta i radionice s dionicima ∞ Uspostava sustava (nefinancijskih) poticanja izgradnje novih smještajnih kapaciteta: <ul style="list-style-type: none"> ○ Programi internog marketinga ○ Tehnička pomoć u razradi projektne ideje ○ Priprema projektne dokumentacije, posebno za apliciranja za sredstava EU fondova ∞ Uspostava sustava financijskih poticaja (npr. koncesijska politika, komunalne naknade) ∞ Institucionalne podrška investitorima u razvoju projekata; podrška u odnosima s različitim institucijama lokalne i regionalne samouprave
Nositelj	Požeško-slavonska županija
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Privatni poduzetnici ∞ Gradovi i općine na području obuhvata projekta
Izvori financiranja	∞ Županijski proračun, EU fondovi, državni proračun nadležnih ministarstava, HBOR
Vremenski horizont	∞ 2024. i nadalje

Projekt		Provedba edukativnih programa za vinare
Cilj		Povećanje znanja i kompetencija vinara u turizmu
Opis		Obilazak vinskih podruma i vinarija uz degustaciju vina, glavni je motiv putovanja turista zainteresiranih za vinski turizam, a i važan sadržaj boravka za većinu drugih skupina posjetitelja u Požeško-slavonskoj županiji. Ujedno, usluživanje turista i prodaja vina 'na kućnom pragu' važan je dodatni izvor prihoda za vinare te je, u tom smislu, njihovo poznavanje turističkog tržišta bitan preduvjet uspješnog poslovanja u turizmu. Nastavljajući praksu organiziranja povremenih edukacijskih radionica o turizmu, ovim se projektom planira provedba sljedećeg višegodišnjeg ciklusa edukativnih turističkih programa za vinare i djelatnike vinarija. Program se oblikuje vodeći računa o suvremenim kretanjima koja danas oblikuju turističko tržište i pružaju prilike za inovacije ponude. Moguće teme uključuju: profili i očekivanja različitih segmenata gostiju; dizajniranje iskustva boravka/degustacije u podrumu/vinariji/vinogradu; <i>storytelling</i> u komunikaciji s gostima; organizacija evenata; uređenje interijera; dizajn pakiranja; okolišno odgovorna praksa; korištenje digitalnih tehnologija; prilike inkluzivnog turizma. U sklopu programa valja predvidjeti i studijska putovanja u Hrvatskoj i zemljama u okruženju. U projekt je, kao korisnika, ali i izvođača potrebno uključiti Veleučilište Požega, odnosno Sveučilište Osijek koja izvode obrazovne programe u vinogradarstvu i turizmu.
Aktivnosti		<ul style="list-style-type: none"> ∞ Utvrđivanje potreba i interesa vinara te mogućih drugih korisnika edukacija (npr. obrazovne institucije, djelatnici turističkih zajednica, JLS i dr.); ∞ Definiranje tema i izrada programa edukacija na godišnjoj razini (program uključuje opis teme(a), predavače, financijsku konstrukciju); ∞ Promoviranje programa edukacija zainteresiranim publikama; ∞ Provođenje 1-2 edukacije godišnje.
Nositelj		TZ Požeško-slavonske županije
Ostali dionici		<ul style="list-style-type: none"> ∞ Udruge vinara ∞ Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi ∞ Sveučilište Osijek
Izvori financiranja		∞ Sredstva TZ Požeško-slavonske županije, Udruge vinara, proračun HTZ, MINTS
Vremenski horizont		∞ 2024. i nadalje

Projekt		Daljnji razvoj <i>Winehouse</i> koncepta
Cilj		Povećanje atraktivnosti i poticanje prodaje vina na području Vinogorja Pakrac i Vinogorja Požega-Pleternica
Opis		U Velikoj je otvoren <i>Winehouse</i> ili Kuća vina kao novi, namjenski objekt za degustaciju i prodaju vina sva tri vinogorja Požeško-slavonske županije čime je dodatno obogaćena ponuda vinskog turizma ovog kraja. U funkciji daljnje valorizacije vina kao vodećeg turističkog proizvoda Županije, projektom se evaluiraju mogućnosti rada prema istim principima za dvije nove <i>Winehouse</i> točke na području Lipika i Požege čime se također i prostorno 'zaokružuje' ovaj tip suvremene prezentacije i prodaje vina. Objekt je jedinstven u Republici Hrvatskoj i po svojim obilježjima i funkciji predstavlja javnu turističku infrastrukturu.
Aktivnosti		<ul style="list-style-type: none"> ∞ Provjera interesa za implementaciju <i>Winehouse</i> koncepta u Lipiku i Požegi, ∞ Provjera raspoloživosti lokacija za smještaj objekata;

	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Provjera tržišne izvodljivosti projekta (fizibilnost se sagledava za svaki objekt/lokaciju odvojeno); ∞ Operativno djelovanje (ukoliko prethodne točke rezultiraju pozitivnim ishodima): <ul style="list-style-type: none"> ○ Razrada projektne dokumentacije i ishođenje potrebnih dozvola; ○ Osiguranje financiranja; ○ Izvođenje građevinskih radova i opremanje; ○ Provođenje promotivnih aktivnosti prije otvaranja.
Nositelj	TZ Požeško-slavonske županije i lokalne turističke zajednice
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Jedinice lokalne samouprave ∞ Udruge vinara ∞ Panora – Regionalni koordinator razvoja Požeško-slavonske županije
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Predradnje provjere: Proračun JLS i sredstva TZ-a ∞ Operativno djelovanje: Proračun JLS i sredstva EU fondova
Vremenski horizont	∞ 2024.-2026.

Projekt	Tematizacija i opremanje ugostiteljskih objekata
Cilj	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti.
Opis	<p>Iako se posljednjih godina unapređivala, gastronomska ponuda, kvaliteta i raznovrsnost gastronomske ponude Požeško-slavonske županije još uvijek nije na dovoljno kvalitetnoj razini. To se odnosi i na tematizaciju i opremanje ugostiteljskih objekata, posebno ako se žele osigurati kvalitetna enogastronomska iskustva, u objekte koji će podržavati, već dobro etabliranu, vinsku priču i cjelokupni imidž vinske regije.</p> <p>Požeško-slavonska županija iznimno je bogata kulturnim i povijesnim naslijeđem i brojnim zanimljivostima koji mogu biti inspiracija za tematiziranje i opremanje ugostiteljskih objekata. Veliki naglasak treba biti na lokalnim specijalitetima i objektima koji će svojom ponudom, ali i uređenjem podržavati lokalno, autohtono naslijeđe. To se može postići kroz različite elemente: naziv objekata, uređenje interijera, opremanje interijera, nazive jela, dizajn jelovnika, korištenje materijala do prezentacije od strane ugostitelja.</p> <p>Posebno bi bilo zanimljivo, prilikom uređenja interijera i teme koristiti lokalne proizvođače namještaja, lokalne umjetnike i 'ispričati' lokalne priče koje mogu biti posebno zanimljive gostima.</p> <p>U tom smislu, potrebno je poticati ugostitelje na tematizaciju, uređenje i opremanje objekata kroz savjetovanje, edukaciju, koordinaciju i povezivanje s dionicima, posebno lokalnim proizvođačima, kako bi objekti i svojim uređenjem podržavali temu i posebitosti destinacije.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Istraživanje postojećeg stanja ∞ Istraživanje interesa od strane ugostitelja za pomoć u tematizaciji i uređenju ∞ Pružanje pomoći kroz savjetovanje i edukacije ∞ Pomoć u koordinaciji i povezivanju s lokalnih proizvođača i stručnjacima
Nositelj	Požeško-slavonska županija Sustav turističkih zajednica na području Županije

Ostali dionici	∞ Tvrtnke i proizvođači na području Županije i Slavonije ²² ∞ Dizajneri
Izvori financiranja	∞ Privatni investitori
Vremenski horizont	∞ 2024. – 2027.

Projekt	Kontinuirana edukacija ugostitelja
Cilj	Podizanje kvalitete gastronomske ponude.
Opis	Riječ je o nastavku edukacije koja se provodi s vlasnicima ugostiteljskih objekata i <i>chefovima</i> na području Požeško-slavonske županije, a s ciljem ponude i prezentacije lokalne gastronomije (namirnica, jela, izrade jelovnika). Projektom se stvaraju sve pretpostavke da se odgovori na suvremene potrebe gostiju, i to u tri pravca: <ul style="list-style-type: none"> ∞ Odgovoriti na potrebe suvremenih gostiju koji traže lokalno, svježe i drugačije i time podignuti razinu zadovoljstva boravkom u Županiji ∞ Privlačiti enogastronomске turiste koji su sve brojniji, a riječ je o segmentu koji primarno za posjet nekoj destinaciji motiviraju doživljaji vezani uz hranu i vino ∞ Komplimentirati vinski turizam po kojem je Požeško-slavonska županija prepoznata i čini važan dio njenog ukupnog imidža
Aktivnosti	∞ Istražiti potrebe ugostitelja za temama za edukaciju ∞ Planirati edukacije u vidu radionica, studijskih putovanja i sl. ∞ Provoditi kontinuirano edukaciju
Nositelj	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije, proračun HTZ-a, MINTS
Ostali dionici	∞ Svi ugostitelji s područja Županije
Izvori financiranja	∞ Budžet TZ Požeško-slavonske županije,
Vremenski horizont	∞ 2024. – 2027.

Projekt	Nastavak provedbe projekta Svijet graševine
Cilj	Podizanje kvalitete vinskog turizma i jačanje imidža Županije kao vinske regije
Opis	Svijet graševine projekt je vrijedan oko 8,7 milijuna eura, koji se velikim dijelom financira iz Europske unije kroz Europski fond za regionalni razvoj (Operativni program Konkurentnosti i kohezija 2014.-2020.). U okviru projekta, planirane su brojne aktivnosti, a među ostalim, i izgradnja brenda Svijet graševine koji objedinjuje tri vinogorja Županije - Vinogorje Kutjevo, Vinogorje Požega-Pleternica i Vinogorje Pakrac. Jezgru infrastrukture činili bi „Mala kuća graševine“ u realiziranom Interpretacijskom centru Muzej bećarca u Pleternici, „Svijet graševine“ u Spahijskom podrumu u Pakracu koji je

∞ ²² Uz brojne lokalne poduzetnike i proizvođače posebno je zanimljivo istaknuti nekoliko tvrtki: tvrtku Spin Valis i brend Metoda koji okuplja vodeće hrvatske produkt dizajnere i ostvaruje velike iskorake u području dizajna namještaja, stolariju Windor d.o.o., Lingor d.o.o., kao i brojne obrte u području obrade tekstila i drugih proizvoda koji se proizvode u Požeško-slavonskoj županiji.

	<p>trenutno u realizaciji te planirana Kuća graševine u Kutjevu, zajedno s dječjim tematskim igralištem „Bobice, grašice“ i uređenjem Gretinog parka (izrada projektne dokumentacije) te brojnim dodatnim sadržajima posvećenim vinima i gastronomiji u Požegi.</p> <p>Po završetku ovog projekta stvorila bi se etablirana vinska destinacija s cjelovitom, sadržajnom, kvalitetnom i dobro povezanom ponudom. Također, dugoročno bi se potaknulo poduzetništvo i podigla kvaliteta života lokanog stanovništva.</p>
Aktivnosti	<p>Infrastruktura:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Završetak obnove i realizacija sadržaja u Spahijskom podrumu ∞ Realizacija projekta Kuća graševine u Kutjevu ∞ Uređenje parka i igrališta u Kutjevu ∞ Obnova kulturnog dobra Županijske palače i vinskog podruma <p>Razvoj proizvoda i promocija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Kontinuirano unapređenje turističke signalizacije i interpretacije ∞ Unapređenje i razvoj manifestacija vezanih uz vinski turizam ∞ Kontinuirana promocija Svijeta graševine ∞ Podizanje kvalitete informiranja gostiju u destinaciji
Nositelj	<p>Aktivnosti vezane uz infrastrukturu: Požeško-slavonska županija, Grad Požega, Grad Pleternica, Grad Pakrac, Grad Kutjevo</p> <p>Promotivne aktivnosti: TZ Požeško-slavonske županije i sustav TZ</p>
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Panora – Regionalni koordinator razvoja Požeško-slavonske županije ∞ Nadležna ministarstva – Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo kulture i medija i dr. ∞ Specijalizirane agencije i konzultanti
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Sredstva fondova EU
Vremenski horizont	<ul style="list-style-type: none"> ∞ 2024. – 2028.

8.2. Operativne strategije obogaćivanja destinacijskog lanca vrijednosti

STRATEGIJE	PROJEKTI
Unapređenje infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uređenje izletišta na Sovskom jezeru ∞ Pretvaranje Trga Svetog Trojstva u Požegi u pješačku zonu ∞ Ambijentalno uređenje gradskih središta ∞ Izgradnja biciklističkih staza i pješačkih šetnica između Požege i Pleternice te između Pakraca i Lipika ∞ Uređenje informativnih sadržaja na odmorištima uz glavne državne ceste i na drugim prometno značajnim lokacijama ∞ Uređenje prioritetnih cikloturističkih ruta u četverokutu Požega-Velika-Kutjevo-Pleternica ∞ Interpretacijsko opremanje turističkih atrakcija ∞ Projekt 'Memorijalni centar Andrije Štampar' ∞ Infrastrukturno opremanje Svetišta Gospe od Suza ∞ Projekt Terme Lipik i obnova kulturne baštine

	∞ Rekreativna zona Raminac s novom ergelom Lipik
	∞ Akumulacija Kamenska
Razvoj proizvoda	∞ Usmjeravanje i poticanje razvoja Kutjeva kao 'destinacije vina'
	∞ Daljnji razvoj <i>outdoor</i> aktivnosti
	∞ Centar halštatske kulture
	∞ Stari grad Kaptol
	∞ Trenkova priča
	∞ Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu
	∞ Uspostava ruta za obilazak Županije

Projekt Uređenje izletišta na Sovskom jezeru	
Cilj	∞ Stvaranje jedinstvene nove atrakcije i poticanje turističkog razvoja u izoliranom jugoistočnom dijelu Županije
Opis	Sovsko jezero jedno je od rijetkih prirodnih jezera u cijeloj kontinentalnoj Hrvatskoj, zbog čega je zaštićeno kao značajni krajobraz. Uslijed udaljenosti od glavnih prometnih pravaca i rijetke naseljenosti okolnog prostora ističe se mističnom ljepotom i velikim bogatstvom biljnog i životinjskog svijeta, ali je prostor oko jezera skoro posve neuređen. Stoga se ovim projektom predviđa izgradnja turističke infrastrukture na području naselja Sovski dol i Sovskog jezera (Centar za posjetitelje, kamp-odmorište, difuzni hotel, promatračnica, edukativno-tematska staza, informativno-edukativni punkt te potencijalno drugi sadržaji). Uz to, svakako treba predvidjeti uređeno parkiralište, uz koje treba postaviti i kartu sa osnovnim informacijsko-interpretativnim sadržajima i sanitarni čvor. Po mogućnosti, trebalo bi urediti i ugostiteljski objekt privremenog karaktera, koji bi s eventualnom realizacijom dodatnih sadržaja i s time povezanom većom potražnjom s vremenom mogao prerasti i u stalni.
Aktivnosti	∞ Izrada koncepta najbolje uporabe ∞ Izrada i realizacija izvedbenog projekta uređenja Izletišta Sovsko jezero ∞ Osiguranje financijskih sredstava za održavanje izletišta
Nositelj	∞ Općina Čaglin i Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem
Ostali dionici	∞ Požeško-slavonska županija ∞ Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
Izvori financiranja	∞ Proračun Požeško-slavonske županije i Općine Čaglin, sredstva iz EU fondova
Vremenski horizont	∞ Okvirno do 2025. godine, ali se ne može precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima

Projekt Pretvaranje Trga Svetog Trojstva u Požegu u pješačku zonu	
Cilj	∞ Pozicionirati Požegu kao jedno od najatraktivnijih urbanih središta kontinentalne Hrvatske i podići kvalitetu života lokalnog stanovništva

Opis	Trg Svetog Trojstva jedan je od najatraktivnijih baroknih trgova u Hrvatskoj, čija ljepota ne dolazi do izražaja zbog njegove osnovne funkcije kao parkirališta i tranzitnog prometa koji prolazi preko njega. U planu je cjelovita rekonstrukcija prostora trga i okolnog prostora, usklađenje današnje potrebe građana s povijesnom urbanističko arhitektonskom strukturom trga i krajolikom te omogućavanje funkcionalnog, kvalitetnog i sadržajno kreativnog boravka građana i gostiju u javnom gradskom prostoru. Projekt uređenja trga zasniva se na konceptu revitalizacije tog prostora kao trajnog gradskog središta te transmisije elemenata povijesnog urbanog identiteta, duge i slojevite povijesti trga, u oblikovanju budućnosti grada za 21. stoljeće. Sama ploha omeđena je povijesnim prometnim pravcima (sjeverni i zapadni) dok se južno-istočno položena cesta u drugoj fazi ukida i pretvara u interventni put. ²³
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Izrada i realizacija izvedbenog prometnog projekta pretvaranja Trga u pješačku zonu sa izgradnjom parkirališta na temelju već postojećih planova ∞ Izrada i realizacija projekta uređenja površine Trga Svetog Trojstva
Nositelj	Grad Požega i Požeško-slavonska županija
Ostali dionici	∞ Turistička zajednica Grada Požege
Izvori financiranja	∞ Proračun Grada Požege i Požeško-slavonske županije, sredstva iz EU fondova
Vremenski horizont	∞ Okvirno do 2025. godine, ali se ne može precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima

Projekt	Ambijentalno uređenje gradskih središta
Cilj	Podizanje atraktivnosti i sadržajnosti turističkog doživljaja.
Opis	<p>Uređenost, opremljenost, trgovine, sadržaji, urbana galanterija, oglašavanje u prostoru, rasvjeta – sve to čini identitet i imidž nekog mjesta koji se projicira prema potencijalnim turistima i/ili posjetiteljima. Osim toga, riječ je o važnim činiteljima koji pridonose kvaliteti života lokalnog stanovništva. Zbog toga je važno da ti elementi budu usklađeni, osmišljeni i da se planski osmišljavaju i održavaju.</p> <p>Vezano uz to, projekt ima za cilj razraditi i predložiti strukturu javnih i/privatnih sadržaja koji će omogućiti tržišno pozicioniranje gradova i općina Županije kao ugodnih mjesta za boravak, šetnju, provođenje slobodnog vremena.</p> <p>Projekt predstavlja trajni proces te uključuje provođenje aktivnosti kojima bi cilj bio definirati i sadržajno opremiti glavne točke zadržavanja potencijalnih korisnika (ugostiteljski objekti, suvenirnice, trgovački sadržaji, novi javni sadržaji, parkovi, uređenje zapuštenih građevina i dr.).</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava ekspertne grupe za realizaciju programa i organizacija radionica s dionicima ∞ Inventarizacija raspoloživih javnih i neiskorištenih privatnih prostora pogodnih za sadržaje uslužne prirode i/ili objekte kojima se podiže društveni standard ∞ Definiranje prikladnih sadržaja prema lokacijama/objektima ∞ Procjena troškova uređenja lokacija/prostora i definiranje prioriteta ∞ Pronalazak izvora financiranja za projekte javnog karaktera ∞ Definiranje politike koncesija za projekte u domeni privatnog sektora

²³ Izvor: Turistička zajednica grada Požege

	∞ Uspostava sustava poticaja privatnim poduzetnicima koji se žele uključiti u revitalizaciju pojedinih objekata ili lokaliteta (npr. oslobađanje dijela komunalne naknade, pokriće dijela troškova kamata, tehnička pomoć u izradu projektne dokumentacije, savjetovanje i sl.)
Nositelj	Nositelji izvršne vlasti u gradovima i općinama Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	∞ Požeško-slavonska županija ∞ TZ Požeško-slavonske županije ∞ TZ gradova i općina na području Požeško-slavonske županije
Izvori financiranja	∞ Proračuni gradova, općina i Županije, privatni kapital, EU fondovi
Vremenski horizont	∞ 2024. i nadalje

Projekt Izgradnja biciklističkih staza između Požege i Pleternice te između Pakraca i Lipika	
Cilj	Potaknuti razvoj biciklističkog prometa u Županiji i stvoriti osnovu za razvoj atraktivnih biciklističkih ruta
Opis	Usprkos privlačnom krajoliku i za cikloturizam pogodnom, blago valovitom, terenu, razvoj cikloturizma u Županiji ograničava nepostojanje biciklističkih staza i traka na javnim prometnicama, posebice na dionicama s intenzivnim motornim prometom, na koje se odnosi i najveća biciklistička potražnja. Budući da temelj za razvoj biciklističke infrastrukture i promociju biciklizma kao aktivnosti čini domaća potražnja, prioritet predstavljaju biciklističke staze između Požege i Pleternice te Pakraca i Lipika kao svojevrsne kičme biciklističke mreže Županije na kojoj nema povoljnih alternativnih mogućnosti za biciklističku komunikaciju. Stoga se preporučuje izgradnja posebnih biciklističkih staza odnosno 'Greenwaya' na ovim potezima podalje od glavnih prometnica uz obalu Orljave odnosno Pakre gdje za to postoje najbolje mogućnosti s motrišta imovinsko-pravnih odnosa.
Aktivnosti	∞ Izrada izvedbenih projekata biciklističkih staza Požega- Pleternica i Pakrac- Lipik ∞ Osiguranje financijskih sredstava za izgradnju staza i njihovo održavanje u budućnosti
Nositelj	Županija Požeško-slavonska i gradovi Požega, Pleternica, Pakrac i Lipik
Ostali dionici	∞ Županijska uprava za ceste Požeško-slavonske županije, Hrvatske ceste
Izvori financiranja	∞ Proračun Požeško-slavonske županije, proračuni gradova Požege, Pleternice, Pakraca i Lipika, Hrvatske ceste, sredstva iz EU fondova
Vremenski horizont	∞ Okvirno do 2030. godine, ali se ne može precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima

Projekt Uređenje informativnih sadržaja na odmorištima uz glavne državne ceste i na drugim prometno značajnim lokacijama	
Cilj	Potaknuti turiste, putnike u tranzitu i domicilno stanovništvo Županije na posjećivanje glavnih atraktivnih lokaliteta u Županiji

Opis	Urediti nekoliko odmorišta na ključnim točkama uz glavne tranzitne prometnice s parkiralištem, klupama, a po mogućnosti i nadstrešnicom. Na odmorištima postaviti velike karte Županije kao i na postojećim lokacijama u Požegi, Pleternici, Kutjevu, Pakracu, Lipiku, Velikoj, Kaptolu i Vetovu, uz eventualno dodavanje informacija o otvorenim smještajnim i ugostiteljskim objektima. U dogovoru s Hrvatskim cestama jedno odmorište trebalo bi urediti na nekoj pogodnoj lokaciji na cesti D-51 Nova Gradiška - Požega- Gradište, a drugo na cesti D-5 Virovitica- Pakrac- Okučani, po mogućnosti bliže autocesti A-3 Zagreb- Slavonski Brod s koje dolazi većina putnika. S vremenom bi se slična odmorišta mogla urediti i na prilazima Županiji iz smjera Daruvara, Nove Kapele, Slavenskog Broda, Orahovice i Voćina, a samo panoi s kartama i u središtima Jakšića, Kaptola, Brestovca i Čaglina, na autobusnim kolodvorima u Požegi, Pakracu i Lipiku, a po mogućnosti i na nekim drugim lokacijama u Županiji.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Izrada projektnog zadatka koji bi se odnosio na koncept uređenja svih odmorišta, te posebnih projekata koji bi se odnosili na pojedine lokacije odmorišta i prateće informativno-interpretacijske sadržaje ∞ Osiguranje financijskih sredstava za održavanje odmorišta u cilju njihovog stalnog unapređenja
Nositelj	Hrvatske ceste
Ostali dionici	∞ Gradovi i općine u Županiji, Turistička zajednica Požeško-slavonske županije i turističke zajednice gradova i područja u Županiji
Izvori financiranja	∞ Proračun Požeško-slavonske županije, Hrvatske ceste, EU fondovi
Vremenski horizont	∞ Za prioritetne atrakcije do 2025. godine, za ostale do 2026. godine

Projekt	Uređenje prioritetnih cikloturističkih ruta u četverokutu Požega- Velika- Kutjevo- Pleternica
----------------	--

Cilj	Razvoj cikloturizma kao jednog od osnovnih turističkih proizvoda i poticanje korištenja bicikala od strane stanovništva Županije
Opis	Među brojnim atraktivnim biciklističkim rutama koje se nude u cikloturističkim brošurama ključnu ulogu ima Kružna biciklistička ruta oko Požeške kotline, odnosno Zlatne doline, jer povezuje sedam od deset jedinica lokalne samouprave u Županiji i prolazi kroz pejzažno atraktivne prostore, uključujući i Vinogorje Kutjevo. Stoga se preporučuje označavanje Rute u skladu s vizualnim identitetom Zlatne Slavonije, odnosno ostalih informativnih i interpretacijskih sadržaja u Županiji. Uređenje se, osim na kružnu rutu, odnosi i na izravne veze od Požege prema Velikoj, Kaptolu i Kutjevu važne za lokalnu biciklističku potražnju, čime bi se dalo na važnosti razvoju biciklizma kao poželjnog oblika prometovanja za zaštitu okoliša i zdravlje ljudi. Za izgradnju biciklističke staze u duljini od 7 kilometara na dijelu kružne rute između Vetova i Kutjeva, te 5 kilometara između Jakšića i Vetova i 3,5 kilometara između Trenkova i Velike već je izrađena projektna dokumentacija u sklopu projekta Razvoj cikloturizma u Požeško-slavonskoj županiji iz 2021. godine. Stoga bi, nakon realizacije ovih dionica, trebalo poraditi na dovršenju biciklističkih staza od Požege do Trenkova i Jakšića na vezama prema Velikoj i Kutjevu u duljini od cca 10 kilometara, čime bi se omogućilo stvaranje atraktivnih alternativnih kružnih cikloturističkih ruta. Za to se pružaju dobre mogućnosti na prostoru uz željezničke pruge Požega – Velika i Požega – Našice te uz lijevu obalu rijeke

	Orljave od središta Požege prema istoku, gdje već postoji pješački put. Sukladno dosadašnjem razvoju staza i svaki daljnji razvoj staza treba pratiti princip kružnih staza.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Obilježavanje Kružne biciklističke rute Požega - Brestovac - Pasikovci - Toranj - Velika - Kaptol - Vetovo - Kutjevo - Čaglin - Djedina Rijeka - Pleternica - Požega i izravnih ruta Požega - Velika, Požega - Kaptol i Požega - Vetovo ∞ Rute uskladiti s vizualnim identitetom Zlatne Slavonije i turističkim proizvodima ovisno o relacijama pojedine rute ∞ Izrada izvedbenih projekata uređenja biciklističkih staza Požega – Trenkovo i Požega – Jakšić na vezama od Požege prema Velikoj i Kutjevu ∞ Osiguranje financijskih sredstava za uređenje ruta i njihovo održavanje u budućnosti
Nositelj	Gradovi Požega, Pleternica i Kutjevo, općine Brestovac, Jakšić, Kaptol i Čaglin, Hrvatske ceste, Županijska uprava za ceste Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	∞ Turistička zajednica Požeško-slavonske županije i turističke zajednice gradova i područja u Županiji
Izvori financiranja	∞ Hrvatske ceste, Proračun Požeško-slavonske županije, proračuni pojedinih gradova i općina, sredstva iz EU fondova
Vremenski horizont	∞ Samo za obilježavanje do 2025. godine, a za aktivnosti oko uređenja ne može se precizno odrediti zbog ovisnosti o vanjskim subjektima

Projekt Interpretacijsko opremanje turističkih atrakcija	
Cilj	Upoznati turiste o vrijednostima glavnih atrakcija u Županiji i tako ih navesti na njihovo posjećivanje
Opis	Izraditi jednoobrazne vizualno atraktivne interpretacijske ploče dizajnerski usklađene s vizualnim identitetom Zlatne, koje sadrže kratke opise i informacije o pojedinim atrakcijama i QR kodove mrežnih stranica s detaljnijim podacima. Ploče treba opremiti slikovnim prikazima s kratkim informacijama na hrvatskom i engleskom jeziku i manjim kartama na kojima se vidi lokacija i drugih važnijih atrakcija u Županiji. Kao prioritete lokacije nameću se prostori uz Katedralu Sv. Terezije Avilske, Crkvu Sv. Lovre, Biskupski dom i Kužni pil u Požegi, dvorce u Kutjevu i Trenkovu, utvrde u Velikoj i Kaptolu, Kursalon i Wandelbahn, Vilu dobre vode i Ergelu u Lipiku, Spahijski podrum u Pakracu, arheološke lokalitete Kaptol i Rudina te Sovsko jezero. Manje table samo sa osnovnim informacijama trebalo bi postaviti i ispred svih muzejskih objekata i interpretacijskih centara, a s vremenom bi interpretacijsko opremanje trebalo uključiti i ostale važnije atrakcije, osobito sakralne objekte. Sve interpretacijski opremljene atrakcije trebaju biti označene i na kartama Županije i njenih užih cjelina
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Stvaranje tima stručnjaka za izradu koncepta interpretacijskih ploča i karata, u kojoj bi, uz osobe zadužene za zaštitu baštine i dizajnere, trebali biti i turistički stručnjaci ∞ Izrada projektnog zadatka koji bi se odnosio na koncept sadržaja i dizajn svih interpretacijskih ploča u Županiji, te posebnih projektnih zadataka koji bi se odnosili na pojedine lokacije ∞ Osiguranje financijskih sredstava za monitoring i održavanje interpretacijskih sadržaja u cilju njihovog stalnog unapređenja

Nositelj	Turističke zajednice gradova Požege, Pakraca, Lipika, Pleternice i Kutjeva i područja Zlatni Papuk
Ostali dionici	∞ Gradovi i općine u Županiji, Park prirode Papuk, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem Požeško-slavonske županije, tijela zadužena za zaštitu kulturne baštine
Izvori financiranja	∞ Proračun Požeško-slavonske županije, proračuni pojedinih gradova i općina, Park prirode Papuk, sredstva iz EU fondova
Vremenski horizont	∞ Za prioritetne atrakcije do 2024. godine, za ostale do 2025. godine

Projekt **Projekt 'Memorijalni centar Andrije Štampar'**

Cilj Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti

Opis Liječnik Andrija Štampar, rođen u Brodskim Drenovcima, bio je jedan od osnivača Svjetske zdravstvene organizacije i dao veliki doprinos svjetskoj medicini. Bavio se socijalnom medicinom i bio je posvećen medicinskim potrebama 'malih ljudi'. Tijekom života zalagao se za zdravstveno prosvjećivanje i prevenciju bolesti. Napisao je brojna dijela, djelovao diljem svijeta, a niz godina bio je i predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Ostavština Andrije Štampara je velika, u svjetskih i u hrvatskih razmjerima te se stoga planira realizacija/završavanje projekta 'Memorijalnog centra Andrije Štampara', koji je započet obnovom njegove rodne kuće u Brodskom Drenovcu.

Dodatno, važno je istaknuti kako je ovaj projekt zanimljiv i zbog recentne zdravstvene krize uzrokovane pandemijom COVID-19, koja je dodatno ukazala na potrebu prevencije i čuvanja zdravlja. Memorijalni centar bio bi i kao turistička atrakcija posebno zanimljiv učenicima i studentima koji se bave medicinom, ali i generalnoj javnosti i turistima kojima bi ova tema, u kontekstu pojačane brige o zdravlju, mogla biti iznimno zanimljiva.

Aktivnosti

- ∞ Osiguravanje financijskih sredstva za nastavak obnove kuće
- ∞ Interpretacije Memorijalnog centra
- ∞ Postavljanje turističke signalizacije
- ∞ Osmišljavanje organizacije posjeta
- ∞ Promocija atrakcije

Nositelj Grad Pleternica

Ostali dionici

- ∞ Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
- ∞ Turistička zajednica grada Pleternice
- ∞ Ministarstvo turizma i sporta
- ∞ Ministarstvo zdravstva

Izvori financiranja ∞ EU fondovi

Vremenski horizont ∞ 2024. – 2025. realizacija

Projekt **Infrastrukturno opremanje Svetišta Gospe od Suza**

Cilj Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti

Opis	<p>Požeško-slavonska županija privlači velik broj vjernika i hodočasnika zbog brojnih atrakcija vjerskog turizma – Katedrale sv. Terezije Avilske, Rizinice požeške Katedrale, crkvi i kapela, a posebno i Svetištem Gospe od Suza u Pleternici. Pleternica je proglašena marijanskim svetištem 2005. godine, a zadnjeg dana u kolovozu ovdje se okuplja velik broj hodočasnika.</p> <p>Ovim se projektom predviđa uređenje i infrastrukturno opremanje svetišta. Time bi se definiralo korištenje i namjena površina (suvenirnice, sanitarni čvorovi, prostor za duhovne vježbe, dvorane, kapele, zelene površine, objekti rekreacijske namjene i dr.), kao i njihov razmještaj u prostoru.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Provedba natječaja za urbanistički plan uređenja Svetišta Gospe od Suza ∞ Izbor izvođača i donošenje plana ∞ Uređenje i opremanje prostora
Nositelj	Grad Pleternica
Ostali dionici	∞ Požeško-slavonska županija
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Proračun Grada Pleternice (dokumentacija) ∞ Crkva, nadležna ministarstva, privatne osobe i dr. (realizacija)
Vremenski horizont	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Donošenje plana 2024. ∞ Uređenje i opremanje prostora 2025.-2026.
Vremenski horizont	<ul style="list-style-type: none"> ∞ 2025. donošenje planova ∞ 2026. – 2027. realizacija

Projekt	Projekt Terme Lipik i obnova kulturne baštine Lipika
Cilj	Obnoviti Terme Lipik i revitalizirati destinaciju zdravstvenog, sportskog i rekreativnog turizma
Opis	<p>Riječ je o projektu kojim se razvija ponuda zdravstvenog turizma, ali i cjelokupna kultura baština Lipika. Projektom je predviđena obnova lječilišnih zgrada Kursalon i Wandelbahn, koje su ujedno zaštićene kao nepokretna kulturna dobra. Kursalon predstavlja jedan od najreprezentativnijih objekata u Lipiku, ali i u Županiji. Krasi ga posebna arhitektura (neorenesansa) kao i uloga koju je imala u povijesti Lipika kao mjesta okupljanja, razonode, zabave i kulture. Obnovom ovog objekta turističkom bi se tržištu, kao i lokanom stanovništvu ponovo mogao ponuditi jedinstven prostor s restoranom, kavanom, konferencijskim salama, čitaonicom i drugim primjerenim sadržajima.</p> <p>U neposrednoj blizini Kursalona nalazi se Wandelbahn, natkrivano šetalište i specifični prostor perivoja na kojem su se nekada nalazili brojni uslužni sadržaji (brijačnica, trgovine, frizerski salon, kuglana itd.). Planirani sadržaji koji bi se obnovom ponovo mogli naći u tom prostoru su: restoran, slastičarnica, agencija, vinoteka, prodavaonica lokalnih proizvoda, suvenirnica, ljekarna, cvjećarnica i drugi.</p> <p>Osim obnove Kurhsalona i Wandelbahna u Lipiku je potrebno izgraditi nove smještajne kapacitete, visoke kvalitete, ponajprije posvećene zdravstvenim turistima. Trenutno se planira izgradnja hotela u Parku uz Wandelbahn i Kursalon, obnova i prenamjena vile Savić u heritage hotel. Uz to valja spomenuti i projekt rekonstrukcije i opremanja zgrade „Fontana“ čiji je nositelj Toplice Lipik. Realizacijom ovog projekta otvoriti će se hotel u funkciji zdravstvenog turizma s brojnim novim sadržajima (ugostiteljstvo, wellness i spa,</p>

	<p>zabavni i sportsko-rekreativni sadržaji) koji će uvelike pridonijeti ukupnoj kvaliteti ponude zdravstvenog turizma.</p> <p>Također, potrebno je obnoviti i bazene Lipik kao i popratne sadržaje. Kapacitet bazena je više od 2.000 ljudi što bi uvelike pridonijelo turističkoj ponudi, ali i društvenom standardu lokalnog stanovništva.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Izrada projektne tehničke dokumentacije za obnovu Kursalona ∞ Izrada projektne tehničke dokumentacije za obnovu Wandelbahna ∞ Izrada koncepta najbolje uporabe vile Savić i izrada projektne tehničke dokumentacije ∞ Izrada projektne tehničke dokumentacije za hotel ∞ Realizacija obnove smještajnog objekta „Fontana“ ∞ Obnova/izgradnja objekata i stavljanje u funkciju ∞ Obnova bazena Lipik
Nositelj	Grad Lipik
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Toplice Lipik (partner na projektu Terme Lipik) ∞ Požeško-slavonska županija ∞ Nadležna ministarstva: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo kulture i medija i dr.
Izvori financiranja	∞ Sredstva EU fondova
Vremenski horizont	∞ 2024.- 2028.

Projekt	Rekreacijska zona Raminac s novom ergelom Lipik
Cilj	Kreirati turističku ponudu i zaštititi pasminu konja lipicanaca
Opis	<p>Rekreacijsko područje jezera Raminac, površine 89,2 ha, smješteno je u zapadnom dijelu Požeško-slavonske županije, u naselju Lipik. Funkcionalna podjela cijelog prostora proteže se na četiri cjeline koje su povezane šetnicama, biciklističkim i konjaničkim stazama, a čine ga: rekreacijsko područje, ergela, kamp i hipodrom. Cijeli prostor važan je zbog komplementarnosti sa sadržajima zdravstvenog turizma u Lipiku, ponajviše Toplicama Lipik.</p> <p>U okviru područja planirana je i započeta izgradnja nove ergele u Lipiku za smještaj izvorne i zaštićene pasmine lipicanaca. Ergela uključuje izgradnju ulazne zgrade s upravom koja će sadržavati infocentar, kafić, muzejski prostor, predavaonice, centralnu površinu s jahalištima i štalom za konje, spremište za fijakere, opremu, servisne objekte, objekti za smještaj osoblja, parkiralište i pašnjake. Projekt je uključen u RS Slavonija, Baranja i Srijem.</p>
Aktivnosti	∞ Realizirati projekt
Nositelj	<p>Nositelj projekta rekreacijske zone Raminac: Grad Lipik</p> <p>Nositelj izgradnje nove ergele Lipik: Državna ergala Đakovo i Lipik</p>
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Požeško-slavonska županija ∞ Nadležna ministarstva: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo kulture i medija i dr.
Izvori financiranja	∞ Proračun Grada Lipika, sredstva fondova EU

Vremenski horizont ∞ 2024. – 2027.

Projekt	Akumulacija Kamenska
Cilj	Kreiranje novih rekreativnih i sportskih sadržaja
Opis	Riječ je o izgradnji akumulacije Kamenska kao višenamjenske građevine. Osim što bi se akumulacijom osigurala vodoopskrba, obrana od poplava, navodnjavanje poljoprivrednog područja, energija kroz mini hidro-elektranu, jezero bi omogućilo i turističke aktivnosti, posebno one vezane uz rekreaciju i boravak u prirodi. Posebno zanimljivo je da se lokacija predviđene akumulacije nalazi u blizini odmarališta Novo Zvečevo, Parka prirode Papuk, Omanovca što otvara mogućnosti za povezivanje različitih aktivnosti na otvorenom – lov, ribolov, pješačenje, planiranje i dr.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Izrada idejnog projekta ∞ Ishodovanje lokacijske dozvole ∞ Izrada glavnog projekta i realizacija akumulacije ∞ Izrada koncepta najbolje uporabe za potrebe turizma i realizacija
Nositelj	Hrvatske vode
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Požeško-slavonska županija ∞ Državni proračun
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Proračuna Požeško-slavonske županije ∞ EU fondovi
Vremenski horizont	∞ 2025. – 2030.

Projekt	Usmjeravanje i poticanje razvoja Kutjeva kao 'destinacije vina'
Cilj	Jačanje imidža i povećanje atraktivnosti Požeško-slavonske županije i Kutjeva kao vinske destinacije
Opis	U uobičajeno prostorno disperziranoj ponudi vinskih sadržaja (vinograda, podruma, vinarija i sl.), poželjno je organizirati nekoliko, a svakako jednu snažnu fokalnu točku gdje je ponuda vina, kao i drugih pratećih sadržaja koncentrirana. Iz perspektive posjetitelja, takva središnja točka omogućava 'integralni doživljaj' ponude vina na jednom mjestu koji nadopunjuje posjete podrumima i vinarijama na njihovim lokacijama, dok vinarima i drugim proizvođačima otvara još jednu prodajnu točku 'gotovo na kućnom pragu' i/ili 'odterećuje' njihove proizvodne prostore. Središnje 'vinsko mjesto', uz pretpostavku ambijentalno uređene sredine, snažan je činitelj imidža te etabliranja destinacije vina. Kutjevo se slijedom svoje izuzetne atrakcijske osnove, uključujući, na međunarodnoj razini jedinstvene sadržaje, poput Kutjevačkog vinskog podruma s dvorcem, arhitektonski impresivne vinarije Galić, planirane Kuće graševine te prestižnih imena hrvatske vinske scene, logično nameće kao ta fokalna točka. U prvoj, 'master plan' fazi projekta konceptualno se razrađuje struktura daljnje poželjnih sadržaja koji će omogućiti pozicioniranje Kutjeva kao 'destinacije vina', a prije svega ugostiteljstva, trgovine i kulture, obrađuju se zahvati uređenja i opremanja javnih prostora (npr. trg, urbano zelenilo, javno parkiranje, javna rasvjeta, itd.), sagledavaju se pravni i financijski aspekti realizacije (npr. troškovi, koncesije, poticaji i sl.) te se postavlja poželjni redosljed realizacije. U drugoj, operativnoj fazi ulazi se u realizaciju planiranih zahvata.

Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava ekspertne grupe za realizaciju projekta; ∞ Analiza prostorno-planske dokumentacije, inventarizacija i utvrđivanje vlasništva nad raspoloživim javnim i neiskorištenim privatnim prostorima pogodnim za smještaj novih sadržaja; ∞ Programiranje prikladnih sadržaja prema lokacijama/objektima; ∞ Planiranje uređenja i opremanja javnih prostora u zoni zahvata; ∞ Procjena troškova povezanih s uređenjem objekata/prostora; ∞ Definiranje politike koncesija za javno-privatne i privatne projekte (ukoliko potrebno); ∞ Definiranje sustava poticanja poduzetnika koji se žele uključiti u revitalizaciju pojedinih objekata/lokaliteta (npr. oslobađanje dijela komunalne naknade, tehnička pomoć u pripremi projektne dokumentacije i sl.); ∞ Realizacija planiranih zahvata u skladu sa zakonskom regulativom i pravilima struke (projektna dokumentacija, ishođenje dozvola, zatvaranje financijske konstrukcije, izvođenje radova i opremanje).
Nositelj	Grad Kutjevo
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Požeško-slavonska županija ∞ TZ Požeško-slavonske županije i TZ Grada Kutjevo ∞ Udruge vinara ∞ Panora – Regionalni koordinator razvoja Požeško-slavonske županije
Izvori financiranja	∞ Proračun Grada Kutjevo, Požeško-slavonske županije, sredstva EU fondova, privatni kapital
Vremenski horizont	<ul style="list-style-type: none"> ∞ 2025. – Master planiranje ∞ 2026.-2030. i nadalje – Realizacija planiranih zahvata

Projekt Daljnji razvoj *outdoor* aktivnosti

Cilj	Unapređenje destinacijskog lanca vrijednosti.
Opis	Požeško-slavonska županija, zbog lijepog i pitomog krajolika (ne previše zahtjevnog terena za fizičke aktivnosti), pruža iznimno puno mogućnosti za boravak na otvorenom. Aktivnosti predviđene Strateškim i operativnim planom razvoja <i>outdoor</i> ponude na području Turističkog klastera Slavonije do 2027. ²⁴ , predviđaju daljnji razvoj cikloturizma, planinarenja/pješaćenja, konjičkog turizma, kajak/kanu, adrenalinskih sportova.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Izrada krovnog vizualnog identiteta za Turistički klaster Slavonija ∞ Outdoor brošura ∞ Izrada novih poučnih staza i posjetiteljskih točki ∞ Cikloturizam: trasiranje, uređenje i označavanje staza, GPX zapis staza, održavanje staza, promocija (karte, poseban web, promotivne fotografije, video materijali, info-table), bike vodiči, specijalizacija smještaja, odmorišta, punioce, servisne stanice ∞ Planinarenje/pješaćenje: osmišljavanje/izmjena, trasiranje, GPS zapis, uređenje, označavanje, izrada karata, signalizacija, web, promotivne fotografije, video materijali, info-table ∞ Konjički turizam: osmišljavanje/izmjena, trasiranje, GPX zapisi, uređenje, označavanje, izrada karata, signalizacija, web, promotivne fotografije i video

²⁴ Čotar, M. i sur. (2022). Strateški i operativni plan razvoja *outdoor* ponude na području Turističkog klastera Slavonija do 2027.

	<p>materijali, info table, razvoj usluga, veterinarske usluge, specijalizirani smještaj i usluge</p> <ul style="list-style-type: none"> ∞ Kajak/kanu: usluge najma, sustav službenih lokacija za pristup i ulazak u vodu, rute – osmišljavanje/izmjena, trasiranje, GPS zapis, uređenje, standardi, karte, promotivne fotografije i video materijali, info-table, specijalizirani smještaj ∞ Adrenalinski sportovi: popis službenih lokacija/usluge – najam, vođenje, rute/lokacije – osmišljavanje/izmjena, trasiranje, GPX zapis, uređenje, karte, web, promotivne fotografije i video materijali
Nositelj	Sustav turističkih zajednica u Požeško-slavonskoj županiji
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Sportske udruge i društva ∞ Ergela Lipik ∞ Javna ustanova PP Papuk ∞ Privatni pružatelji usluga
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Budžeti Županije, Gradova i Općina ∞ EU fondovi
Vremenski horizont	<ul style="list-style-type: none"> ∞ 2025. – planiranje aktivnosti ∞ 2026. – 2030. provedba

Projekt	Centar halštatske kulture
Cilj	Daljnja znanstvena valorizacija i povećanje turističke atraktivnosti arheološkog lokaliteta Kaptol
Opis	<p>Centar halštatske kulture u neposrednoj blizini istoimenog naselja, s nalazima iz vremena halštatske kulture rasprostranjene od istočne Francuske do Dunava u razdoblju između 9. i 1. stoljeća prije naše ere, jedno je od najznačajnijih nalazišta starijeg željeznog doba u Europi. Lokalitet je dio kulturne rute Vijeća Europe 'Staze željeznog doba Podunavlja' što je prva europska kulturna ruta kojom se upravlja iz Hrvatske. Na lokalitetu je uspostavljena kružna poučna staza opremljena interpretacijskim tablama, povezujući prapovijesne tumule Čemernica i Gradca te visinsko utvrđeno naselje Gradca. U Kaptolu se organizira godišnja manifestacija 'Halštatski dani'. Izrađen je i projekt Interpretacijskog centra halštatske kulture koji je prijavljen za financiranje. U cilju daljnje znanstvene, ali i turističke valorizacije lokaliteta, ovim se projektom žele ispitati mogućnosti formiranja arheološkog parka koji bi, kao organizacijski entitet, obuhvatio postojeće sadržaje te u sklopu kojega bi se na ovom, razmjeno velikom prostoru, razvijali i novi povijesno utemeljeni i turistički orijentirani sadržaji i usluge, u rasponu od <i>in situ</i>, naročito djeci prilagođene prezentacije života u željeznom dobu (npr. rekonstrukcije nastamba, radionica, uzgoj hrane, dječje igre), do ugostiteljskih usluga.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava ekspertnog tima za realizaciju projekta; ∞ Vrednovanje prednosti i nedostataka te izvodljivosti uspostavljanja Arheološkog parka, te ukoliko je pozitivan ishod nastaviti s daljnjim aktivnostima; ∞ Izrada idejnog koncepta i projekta; ∞ Razrada projektne dokumentacije i ishođenje potrebnih dozvola; ∞ Prijave i osiguranje financiranja; ∞ Izvođenje građevinskih radova i opremanje; ∞ Zapošljavanje i trening osoblja;

	∞ Provođenje promotivnih aktivnosti prije otvaranja.
Nositelj	Požeško-slavonska županija Općina Kaptol
Ostali dionici	PLAN RAZVOJ PSŽ ∞ Udruga 'Staze željeznog doba Podunavlja' ∞ Požeško-slavonska županija ∞ Ministarstvo kulture i medija ∞ TZ Požeško-slavonske županije ∞ TZ Zlatni Papuk ∞ Panora – Regionalni koordinator razvoja Požeško-slavonske županije
Izvori financiranja	∞ Proračun Općine Kaptol, Požeško-slavonske županije, sredstva EU fondova
Vremenski horizont	∞ 2026.-2030.

Projekt	Stari grad Kaptol
Cilj	Unaprijediti kulturno-turistički proizvod Županije
Opis	Stari grada Kaptol je kasnogotičko-renesansna utvrda smještena 12 kilometara o Požege. Utvrda je podignuta krajem 14. i početkom 15. stoljeća u svrhu obrane od osmanlijskih provala. Od tada je mijenjala brojne funkcije, a zbog stradavanja sredinom 20. stoljeća više nije naseljena. Trenutno se provode arheološka istraživanja i konzervatorski zahvati kako bi se što potpunije obnovila i vratila svom izvornom obliku. Prostor bi mogao imati namjenu interpretacijskog i muzejskog centra sakralne baštine te arhiva Požeško-slavonske biskupije. S obzirom na njegovu reprezentativnost u njemu bi se mogli održavati različiti kulturno-turistički programi, edukacijske aktivnosti i sl. Utvrda bi tako postala i dio kulturne rute Požeško-slavonske županije i cijele Slavonije.
Aktivnosti	∞ Obnova Starog grada Kaptol ∞ Adaptacija i opremanje interpretacijskog i muzejskog centra sakralne baštine ∞ Osmišljavanje sadržaja, načina obilaska i cijele funkcije prostora ∞ Promocija
Nositelj	∞ Požeška biskupija ∞ Općina Kaptol
Ostali dionici	∞ Požeško-slavonska županija ∞ TZ Požeško-slavonske županije (promocija)
Izvori financiranja	∞ Ministarstvo kulture i MEDIJA
Vremenski horizont	∞ 2024.- 2027.

Projekt	Trenkova priča
Cilj	Obnova i turistička valorizacija kulturne baštine.

Opis	<p>Obitelj Trenk obilježila je požeško područje i ostavila veliku kulturnu ostavštinu, posebno u Pakracu, Pleternici i Trenkovu. Obitelj je porijeklom iz Njemačke, a u ovaj kraj dolazi u 18. stoljeću. Uz obitelj i baruna Franje Trenka vežu se brojne zanimljive priče i događaji vezani uz njegov život i djelovanje.</p> <p>Projekt se odnosi na cjeloviti plan interpretacije baštine i ostavštine Baruna Trenka u Trekovu, Pakracu i Pleternici. Riječ je o obnovi posjetiteljske infrastrukture i kreiranju turističke rute posvećene barunu Trenku. Programske smjernice uključivale bi izložbe i umjetničke programe, radionice, festivale i manifestacije i dr.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Obnova zaštićenog kulturnog dobra i perivoja u Trenkovu ∞ Izrada projektne dokumentacije i obnova povijesnog dvorca u Pakracu ∞ Kreiranje rute kroz povezivanje atrakcija u Trenkovu, Pakracu i Pleternicu ∞ Uspostava modela upravljanja i promocija
Nositelj	Požeško-slavonska županija, Grad Pakrac, Grad Pleternica, Općina Velika
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Ministarstvo kulture i medija ∞ Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja ∞ Turistička zajednica Požeško-slavonske županije (promocija)
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Proračun Županije ∞ Državni proračun ∞ Sredstva EU
Vremenski horizont	∞ 2024. – 2030.

Projekt	Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu
Cilj	Unapređenje proizvoda zdravstvenog turizma
Opis	<p>Projekt se odnosi na obnovu i opremanje Prve zemaljske bolnice u Pakracu s ciljem stvaranja Medicinskog centra za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam. U centru bi se provodila istraživanja i edukacije kako bi se kreirale nove usluge u zdravstvu. Poseban naglasak bio bi na anatomskim vježbaonicama („Cadaver Lab“). Ujedno bi se osigurali i smještajni kapaciteti za potrebe Zdravstvenog veleučilišta.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Izrada koncepta Medicinskog centra za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam ∞ Obnova i opremanje Prve zemaljske bolnice u Pakracu ∞ Razvoj sadržaja
Nositelj	Grad Pakrac
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Ministarstvo zdravstva ∞ Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Lokali proračun ∞ Državni proračun ∞ Sredstva EU
Vremenski horizont	∞ 2024. – 2028.

Projekt	Uspostava ruta za obilazak Županije
----------------	--

Cilj	Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
Opis	<p>Požeško-slavonska županije raspolaže sadržajima koji se mogu povezivati u zanimljive tematske ture i takve ponuditi ciljnim segmentima. Rute su usmjerene na interese gostiju i mogu im pomoći u organizaciji njihova boravka i upoznavanju destinacije. One ujedanjuju srodne atrakcije u tematske obilaske čime se gostima uvelike olakšava planiranje boravka.</p> <p>Rute se mogu obogatiti interpretacijskim sadržajima, materijalima, <i>storytellingom</i>, sudjelovanjem ili uključivanjem gostiju u pojedine aktivnosti, gastronomijom, degustacijama, ponudom suvenira i mogućnostima kupnje lokalnih proizvoda i sl. Dodatno se predlaže osmišljavanje promotivnih materijala, karata, mobilnih aplikacija i promocija putem internetskih stranica i društvenih medija. Važno je prezentirati 'točke' interesa, udaljenosti, značaj atrakcije, trajanje posjeta, radno vrijeme i sve druge važne informacije za cjelokupni doživljaj.</p>
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Odabrati nekoliko tema i osmisliti rute ∞ Informirati dionike i istražiti interes za uključivanje ∞ Testirati rutu ∞ Promovirati rutu ∞ Dodavati sadržaje i inovirati
Nositelj	Privatni poduzetnici
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ TZ Požeško-slavonske županije ∞ Privatni poduzetnici ∞ Javne ustanove
Izvori financiranja	∞ Budžet TZ Požeško-slavonske županije
Vremenski horizont	<p>2024. – prva ruta</p> <p>2025. – 2030. kontinuirano</p>

8.3. Operativne strategije unapređenja destinacijskog menadžmenta

STRATEGIJE	PROJEKTI
Osiguranje održivosti razvoja turizma	∞ Uvođenje sustava za praćenje održivosti turizma
Očuvanje i podizanje ambijentalnosti destinacija	∞ Koordinacija za uređenje i ambijentalnost prostora
Unapređenje upravljanja i interni marketing	∞ Inovacijski i coworking centar Panora ∞ Unapređenje upravljanja vinskim cestama ∞ Unapređenje B2B aktivnosti

Projekt	Uvođenje sustava za praćenje održivosti turizma
Cilj	Osigurati razvoj održivog turizma u Požeško-slavonskoj županiji
Opis	Razvoj održivog turizma temeljno je razvojno opredjeljenje Hrvatske. Sukladno novom Zakonu o turizmu, čija se primjena očekuje od 2024. godine, fokus će biti na održivom upravljanju destinacijom. To nužno podrazumijeva praćenje niza pokazatelja održivosti turizma te se ovim projektom uspostavlja takav sustav. U skladu s međunarodnim standardima organizacije Global Sustainable Tourism Council (GSTC), sustav za praćenje održivosti turizma uključuje praćenje pokazatelja iz domena: (1) Upravljanje destinacijom (npr. organizacijska struktura, raspoloživost razvojnih i planova upravljanja destinacijom, uključenost dionika, interni marketing, procedure za upravljanje posjetiteljima, praćenje stavova lokalnog stanovništva i turista); (2) Društvena i kulturna održivost (npr. koristi turizma za lokalnu zajednicu, podrška turističkog sektora lokalnim projektima/inicijativama, inkluzivnost, praćenje utjecaja turizma na kulturnu baštinu); (3) Okolišna održivost (npr. utjecaj turizma na prirodni okoliš, utjecaj na korištenje vode i upravljanje potrošnjom, utjecaj na generiranje otpadnih voda i otpada te upravljanje istima, utjecaj na emisije stakleničkih plinova te upravljanje utjecajem na klimu, utjecaj i upravljanje svjetlosnim zagađenjem i bukom). Sustav se prilagođava razini razvijenosti turizma u Županiji.
Aktivnosti	∞ Uspostava tima za realizaciju projekta; ∞ Izbor pokazatelja utjecaja turizma; ∞ Određivanje izvora informacija, metoda analize, diseminacije informacija; ∞ Provođenje testnog mjerenja održivosti turizma, korekcije sustava; ∞ Implementacija.
Nositelj	TZ Požeško-slavonske županije i sustav turističkih zajednica gradova i područja
Ostali dionici	∞ Sustav turističkih zajednica ∞ Jedinice regionalne i lokalne samouprave
Izvori financiranja	∞ Sredstva sustava turističkih zajednica
Vremenski horizont	∞ 2024. i nadalje

Projekt	Uspostavljanje koordinacija za uređenje i ambijentalnost prostora
Cilj	Poticanje uređenosti prostora i razvoj svijesti o vrijednostima prostora na lokalnim razinama
Opis	Ljepota životnog prostora nedvojbeno je povezana sa osobnom i dobrobiti zajednice, dok je u turizmu nemoguće prenatglasiti vrijednost i važnost očuvanog, uređenog ili ambijentalnog prostora, bilo da se radi o prirodnim krajolicima, urbanim cjelinama ili o interijerima, koji su kao takvi jedan od osnovnih faktora turističke atraktivnosti mjesta i njegove tržišne konkurentnosti. Istovremeno, nerijetko smo svjedoci degradiranog, neuređenog, čak i devastiranog prostora, uključivo u sredinama koje pretendiraju biti turističke destinacije ili upravo uslijed, turizmom izazvanih, neželjenih promjena. Ne pretendirajući na rješavanje kompleksne problematike skrbi o prostoru, projektom se želi potaknuti stvaranje 'koordinacija' za uređenje i ambijentalnost prostora na lokalnim razinama (općina, gradova) kao izvaninstitucionalnih, neovisnih, stručnih foruma za diskusiju i inicijative vezane uz uljepšavanje prostora. Koordinacije su multidisciplinarne, okupljajući uz stručnjake iz domena prostora i turizma i druge lokalno istaknute, zainteresirane pojedince, te pokrivajući u svom radu širok spektar mogućih tema, od inicijativa za uređenje javnih zelenih površina do osvježavanja javnosti i posebice djece. Koordinacije su dio civilnog društva i partneri su javnog i privatnog sektora u lokalnim zajednicama.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava tima (na razini sustava turističkih zajednica) za realizaciju projekta; ∞ Organizacija koordinacija na lokalnim razinama; ∞ Izrada godišnjih planova djelovanja na razini pojedinih koordinacija
Nositelj	Jedinice lokalne samouprave
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Javne ustanove i komunalna poduzeća gradova i općina ∞ Sustav turističkih zajednica u smislu poticanja aktivnosti uređenja
Izvori financiranja	∞ Proračuni jedinica lokalnih samouprava
Vremenski horizont	∞ 2024. i nadalje

Projekt	Inovacijski i coworking centar Panora
Cilj	Unapređenje upravljanja destinacijom i jačanje poduzetništva
Opis	Riječ je o formiranju centra koji će služiti kao poslovni prostor Regionalnog koordinatora Požeško-slavonske županije. Centar bi stvarao pozitivno okruženje za razvoj poduzetništva i time poticao aktivnosti koji bi pridonijele i kvaliteti cjelokupne turističke ponude. Kroz centar bi se pružala pomoć poduzetnicima u smislu mjesta za rad, zone za odmor, konferencijskih prostora. Inovacijski i coworking centar Panora bio bi mjesto na kojem bi se poduzetnici okupljali, izmjenjivali ideje, surađivali.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Kupnja i izgradnja ili rekonstrukcija nekretnine u kojoj bi centar djelovao ∞ Izrada projektne dokumentacije ∞ Opremanje centra

	∞ Promocija centra među poduzetnicima i internom javnošću
Nositelj	Požeško-slavonska županija
Ostali dionici	∞ Poduzetnici u Županiji
Izvori financiranja	∞ Proračun Županije ∞ Državni proračun ∞ Sredstva EU
Vremenski horizont	∞ 2024.-2030.

Projekt Unapređenje upravljanja vinskim cestama Požeško-slavonske županije	
Cilj	Povećanje atraktivnosti vinskih cesta za posjetitelje i ponuđače usluga
Opis	Vinske ceste neizostavan su sadržaj ponude vinskih destinacija bitno pridonoseći sadržajnosti iskustva i zadovoljstvu boravkom iz perspektive gosta, a posebice individualnih posjetitelja, istovremeno olakšavajući povoljniji plasman vina 'na kućnom pragu' iz perspektive vinara. Koristi vinske ceste izravno su povezane s razinom koordinacije između uobičajeno većeg broja vinara i drugih dionika na vinskoj cesti, odnosno razinom organizacije niza njihovih, nužno zajedničkih, aktivnosti. U Županiji su trasirane tri vinske ceste, obuhvaćajući sva tri vinogorja: Vinogorje Pakrac, Vinogorje Kutjevo i Vinogorje Požega-Pleternica. Ocjenjujući današnju tržišnu spremnost vinskih cesta u nesrazmjeru s potencijalom i sa značajem turizma vina za Županiju, projektom se želi unaprijediti njihova funkcionalnost. U tom smislu, projektom se osmišljava i pokreće djelovanje tijela za upravljanje vinskim cestama kao neprofitne organizacije.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Ispitivanje alternativnih mogućnosti formiranja tijela za upravljanje vinskim cestama Županije (npr. zajednička ili zasebna, pri postojećoj ili nova pravna osoba, poslovi, potrebe zapošljavanja, troškovi); ∞ Formiranje upravljačkog tijela (npr. pri strukovnoj udruzi, pri turističkoj zajednici, kao nova udruga); ∞ Izrada statuta ili sličnog dokumenta kojim se definiraju ingerencije i zadaće upravljačkog tijela (npr. standardi i kontrola kvalitete za kušaonice, edukacija, internetske stranice i promocija, sustav dežurstva); ∞ Operativno djelovanje: <ul style="list-style-type: none"> ○ Podizanje i održavanje internetske stranice s aktualnim informativnim sadržajem ○ Organizacija radnih dežurstava na vinskoj cesti ○ Izrada godišnjih Planova operativnih aktivnosti
Nositelj	Udruge vinara u Županiji
Ostali dionici	TZ Požeško-slavonske županije
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava upravljačkog tijela: Sredstva TZ Požeško-slavonske županije i Udruge vinara ∞ Operativno djelovanje: Članarine dionika na vinskoj cesti
Vremenski horizont	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Uspostava upravljačkog tijela: 2024 ∞ Operativno djelovanje: 2025. i nadalje

Projekt		Provedba promocijskih aktivnosti
Cilj	Unapređenje destinacijskog marketinga	
Opis	<p>Riječ je o kontinuiranom provođenju promocijskih aktivnosti, Turističke zajednice Požeško-slavonske županije kao i turističkih zajednica gradova Požege, Pakraca, Pleternice, Lipika i Kutjeva te područja Zlatni Papuk. Provedba promocijskih aktivnosti provodi se temeljem godišnjih programa rada koje krajem svake godine za narednu godinu donose turističke zajednice i u kojima se razrađuju aktivnosti u domeni istraživanja, razvoja turističkog proizvoda, komunikacije i oglašavanja te destinacijskog menadžmenta.</p> <p>Promocijske aktivnosti provode se u skladu s marketinškim planom Turističke zajednice Požeško-slavonske županije kao i s marketinškim planovima višeg rada, tj. za Klaster Slavoniju i Hrvatsku. Promocijske aktivnosti se prate te se evaluira njihova uspješnost. Sukladno potrebama i promjenama na tržištu određene se aktivnosti mogu tijekom razdoblja revidirati i usklađivati. Također je važno provoditi aktivnosti na razini Klastera Slavonija.</p> <p>Za aktivnosti vezane uz brendiranje destinacije važno je poticati što širi krug dionika u destinaciji na uključivanje u taj proces i provođenje aktivnosti na stvaranju zajedničko/prepoznatljivog turističkog brenda Županije.</p>	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Planiranje promocijskih aktivnosti ∞ Usuglašavanje s dionicima ∞ Provedba promocijskih aktivnosti ∞ Praćenje i evaluacija 	
Nositelj	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije	
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Sustav turističkih zajednica na području Požeško-slavonske županije ∞ Nositelji turističke ponude u Požeško-slavonskoj županiji 	
Izvori financiranja	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Proračun TZ Požeško-slavonske županije ∞ Proračun turističkih zajednica gradova Požege, Pakraca, Pleternice, Lipika i Kutjeva te TZ Zlatni Papuk 	
Vremenski horizont	∞ 2024. – kontinuirano	

Projekt		Unapređenje B2B aktivnosti i interni marketing
Cilj	Unapređenje destinacijskog menadžmenta	
Opis	<p>Riječ je o podršci poslovnom sektoru i internoj javnosti kroz pružanje aktualnih informacija, edukativnih sadržaja, uputa za pojedine aktivnosti, trendova iz područja turizma i sl., s ciljem pomoći kod donošenja odluka i poticaja za uključivanjem u turističke aktivnosti.</p> <p>Predlaže se, na stranicama Turističke zajednice Požeško-slavonske županije, formirati posebnu sekciju u kojoj će se, na jednostavan, pregledan i organiziran način, pružati sve aktualne informacije koje mogu pomoći poslovnom sektoru i informirati internu javnost. Vremenom bi to moglo postati mjesto stalnog informiranja i povezivanja poslovnog sektora čime bi se dodatno pomoglo u razvijanju suradnje i partnerstva. Informacije koje bi se ovdje mogle nalaziti su: aktualni projekti i njihova realizacija, planirani projekti,</p>	

	stanje u turizmu Županije, planirane aktivnosti u tekućoj godini i za sljedeću godinu, EU projekti - posebno u domeni turizma, najava događanja, adresari, edukacijski materijali - upute za prezentaciju brenda, trendovi u turizmu, važeći zakoni i propisi iz područja turizma, dobri primjeri iz prakse, najava događanja i sl.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Izrada web arhitekture za B2B ∞ Dodavanje sekcije B2B na portal TZ PSŽ ∞ Promocija/informiranje o B2B sekciji među svim potencijalnim korisnicima ∞ Kontinuirano ažuriranje informacija
Nositelj	Turistička zajednica Požeško-slavonske županije
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> ∞ Tvrtke za izradu internetskih stranica ∞ Konzultanti
Izvori financiranja	∞ Proračun TZ Požeško-slavonske županije
Vremenski horizont	∞ 2024. – kontinuirano

9. Terminski plan aktivnosti

Aktivnosti	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	2030.
Povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja i ugostiteljstva							
Uvođenje marke/brenda za kuće za odmor i objekte na OPG							
Povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta							
Provedba edukativnih programa za vinare							
Daljnji razvoj <i>Winehouse</i> koncepta							
Tematizacija i opremanje ugostiteljskih objekata							
Kontinuirana edukacija ugostitelja							
Nastavak provedbe projekta Svijet graševine							
Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti							
Uređenje izletišta na Sovskom jezeru							
Pretvaranje Trga Sv. Trojstva u Požegi u pješačku zonu							
Ambijentalno uređenje gradskih središta							
Izgradnja biciklističkih i pješački staza između Požege i Pleternice te između Pakraca i Lipika							
Uređenje informativnih sadržaja na odmorštima uz glavne državne ceste i na drugim prometno značajnim lokacijama							
Uređenje prioriternih cikloturističkih ruta u četverokutu Požega-Veliko-Kutjevo-Pleternica							
Interpretacijsko opremanje turističkih atrakcija							
Projekt „Memorijalni centar Andrije Štampara“							
Infrastrukturno opremanje Svetišta Gospe od Suza							
Projekt Terme Lipik i obnova kulturne baštine Lipika							
Rekreacijska zona Raminac s novom ergelom Lipik							
Akumulacija Kamensko							
Usmjeravanje i poticanje razvoja Kutjeva kao 'destinacije vina'							
Daljnji razvoj outdoor aktivnosti							
Centar halštatske kulture							
Stari grad Kaptol							

Trenkova priča	
Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu	
Uspostava ruta za obilazak Županije	
Unapređenje destinacijskog menadžmenta	
Uvođenje sustava za praćenje održivosti u turizmu	
Koordinacija za uređenje i ambijentalnost prostora	
Inovacijski i coworking centar Panora	
Unapređenje upravljanja vinskim cestama	
Provedba promocijskih aktivnosti	
Unapređenje B2B aktivnosti i interni marketing	

10. Model upravljanja i praćenje provedbe

Daljnji razvoj turizma u Požeško-slavonskoj županiji i implementacija predviđenih projektnih aktivnosti podrazumijeva kvalitetnu suradnju i izmjenu informacija između dionika u destinaciji, transparentnost i slaganje oko razvojnih odluka. Privatni poduzetnici, udruge kao i lokalno stanovništvo također trebaju biti aktivni sudionici tih odluka i informirani o provedbi, a jedan od uvjeta razvoja je i stvaranje poticajnog okruženja za investicije i ulaganja u turizam. Stvaranju poticajnog okruženja svakako će pridonijeti i otvaranje Inovacijskog i coworking centra Panora kao i formiranje posebnog dijela na portalu Turističke zajednice Požeško-slavonske županije gdje će svi dionici turizma moći doći do kvalitetnih i ažurnih informacija o svim aktivnostima koje se tiču turističkog razvoja.

Provedba i nadzor strateškog i operativnog plana podrazumijeva uspostavu transparentne organizacijske strukture koja će pokretati projekte, pratiti provedbu te poduzimati, eventualne, dodatne aktivnosti ukoliko se za njih pokaže potreba. Tu ulogu može preuzeti tijelo sastavljeno od predstavnika javnog sektora, ponajprije Požeško-slavonske županije i županijske turističke zajednice i eventualno vanjski stručnjaci.

Stoga je za provedbu plana od posebne je važnosti osigurati da su svi dionici u Županiji kvalitetno i pravovremeno informirani o svim aktivnostima, odnosno, da su sve informacije dostupne dionicima uključenim u turizam i da se osigura protok informacija.

Dodatno, s ciljem održivosti razvoja, iznimno je važno uspostaviti i pratiti pokazatelje održivosti, predviđenih projektom praćenja pokazatelja. Poseban naglasak treba biti na praćenju sljedećih pokazatelja na godišnjoj razini:

- ∞ Rast smještajnih kapaciteta
- ∞ Kvaliteta smještajnih kapaciteta kroz rezervacijske tražilice
- ∞ Broj posjetitelja na manifestacijama i ključnim atrakcijama
- ∞ Broj posjetitelja u interpretacijskim centrima i zadovoljstvo posjetom
- ∞ Broj turista i jednodnevnih posjetitelja
- ∞ Zadovoljstvo turista
- ∞ Planirani i realizirani projekti financirani EU sredstvima
- ∞ Broj provedenih edukativnih programa prema temama i broj sudionika
- ∞ Investicije u turizam – javne i privatne
- ∞ Implementacija praćenja sustava kvalitete i rezultati
- ∞ Provedba istraživanja vezana uz imidž destinacije na ciljnim tržištima

Realizaciju predviđenih aktivnosti potrebno je pratiti na godišnjoj razini te osigurati da su informacije o tome dostupne relevantnim dionicima koji u njemu sudjeluju. U slučaju promjena plan se revidira i aktivnosti se prenose u sljedeće plansko razdoblje.